

Pr. Vasile Grăjdian

Mici scrieri
BISERICESTI
ȘI CULTURALE

Ediția Andreiana
Sibiu - 2010

9 786068 106137

Pr. Valeriu Grăjdian

MICI SCRIERI BISERICESTI ȘI CULTURALE

Pr.Vasile Grăjdian

MICI SCRIERI BISERICEȘTI ȘI CULTURALE
(ARTICOLE ȘI PREDICI)

Pr.Vasile Grăjdian

**MICI SCRIERI
BISERICESTI ȘI CULTURALE
(ARTICOLE ȘI PREDICI)**

Apare cu binecuvântarea
Î.P.S.Dr.LAURENȚIU Streza
Mitropolitul Ardealului

Editura Andreiana
Sibiu, 2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GRĂJDIAN, VASILE

Mici scrieri bisericești și culturale (articole și predici) /

Dr. Vasile Grăjdian. – Sibiu : Editura Andreiana, 2009

Bibliogr.

ISBN 978-606-8106-13-7

281.95

Editura Andreiana – 2010
Sibiu, Str. Mitropoliei, nr. 24
Tel.: 0269 / 217863; 0269 / 211584
Fax. 0269 / 215521
www.mitropolia-ardealului.ro
editura_andreiana@yahoo.com

Cuvânt înainte

Scrierile ocazionale, cel mai adesea de mici dimensiuni, chiar dacă aparțin aceluiași autor, pot da uneori impresia unor idei exprimate dispartat, fără o legătură neapărat necesară între ele. Această impresie poate fi încă mai pronunțată atunci când respectivele scrieri sunt publicate în diverse periodice, care, prin aglomerarea de mereu mai numeroase “noutăți”, inevitabil efemere, “de o zi” - adică *jour-nalistice* (pe românește *zi-aristice*) - induc sau impun respectivul caracter trecător, sau chiar superficial, tuturor celor publicate în cuprinsul lor, oricât de serioase, grave sau esențiale ar fi subiectele abordate.

Nici chiar periodicele cu caracter bisericesc (sau general religios) nu se pot sustrage întrutotul unei nuanțe implicite de “perisabil” - astfel, câte chiar astfel de ziare se mai regăsesc în rafturile unor biblioteci, mai ales ale celor personale, “de suflet” ?

De aceea efortul de a aduna mai multe “mici scrieri” într-o *carte*, fie chiar și ea mai “mică”, are menirea de a încerca să atragă atenția și să reamintească unele idei și aspecte pe care autorul le-a socotit demne de o soartă mai bună decât trecătoarea “zi ziaristică” - mai ales atunci când ele privesc sau au măcar o oarecare legătură cu realitățile cele veșnice, dumnezeiești.

Prezenta culegere cuprinde o serie de “mici scrieri

bisericești și culturale” publicate în periodice bisericesti sibiene (“Telegraful Român”, “Îndrumătorul bisericesc”) de-a lungul ultimelor două decenii, cu intenția de a aduce în discuție sau chiar de a propune posibile (chiar dacă modeste) soluții la unele probleme contemporane imediate, dintr-o perspectivă mai largă și, pe cât posibil, mai adevărată.

Pe această cale aduc sincere mulțumiri și celor care, la vremea respectivă, ca ierarhi ai Bisericii sau ca responsabili ai publicațiilor bisericesti ortodoxe sibiene, au făcut posibilă publicarea articolelor, predicilor sau scurtelor eseuri prezente acum în acest volum.

Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Grăjdian

Sibiu
septembrie 2009

BISERICEȘTI

Postul, calea Raiului sau despre hrana dumnezeiască a ascultării* (*La Duminică lăsatului sec de brânză, a izgonirii lui Adam din Rai*)

A rânduit Biserica noastră Dreptmăritoare ("Dreptmăritoare" fiind o traducere românească a "Ortodoxiei") o Duminică a Izgonirii lui Adam din Rai, după care, îndată și strâns legat de această Duminică, este rânduit începutul Postului Mare.

Atunci însă când vorbim despre "rânduirea" de către Biserică nu trebuie să înțelegem vreun "ordin" izvorât de la o oarecare instituție pământească, rod doar al unei (sau unor) minți și voințe omenești. "Legile" omenești, după cum ne arată istoria, durează destul de puțin, se schimbă adesea - și aceasta mai ales atunci când ele se nasc din "bunul plac" al unuia sau altuia.

Cu totul altfel sunt rânduielile Bisericii. Ceea ce Sfinții Părinți sau Sinoadele Bisericii au lăsat ca hotărâre *în scris* cel mai adesea nu a fost decât o *adeverire* a ceea

---

* Predică rostită în Capela Facultății de Teologie "Andrei Șaguna" din Sibiu și publicată în "Anuarul academic" 2000/2001 al Facultății de Teologie "Andrei Șaguna" a Universității "Lucian Blaga" din Sibiu, p.363-373.

ce, cu mult înainte, Harul Duhului Sfânt lucrase deja în Biserică, în sufletele credincioșilor uniți în aceeași învățătură și credință dumnezeiască. Și putem vedea cum aceste rânduieli își păstrează *noutatea* de-a lungul veacurilor, fără să fie nevoie de vreo schimbare, Duhul lor înnoindu-le mereu.

Rânduielile Bisericii răspund astfel unor orânduiri cu mult mai mari, ale Dumnezeirii ÎNSEȘI, cu privire la oameni și la lume. Așa stau lucrurile și cu rânduiala Postului Mare, ce urmează îndată după Duminica alungării lui Adam din Rai. Iar învățătura păstrată dintru vechime în Biserică ne ajută să înțelegem mai adevărat și mai spre folos aceste rânduieli și legătura dintre ele. Dar mai întâi, ce este *postul* ?

În modul cel mai simplu *postul* este înțeles ca o reținere de la anumite mâncăruri, de la anumite "bucate". Este vorba în primul rând de carne, dar și de ouă, lapte, brânză și chiar de orice fel de bucate în cazul *ajunării* desăvârșite. În general postul este rânduit pentru anumite perioade, pentru un anumit număr de zile sau săptămâni - în cazul *ajunării* durata acesteia fiind, în mod firesc, mult mai scurtă.

Însă atunci când se vorbește despre postul cu semnificație religioasă, se amintește întotdeauna și de necesitatea *postului duhovnicesc*, adică de reținerea de la gânduri, vorbe și fapte necuvenite, reținere care trebuie să însoțească postul de bucate. Faptul că toate acestea sunt adevărate și bune de ținut l-au dovedit și mărturisit generații nenumărate de vrednici postitori.

Dar în vremurile mai noi a apărut (poate că și din totdeauna a existat) "ispita întrebărilor" care încep de la copilărescul "da' *de ce* (-i așa) ?" Deocamdată să luăm

partea bună a *ispitirii*¹, cea legată de înțelesul de "cercetare" și "încercare" a unor lucruri care pot fi însemnate pentru noi. Din acest punct de vedere, în cazul postului, în particular în jurul postului *de bucate*, apar tot felul de întrebări care cer răspunsuri cât mai întemeiate. Iar când uneori există *prea multe răspunsuri*, deosebite unele de altele, între care și cele prea comode, care ne "ajută" să ne facem "idoli" (comozi) din lucruri de care trebuie să fie legate și *osteneli* spirituale, atunci mai ales trebuie mers către rădăcinile învățaturii Bisericii, al cărei adevăr este legat până la urmă de însuși faptul Descoperii sale dumnezeiești.

Desigur, nu se poate avea pretenția epuizării tuturor întrebărilor, atât de numeroase, care se pot ivi în legătură cu postul. De aceea, să ne referim doar la câteva dintre cele mai des întâlnite, ale căror răspunsuri, dacă sunt greșite sau insuficiente, ne pot acoperi înțelesurile cele importante, cele mântuitoare.

Astfel, se pune câteodată întrebarea: de ce trebuie postit de *anumite* bucate, cand rostul de înfrânare al postului s-ar putea justifica și prin reținerea doar *cantitativă* de la orice fel de bucate. Aici se mai dă și exemplul "clasic" al *ghifturii* cu bucate de post și al *cumpătării* cu bucate "de dulce". Răspunsul "adaptării moderne" și "științifice" a postului în cazul acesta poate ține de *igienă* și *medicină*, în sensul în care postul ar putea fi redus la *dietă* (eventual pentru siluetă - iertată fie rima), fiindcă oare nu recomandă medicul în atâtea boli un *regim* alimentar special, ca o condiție sau ca un ajutor pentru însănătoșire ? E adevărat că, în funcție de

---

¹ Despre partea rea a ispitirii vom vorbi inevitabil în continuare, fiind strâns legată de problema postului.

boală sau de concepția "nutriționistă" a specialistului, "mâncarea de regim" (nici o aluzie la vreun *regim* politic) poate să fie și "de dulce"(spre exemplu la anemii), nu neapărat vegetariană.

Concluzia acestei viziuni cam "biologizante" tinde să reglementeze atât cantitativ, cât și calitativ "postul" - redus doar la o simplă "disciplină alimentară" - în funcție numai de "buna funcționare" a organismului (biologic al) omului. "Credința" în "adevărurile" acestea este pe măsura adevărului lor (care nu lipsește cu totul), adică se mai schimbă din când în când, după modă.

O altă întrebare, chiar de o oarecare subtilitate, este cea referitoare la legătura dintre postul "de (anumite) bucate" și cel "al gândurilor, cuvintelor și faptelor (necuvenite)". De ce ar fi, la o adică, chiar atât de legat cel dintâi de cel din urmă, când și în afară de perioadele prescrise de post, reținerea de la cuvinte și fapte necuvenite (cu *gândurile* treaba devine mai complicată) este o condiție "de la sine înțeleasă" pentru o viață (socială) "civilizată" ?

Răspunsul adesea auzit, destul de simplist și tot cam "biologist", cum că postirea limpezește sufletul ("psihicul"), favorizând gândurile bune, care la rândul lor atrag cuvinte și fapte bune, poate fi eventual ușor contrazis arătându-se (chiar "experimental") cum "efecte de limpezire psihică" asemănătoare pot fi obținute și printr-un post mai riguros doar *cantitativ* cu "bucate de dulce" (și nu suntem departe de prima întrebare și de răspunsul asociat ei).

Mai sunt apoi nenumăratele întrebări stârnite de o înțelegere și speculare superficială a *iconomiei dezlegărilor* de post pentru bolnavi, copii și alte situații de neputință - căci cine nu este "neputincios" într-un fel sau altul ? - sau de

neînțelegerea legăturii între *porunca bisericească* (*dumnezeiască*, până la urmă) și *libertatea* omului... că, nu-i așa, dacă omul nu vrea să postească, ce "poruncă" îi poate silui "libertatea" ? Și de aici până la înțelegerea și aplicarea libertină a *poruncii* ca și simplă "recomandare" nu mai este decât un pas...

Înainte de a merge mai departe, să observăm că răspunsurile chiar pioase, dacă nu au o rădăcină mai adâncă în învățătura de credință - de unde să se poată răspunde oricând și "oricui va cere socoteală" (I Petr.3,15) - îi pot determina pe unii să caute răspunsuri în alte părți, unde întemeierea pare (*pare* doar) mai solidă, chiar dacă aceasta poate ascunde adesea o rătăcire...

În afară de exemplele menționate (cele "stiințifice", biologice sau medicale) de căutare și de găsim a "răspunsurilor" în alte domenii decât cel al învățaturii Bisericii, ar mai fi și diferitele concepții "de viață" (lacto-) vegetariene, unele legate de ascetismul și învățăturile caracteristice altor religii sau discipline mai mult sau mai puțin spirituale.

Toate au indiscutabil partea lor de adevăr, dar *mântuirea* înseamnă mult mai mult decât bunăstarea psihofizică pe care o poate asigura într-o oarecare măsură o igienă și o dietă alimentară deosebită. Și înseamnă nemăsurat mai mult chiar și decât tot felul de performanțe (cu nuanțe) "paranormale" pe care le-ar putea promite unele dintre disciplinele amintite (și ele adesea para-religioase).

Este vorba aici despre ființa și rostul omului, pe care doar Revelația dumnezeiască le-a luminat în chip desăvârșit. Această Revelație luminează și înțelesurile postului, cu cele două aspecte, trupesc și sufletesc, unite după chipul alcătuirii omului, și din această perspectivă își pot găsi

răspunsul toate întrebările. Iar într-un astfel de demers lămuritor nu poate fi vorba despre vreo "demonstrație" cu argumente de vreun fel sau altul (ce ar putea atrage o "contra-demonstrație"), ci de o luminare a înțelesului postului prin învățătura *de credință* păstrată în Tradiția Bisericii. Și nu poate fi vorba nici de vreo aplicare inchizitorială a lui "crede și nu cerceta", ci de o *cercetare* - adică o tâlcuire și o *înțelegere - în lumina credinței*.

*

Faptul că pomenirea Izgonirii din Rai a lui Adam este pusă de Biserica Ortodoxă în strânsă legătură cu începutul Postului Mare ne arată deja că rosturile postului sunt legate de cele petrecute încă la începutul tuturor lucrurilor, ale lumii și ale omului, așa cum sunt ele istorisite în cartea Facerii, acolo unde, încă în capitolul întâi, ni se vorbește despre ceea ce astăzi am numi "mâncare de post", pentru că "a zis Domnul: «Iată, vă dau toată iarba ce face sămânță de pe toată fața pământului și tot pomul ce are rod cu sămânță în el. Acestea vor fi hrana voastră»" (Fac.1,29). Nu este neapărat o poruncă expresă în acestea, dar este un *Cuvânt al lui Dumnezeu pentru primii oameni, strămoșii noștri, în Rai* - pe care iată că postul, așa cum este rânduit de Biserică, ni-l actualizează nouă, adică ni-l aduce în prezentul concret al vieții noastre, a oamenilor de *astăzi*, fiecăruia în parte, ca urmași ai strămoșilor noștri din Rai.

Mai înainte lămurise Dumnezeu printr-o binecuvântare starea (sau condiția) oamenilor față de celelalte viețuitoare din lume întrucât "Dumnezeu i-a binecuvântat zicând: «Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l

supuneți; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul»" (Fac.1,28). Iar mai apoi a rânduit Dumnezeu și hrana animalelor: "Iar tuturor fiarelor pământului și tuturor păsărilor ceruluiși tuturor vietăților ce se mișcă pe pământ, care au în ele suflare de viață, le dau toată iarba verde spre hrană" (Fac.1,30).

Și este interesant de observat între altele cum în starea aceasta dintru început nu putea fi vorba despre nici un fel de ucidere spre hrănire, între oameni și animale, dar nici măcar între animale, ca sa nu mai vorbim între oameni, pentru că nu exista încă nici moartea ce urmează uciderii.

Astfel, dacă Biserica este o poartă spre cer și viața noastră în sânul ei este o cale spre regăsirea Raiului *pierdut* (după cuvintele unui tropar din Postul Mare: "în Biserica slavei Tale stând, în cer a sta ni se pare"²), porunca bisericească a postului nu face decât să ne redea măcar în parte starea fericită dintru început, cea legată și de rânduiala hranei, mai "vegetariane". Din păcate ("din *păcate*") această rânduială nu înlătură "de la sine" toate nefericirile omenești și suferințele vieții pe acest pământ, mergând până la moarte, care rămân oricum. Dar totuși, din perspectiva aceasta postul poate fi înțeles deja măcar ca o amintire sau chiar ca o oarecare revenire spre o "fericire" mai originală, mai înaltă, și nu numai ca un "chin al abținerii" de la unele "bucurii" gastronomice.

Și până aici ar avea dreptate întrucâtva și "vegetarienii".

Însă nu este încă acesta înțelesul deplin al postului și al legăturii lui cu mântuirea noastră, deoarece, așa cum aminteam mai înainte, mântuirea nu se reduce numai la o

---

² La slujba Utreniei, v.*Ceaslov*, ed.II, București, 1973, p.73.

anumita disciplină a hrănirii, până la urmă doar materială. Sfântul Apostol Pavel avertizează că "Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură" (Rom.14,17) - cel puțin nu în înțelesul de mâncare și băutură numai trupească.

Întorcându-ne la începuturile Facerii pentru a înțelege rosturile mai adânci ale postului, aflăm cum toată istoria căderii și mântuirii noastre s-a pornit tot de la o "*mâncare*" și o *poruncă* a "nemâncării" (*a postirii*, într-un fel) - într-un mod oarecum paradoxal, de la o poruncă dumnezeiască a postirii de o mâncare (la prima vedere) tot "*de post*".

Astfel, după ce, așa cum am văzut deja, a rânduit felul de hrană al primilor oameni, le-a mai dat Dumnezeu acestora și o *poruncă*, o poruncă *explicită* pentru o "postire" (cum am putea spune astăzi). Indicarea "pozitivă" de mai înainte ("Iată... Acestea vor fi hrana voastră" Fac.1,29) a felului de hrănire "vegetarian" al primilor oameni putea indica, oarecum la modul implicit (doar), și un *post* de celelalte feluri posibile de hrănire (pe care le-am numi astăzi "de dulce"). De data aceasta însă este vorba despre un post mai deosebit, e vorba chiar de un *post de o "mâncare de post"*, deoarece este poruncită reținerea *deplină* (un fel de *ajunare*) de a mânca din rodul unui anumit pom: "A dat apoi Domnul Dumnezeu lui Adam poruncă și a zis: «Din toți pomii din rai poți să mănânci, iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit !»" (Fac.2,16-17).

Cuvintele dumnezeiești ale poruncii, amintind despre "*cunoștința binelui și răului*" ne pot arăta că aici este vorba și despre o parte *spirituală*, de care este legată orice "*cunoștință*".

Chiar și ajunarea *poruncită*, reținerea de la o mâncare *materială* (reținerea de la rodul totuși doar al unui "pom oprit"), poate să ne îndrume înțelegerea spre *altceva*, spre o hrană de un alt fel, potrivită celeilalte părți, nemateriale, a ființei omenești, partea de duh care alcătuiește *sufletul* omului. Pentru că atunci când "a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său" (Fac.1,27), "luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie" (Fac.2,7).

Între trupul "de țărână" și "suflarea de viață" a sufletului, ce alcătuiesc împreună "ființa vie" a omului este o legătură tainică, doar de Dumnezeu știută. Și "oprirea" uneia prin ajunare poate face "loc" celeilalte. Dar, în paranteză fie spus, n-ar trebui înțeles că orice simplă ajunare sau chiar foamea pur materială, pur biologică ar "naște" automat și cu necesitate "spirit". Ascetismul "material" face doar oarecare loc duhului, sau "duhurilor", care pot fi și cele ale răutății - și atunci, spre exemplu, foamea poate stârni și duhul răzvrătirii, al uciderii pentru "supraviețuire", "cu orice preț" (!?).

Sfântul Grigorie de Nyssa, vorbind "Despre facerea omului" și despre starea din Rai a acestuia, după ce amintește și el cuvintele Sfântului Apostol cum că "Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură" (Rom.14,17) și citează chiar cuvintele Mântuitorului că "nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu" (Mat.4,4)³, în ceea ce privește hrana omului (rânduită de Dumnezeu: "Iată... Acestea vor fi hrana

---

³ Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre Facerea Omului*, trad. de Pr.Prof.Dr.Teodor Bodogae, în colecția "Părinți și Scriitori Bisericești", nr.30, p.56.

voastră" Fac.1,29) spune că el crede "că acolo nu-I voba numai de hrană trupească și numai de plăcerile cărnii, ci mai e vorba și de *o altă mâncare, care se aseamănă, într-o măsură oarecare, cu cea trupească, dar a cărei plăcere e legată numai de suflet* (s.n.)"⁴. Și, plecând de la cuvintele Profetului Amos "nici foamete de pâine, nici sete de apă, ci foamete de a auzi cuvântul Domnului" (Amos 8,11), Sfântul Grigorie de Nyssa arată că "de aceea trebuie să ne gândim la o mâncare vrednică de grădina lui Dumnezeu, Eden (căci Eden înseamnă plăcere curată) și să nu ne îndoim că aceasta e adevărata hrană a omului și să nu reducem viața din Rai la o mâncare pieritoare și neconsistentă"⁵.

Care este hrana aceasta deosebită, ce este legată de sufletul omului, dar în același timp și de Cuvântul lui Dumnezeu și de pomii Raiului ? Iar dacă Cuvântul lui Dumnezeu spune să se mănânce din "*toți* (s.n.) pomii din Rai" (Fac.2,16) ceea ce ar însemna inclusiv din cel oprit⁶, care este "hrana" pentru sufletul omului legată de pomul din a cărui roadă porunca dumnezeiască (parcă contrazicându-se, totuși) oprește a se mânca (Fac.2,17) ?

Faptul că în alt loc Sfântul Grigorie de Nyssa pare să ne arate că pomul cunoștinței binelui și răului este unul și același cu pomul vieții, fiind amândoi sădiți în mijlocul (unic) al Raiului⁷, ne poate îndruma spre a înțelege "*mâncarea*" cuvenită și din pomul oprit (dacă "din *toți* [s.n.] pomii din rai poți să mănânci" - Fac.2,16) ca o

---

⁴ *Ibidem*, loc.cit.

⁵ *Ibidem*, loc.cit.

⁶ *Ibidem*, p.56-57.

⁷ Idem, *Tâlcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor*, trad.de Pr.Prof.Dr.Dumitru Stăniloae, în colecția "Părinți și Scriitori Bisericești", nr.29, p.116.

"nemâncare" din el, tot după cuvântul "poruncii" dumnezeiești (Fac.2,16-17: "A dat apoi Domnul Dumnezeu lui Adam *poruncă* [s.n.] și a zis: «din *toți* [s.n.] pomii din rai poți să mănânci, *iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci* [s.n.]»). A "mânca" cuvenit "nemâncarea" poruncită ar însemna hrănirea (spirituală, duhovnicească) cu *hrana dumnezeiască a ascultării* de porunca nemâncării (trupești) din pomul oprit. Acesta "mâncare" este cea cuvenită, a rodului duhovnicesc dătător de viață, a "pomului vieții", a ascultării de Cuvântul lui Dumnezeu - "iar Solomon numește Înțelepciunea «pom al vieții», sub care înțelege pe Domnul"⁸.

Cealaltă cale, cea aleasă de strămoși, prin ispita diavolului, este cea a mâncării trupești din rodul pomului oprit prin porunca lui Dumnezeu, adică totodată hrănirea (spirituală) cu *rodul* (otrăvit al) *neascultării* de cuvântul lui Dumnezeu, spre moarte ("în ziua în care vei mânca din el vei muri negreșit" - Fac.2,17), prin ruperea legăturii cu Izvorul de viață dătător.

*

Cuvintele dumnezeiești ale poruncii din Rai mai înseamnă și o statornicire veșnică a unei *legi*, a unui "legământ" care descoperă, dezvăluie *legătura* ce există între ceea ce *este* omul și Cel care L-a făcut. Aceasta se face în termenii *libertății* și de aceea ele sunt și o "definiție" dumnezeiască a libertății omului, a "parametrilor" spirituali (dar și cu necesara legătură materială pentru om) ai acestei libertăți.

---

⁸ Idem, *Despre Facerea Omului...*, p.57.

Punându-l și lăsându-l pe om să *hotărască el* în privința respectării poruncii, Dumnezeu îl face pe om egalul său, cel puțin în această privință. Este un moment de egalitate absolută între Dumnezeu și om, între Creator și "facerea mâinilor Sale", o străluminare a "chipului lui Dumnezeu în om".

Este greu de cuprins în cuvinte o realitate ca aceasta. S-ar putea spune că omul nu are de fapt și puterea dumnezeiască, pentru a fi cu totul "chip al lui Dumnezeu", pentru că omul este lăsat să hotărască liber și "egal cu Dumnezeu" *doar* în privința respectării poruncii. Dar pentru om "această privință" a respectării poruncii dumnezeiești are o valoare *absolută*, pentru că ea constituie un fel de "cheie" a părtașiei sale la cele dumnezeiești, și prin aceasta ea este o "cheie" a întregii sale *existențe*. E o "cheie absolută" pentru om, dată în propriile sale mâini. E și o probă, un examen de *maturitate ființială*.

În jurul unui semn, de fapt a unui *simbol material*, înrudit în materialitatea sa cu trupul omenesc - este vorba de "pomul oprit" - se desfășoară un fapt *spiritual* de o însemnătate cutremurătoare, i se dă omului cheia existenței sale, sub chipul libertății absolute în legătura sa cu Cel ce singur poate spune "Eu sunt Cel ce sunt" (Ieș.3,14).

Astăzi, la atâtea generații după hotărârea strămoșilor noștri (sub influența ispitei diavolești) de a nu urma porunca dumnezeiască, încă mai suntem ispitiți să credem că măsura libertății, sau dovedirea "adevărului" libertății este aceea a *neascultării* de vreo poruncă sau lege, din partea oricui ar veni și care ne-ar "*lega*" libertatea. Dincolo de legile și poruncile naturii și ale firii, pe care și

pe acelea "omul modern"⁹ încearcă să le "înfrângă" sau să le "depășească", din dorință de nespusă libertate, mai sunt legile și legăturile și poruncile pe care ni le punem (sau impunem) noi cu semenii noștri, unii altora, și pe care încercăm fie să nu le respectăm, fie să le ocolim, sau măcar să ni le facem după bunul nostru plac și neținând seama de "celălalt", de ceilalți "semeni ai noștri. Pentru că dacă nu au ascultat strămoșii noștri atunci când Celălalt, "Semenul" nostru (pentru că "după chipul și asemănarea Sa" am fost făcuți) era însuși Dumnezeu, de ce am asculta de atâtea alte "chipuri" (oarecare) ce ne "îngrădesc" libertatea... ? Iar de aici urmează *firesc* (după care "fire" ?) nenumăratele nefericiri și nenorociri, mai întâi *personale*, iar apoi, în măsura în care suntem obligați ca "persoane" ("față către față") la *reciprocitate*, (ele devin) sociale, politice, istorice etc.

Dar mai există și un *alt înțeles al libertății*, care este chiar cel de la începuturi, pe care l-am pierdut și pe care îl uităm cel mai adesea datorită orbirii aduse de păcat, acel înțeles pe care revelația *creștină* (prin și întru Hristos) ni l-a luminat iarăși în chip desăvârșit.

Simplu și direct spus, mai este și *cealaltă* opțiune, cea *în legătură* cu ascultarea. Atunci când ai de ales în mod *liber* între a asculta și a nu asculta de o poruncă, în afara neascultării mai există și posibilitatea de *a asculta* de poruncă. Desigur, din punct de vedere strict "rațional" pare ("pare") foarte "logică" nedumerirea cum că atunci când

---

⁹ Este o tristă ironie ascunsă în epitetul atât de mândru uneori al "*modernității*", ironie pe care înțelepciunea limbii, a cuvântului, o marchează, atunci când înrudește sensurile "*modernității*" cu înțelesul jalnicei "petreceri" perisabile a "*modei*" ("moderne" și ea).

"ascuți" de o poruncă, unde ar mai fi "libertatea" ?. Dar tocmai aceasta este problema (sau rezolvarea ei), că există și *libertatea* (tot *libertate*, a) *alegerii ascultării* - opțiune a libertății de a alege pe care o pierzi și pe care nu mai ai ocazia de a o exercita dacă ai făcut cealaltă alegere, a neascultării.

Și aici mai este un fel de paradox, sau poate o înțelepciune mai ascunsă, chiar și la acest nivel logic mai simplist, între cele două "libertăți" puse înaintea omului spre alegere. Dacă alegerii neascultării îi urmează o restrângere a libertății, în sensul că nu mai este loc pentru cealaltă opțiune ("ne-ascultarea" *neagă* "ascultarea"), *rămânerea în ascultarea* poruncii înseamnă totodată păstrarea libertății inițiale, originare, deschisă *oricărei* opțiuni (inclusiv a neascultării). Astfel, numai aparent paradoxal, dar de fapt doar într-un mod mai consecvent logic, *ascultarea* se dezvăluie și la acest nivel ca având un potențial de *libertate* incomparabil mai mare decât neascultarea...

Însă mai trebuie spus că logica pur formală, prea abstractă, poate înșela ușor, pentru că tinde spre a fi un sistem închis, care nu-și mai dezvăluie *legea*, "regula" sa, decât dacă te ridici deasupra lui, la fel ca atunci când cauți ieșirea dintr-un labirint (care poate fi și el uneori paradoxal și) care nu-și dezvăluie soluția decât dacă-i *transcenzi* amăgirea (dacă te "ridici" deasupra ei).

Iar din acest punct de vedere, venirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos ne-a dezvăluit în chip foarte limpede multe lucruri care ar fi trebuit să fie "logice" și pentru primii oameni, așa cum ar trebui să fie și pentru cei de azi - într-o "logică" a *înțelepciunii*. În primul rând, porunca dată primilor oameni nu era dată de "oricine", ci de *Însuși*

Făcătorul lor. Ascultarea de El, care prin porunca Sa dăruia și *libertatea* alegerii, în mod "logic" (dacă tot ne chinuie această "logică", de care de fapt nu prea ascultăm, preferând "pornirile" de tot felul) nu putea însemna pierderea libertății, deoarece ascultarea de Cel care îți dăruiește libertatea, înseamnă totodată și ascultarea de însăși această libertate dăruită, adică înseamnă rămânere în legea, în "legătura" libertății.

Apoi, tot învățătura creștină a aruncat lumină și asupra Treimii Dumnezeiești și a *iubirii* ce izvorăște din aceasta pentru întreaga făptură. Dumnezeu, Cel prin al cărui Cuvânt "toate [...] s-au făcut" (Ioan 1,3), "*așa a iubit lumea* (s.n.), încât pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3,16)

Iubirea și dăruirea (dumnezeiască) schimbă cu totul termenii libertății. Alegerea liberă a ascultării celui alt din "*logica iubirii*" desăvârșite a celui alt (mai ales când Celălalt este Dumnezeu) - logică ce spune că iubirea nu poate decât dăruia din nou libertatea dăruită - descoperă și iubirea (cea adevărată, cea din izvorul dumnezeiesc) ca fiind doar un alt nume al adevăratei libertăți.

De aceea este porunca dumnezeiască a ascultării întru libertate și o încercare a iubirii (de care este capabil omul) și a ființării veșnice întru iubirea lui Dumnezeu. Iar ce nu a putut omul întru iubirea sa "omenească", ruptă de cea dumnezeiască, a plinit iubirea lui Dumnezeu (Cel care "*așa a iubit lumea...*" - Ioan 3,16), prin Întruparea Sa *ca om*, "*ascultător făcându-Se* [s.n.] până la moarte" (Filip.2,8).

*

Ce am fi dobândit (și dobândim) prin ascultarea de porunca dumnezeiască ? Era deja (și este veșnic) întru aceasta o înaltă "cunoștință a binelui și răului", după pedagogia dumnezeiască, cunoștință ascunsă în ascultarea de porunca dumnezeiască, întru libertate. Era o *cunoștință* (cunoaștere) dată prin însuși Cuvântul lui Dumnezeu, Făcătorul a toate, despre toate cele create: "«Din toți pomii din rai poți să mănânci». Cine va da celui care flămânzește cu adevărat după acest pom care se află în rai și în care se află tot binele, cum subliniază Scriptura când zice «tot» și de care Scriptura îl face părtaș ? În acest cuvânt în care se cuprinde un «tot» și care se ridică peste «tot», se cuprinde în chip firesc ideea binelui desăvârșit și printr-un singur pom e înțeles totul"¹⁰.

Era chiar *cunoștință a binelui și a răului* Cuvântul lui Dumnezeu despre "cunoștința binelui și a răului", adică despre viață și moarte, despre viața întru ascultare de *Izvorul vieții* și moarte întru ruperea de acest Izvor, despre veșnicia binelui, neamestecat și stricat de răul neascultării. Dar era această cunoștință atât de primejdioasă *apărată prin ascultare*, prin rămânerea în legătura și paza iubirii și atotputerniciei lui Dumnezeu.

Ce am "câștigat" (și "câștigăm") *mâncând trupește*, prin rodul pomului oprit, adică din rodul diavolesc al neascultării și *nemâncând din rodul duhovnicesc* al ascultării de iubirea dumnezeiască? Am pus (și punem) în locul unui bun dumnezeiesc, veșnic și netrupesc, duhovnicesc, nădejdea într-un rod de pom material, slab și fără putere pentru cele spre care năzuiește chipul dumnezeiesc din om. Și am gustat singurătatea și răutatea, ascunse în neascultare, căci dacă

---

¹⁰ Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre Facerea Omului...*, p.57.

de Făcătorul a toate nu am ascultat, rămânând în legătura de iubire, de ce altceva sau altcineva din toate celelalte am putea asculta ?

Iar această "credință" mincinoasă într-o oarecare "bunăstare" prin ("gustarea" din) vreun "rod" material și prin răutatea egoistă a lipsei de ascultare de vreun altul, semen al nostru, s-a transmis din generație în generație, în *păcatul strămoșesc*. Și ieșirea din această stare, dovedită nenorocită prin suferință și moarte, a devenit cu neputință pentru oameni, prin dialectica orbirii drăcești, care împiedică "vederea" oricărui altuia, prin care se poate străvedea și Celălalt, adică Dumnezeu, Izvorul mântuirii ("cel ce nu iubește n-a cunoscut pe Dumnezeu" - 1 Ioan 4,8).

Doar Omul ("iată Omul !" - Ioan 19,5), noul Adam ("Adam, care este chip al Celui ce avea să vină" - Rom.5,14), care era Dumnezeu întrupat și S-a făcut "*ascultător [...] până la moarte*" (Filip.2,8) a putut să dea răspunsul cel bun la ispita diavolului (așa cum ar fi trebuit să răspundă strămoșii noștri în Rai și noi împreună cu dâșii) cum că "nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu" (Mat.4,4).

Și Duhul acestui Cuvânt al ascultării, care să înlocuiască duhul neascultării strămoșești este cel pe care L-au păstrat viu toți cei ce I-au urmat Mântuitorului, adică întreaga Biserică, în Învățătura și Sfintele Taine ale Tradiției Sale.

*

Și astfel se întâlnește porunca Bisericii privitoare la post cu porunca Dumnezeiască din Rai a nemâncării din pomul oprit. Iar postul bisericesc este nu numai o redobândire a stării de hrănire ("vegetariană") din Rai, prin

postul nostru trupesc de bucate, care este și o *întrupare a postului nostru duhovnicesc* (cel de înfrînare de la pornirile și isпитirile necurate din lăuntrul nostru), dar, cu mult mai mult, este această ascultare de porunca bisericească a postului o ocazie de a retrăi fiecare în parte experiența strămoșilor noștri din Rai, o nouă șansă acordată omului de a reface experiența duhovnicească a ascultării de porunca lui Dumnezeu.

Pentru că a asculta de *porunca Bisericii* privitoare la post (care este o *poruncă*¹¹, după chipul celei din Rai), înseamnă a asculta de Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Cel ce este "cap Bisericii, Care este trupul Său" (Ef.1,22-23), adică înseamnă a asculta de Însuși "Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat"¹², după chipul ascultării lui Hristos Însuși (Cel ce S-a făcut "ascultător [...] până la moarte" - Filip.2,8) și așa cum ar fi trebuit să se facă ascultători strămoșii noștri în Rai.

Și această *ascultare*, ca o *dumnezeiască hrană duhovnicească*, ne pregătește calea (atât trupească, dar mai ales duhovnicească, care face viu și trupul, "cu suflare de viață" - Fac.2,7) pentru primirea, în chipul de Taină al Sfintei Împărtășiri, a Cuvântului lui Dumnezeu, Cel de la care nădăjduim, la capătul "morții" voii proprii (cele rele) prin postul ascultării, să primim marele dar al mântuirii noastre, *Sfânta Înviere* și viața veșnică întru starea fericită cea dintru început, în Împărăția lui Dumnezeu.

Sibiu

martie 1999 - octombrie 2000

---

¹¹ Este una dintre *poruncile bisericești*, v. *Învățătura de credință creștină ortodoxă*, București, 1952, p.359.

¹² Din Simbolul credinței, v. *Liturghier*, București, 1987, p.146.

Vederea lui Dumnezeu, în iubire*

Evanghelia rânduită a fi citită în Duminica a doua din Postul Mare, a Sfântului Grigorie Palama, cea din Evanghelia după Marcu (2,1-12), ne istorisește despre vindecarea minunată a unui slăbănog (a unui om grav bolnav, paralizat) din Capernaum. Această vindecare, alături de alte vindecări minunate a căror amintire este păstrată în Sfintele Evanghelii arată încă o dată marea iubire de oameni a lui Dumnezeu, ca și nesfârșita Sa putere, pe care o pune în slujba vindecării, a mântuirii oamenilor. Și aceasta este deja o învățătură de mare folos pentru fiecare dintre noi oamenii, întărindu-ne în nădejdea spre ajutorul lui Dumnezeu, de care avem cu toții nevoie pe calea mântuirii.

Dar și alte învățături bogate ne dezvăluie Evanghelia acestei Duminici, dacă o ascultăm cu multă luare aminte. Pentru că este vorba despre o Evanghelie a iubirii. Și chiar dacă este adevărat că toate Evangheliile sunt Evanghelii ale iubirii, ale iubirii dumnezeiești, aceasta ne vorbește într-un chip anume despre iubire, despre iubirea noastră, a unora față de alții și în legătură cu iubirea dumnezeiască.

---

* Predică rostită în Catedrala Mitropolitană din Sibiu și publicată în “Îndrumător Bisericesc”, Sibiu, Anul 150 (2002), p.81-86.

(Iubirea celor patru și iubirea dumnezeiască a Mântuitorului)

Vindecarea slăbănogului din Capernaum se săvârșește în condiții destul de neobișnuite, chiar ciudate, am putea spune.

Mai întâi, era o mare îmbulzeală a celor din jurul Mântuitorului, atunci când vroiau să-L audă pe Cel ce era Cuvântul lui Dumnezeu cum "le grăia lor cuvântul" (Mc.2,2). Era așa mare îmbulzeală "încât nu mai era loc, nici înaintea ușii..." (Mc.2,2). Nu-i prea bine când spre ușa Mântuirii nu mai poate pătrunde nimeni, nici măcar un om sănătos, în putere, darămite un om cu totul neputincios, cum era slăbănogul din Evanghelie.

Dar iată că s-au găsit câțiva inși care să întreprindă o acțiune îndrăzneată, disperată chiar (nebunească, ridicolă, sau cum vrem să-i spunem) pentru ca să-l ajute, să-l salveze pe un semen al lor. Aceștia s-au urcat pe acoperiș cu patul slăbănogului - probabil că și pe la ferestre era imposibil de pătruns din cauza îmbulzelii, sau poate erau prea mici ferestrele - și acolo sus au dat o spărtură, "au desfăcut acoperișul casei unde era Iisus și prin spărtură au lăsat în jos patul în care zăcea slăbănogul" (Mc.2,4).

Aici trebuie făcută o mică paranteză, foarte concretă. Ați încercat vreodată, pe dinafara casei, să urcați pe acoperiș un pat gol, chiar pe un acoperiș drept și nu prea înalt ? Ne putem da seama că este foarte greu și chiar foarte periculos. Mai ales de unul singur. De unul singur este de fapt cam imposibil. Și în Evanghelie se vorbește despre patru inși. Dar chiar și așa, mai mulți împreună, nu este deloc ușor și lipsit de pericol. Iar dacă

în pat mai zace și un bolnav grav, să faci totul cu mâinile goale devine deosebit de riscant pentru toți... Să ne amintim efortul celor care coboară în mormânt un coșciug și acolo stau oamenii pe pământ tare, sigur... Și suntem cu vreo 2000 de ani înainte de macaralele și trucajele actuale ale filmelor cu cascadori...

Este profund emoționantă osteneala, străduința celor patru inși de a-l apropia pe cel bolnav de Cel la care era singura nădejde de vindecare. Este și ceva de copilărească inconștientă și de tragi-comică nevinovăție în arzătoarea dorință a celor patru de a reuși cu orice preț vindecarea semenului lor. Și seamănă cu durerea acelor care stau zile și nopți nenumărate la căpătâiul celor iubiți ai lor, aflați în grea boală și suferință, adesea nădăjduind cu nebunească nădejde chiar și atunci când (se pare că) nu mai este nici o nădejde. De am avea și noi întotdeauna tot atâta râvnă în a ne purta atât nouă înșine, cât și unii altora neputințele spre tămăduirea cea mântuitoare !

Însă a pus preț Mântuitorul pe osteneala lor. Și ne spune apoi Evanghelia cum "văzând Iisus *credința* lor", a celor patru inși care cu atâta osteneală l-au apropiat de El pe cel neputincios, i-a iertat acestuia păcatele, ca un Dumnezeu, și l-a vindecat. Astfel, iubirii acelor pentru semenul lor, iubire izvorâtă din adâncă și lucrătoare credință, le-a venit în întâmpinare și în ajutor nemărginita iubire și putere dumnezeiască.

(Orbirea cărturarilor)

Dar în toată această minune dumnezeiască apar în Evanghelie și unii care cârtesc: "erau acolo unii cărturari, care ședea și cugetau în inimile lor: Pentru ce vorbește acesta astfel ? El hulește. Cine poate să ierte păcatele, fără

numai unul Dumnezeu ?" (Mc.2,6-7)

De fapt, cuvintele cugetelor lor, în care ei au și un fel de credință (încredere), sunt adevărate, ca ale unor cărturari cu învățătură adevărată... Dar la fel de adevărată este și *orbirea* lor, atunci când ei nu văd în fața și în viața lor imediată chiar împlinirea, *întruparea* învățăturii lor. Și atunci cârtesc.

Și *unde* cârtesc ? Chiar în *inimile* lor, în adâncul sufletului lor, acolo unde trebuie să strălucească lumina chipului lui Dumnezeu în om, templul Duhului Sfânt...

Și *cum* cârtesc - în acest templu sfânt al Duhului ? "El hulește." - "Urâciunea pustiirii... în locul cel sfânt" (Mat.24,15), și ce hulă a orbirii ! Căci oare cine hulește de fapt ? El, însuși Dumnezeu întrupat sau ei ? Pentru că ce spun ei în inimile lor ? : "Cine poate să ierte păcatele, fără numai unul Dumnezeu ?"

Iată în sfârșit rana adâncă a orbirii lor. Ei *nu văd* că în fața lor, "față către față", stă însuși Dumnezeu, Dumnezeu întrupat, Acela chiar pe care ei înșiși Îl invocă. Adâncă și înspăimântătoare orbire - *în duh*, un fel de păcat *de moarte*, împotriva Duhului Sfânt ! "Ochiul inimii" lor a fost întunecat, mort și ei nu au văzut lumina cea dătătoare de viață. "Fiindcă [după cuvintele Sfântului Apostol Pavel Dumnezeu, Care a zis ăla începuturi]: «Strălucească din întuneric lumina» - El [*nu*] a strălucit în inimile [*lor*, la fel cum trebuie să strălucească în ale] noastre, ca să strălucească cunoștința slavei lui Dumnezeu, pe fața lui Hristos" (2Cor.4,6).

Dar, "îndată cunoscând Iisus, *cu duhul Lui* (s.n. - tot "*cu duhul*"), că așa cugetau ei în sine, *le-a zis lor* (s.n.):...." (Mc.2,8), adică le răspunde cu *vorba*

trupească - trupește, ei fiind întru *nepuțința duhului* lor, fiindu-le *slăbănoagă înțelegerea* duhului lor.

Așadar “le-a zis lor: De ce cugetați acestea în inimile voastre ? Ce este mai ușor a zice slăbănogului: iertate îți sunt păcatele, sau a zice: Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă ? Dar ca să știți că putere are Fiul Omului a ierta păcatele pe pământ, a zis slăbănogului: Zic ție: Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi la casa ta.” (Mc.2,8-11). Le lămurește lor Mântuitorul, mai limpede, că de aceea a spus ceea ce ei consideră o hulă, pentru că *are această putere a lui Dumnezeu*, pentru că *El este chiar Dumnezeu*, Fiul Omului, adică Fiul lui Dumnezeu, născut sub vremi ca om.

Și mai înseamnă aceste cuvinte ale Mântuitorului că vindecarea slăbănogului, a omului slăbănogit de păcate, este legată tocmai de iertarea acestor păcate, iertare care poate fi numai de la Dumnezeu, prin puterea ce o are Fiul Omului pe pământ, adică Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat pentru mântuirea noastră, a oamenilor, din boală, din suferință și din moarte - atunci când încercăm să ne apropiem de El cu dragoste, sau când ne purtăm cu dragoste slăbiciunile unii altora, pentru a ne apropia de vindecarea cea dumnezeiască.

Poate, după aceste cuvinte, cei care au cârtit și-au luat seama și și-au înțeles greșala, sau poate că nu, sau poate că doar unii dintre ei... Evanghelia nu ne spune decât că slăbănogul “s-a sculat îndată, și, luându-și patul, a ieșit înaintea tuturor, încât erau toți uimiți și slăveau pe Dumnezeu... (Mc.2,12).

La capătul celor întâmplare, se poate spune că dacă, de la început, în locul științei complicate a cărturarilor ar fi stat *iubirea* simplă, compătimitoare, adică *împreună-*

pătimitoare cu semenul aflat în neputință și suferință, ca a celor patru inși care cu atâta osteneală l-au apropiat pe slăbănog de izvorul vindecărilor, atunci poate ar fi văzut și aceia lumina dumnezeirii înainte de a fi cârtit și s-ar fi împărtășit din izvorul viu al adevăratei cunoștințe, lăsând deoparte, ca pe niște lucruri slabe și nefolositoare "băltoacele" științei (numai) omenești.

(Lumina slavei dumnezeiești la Schimbarea la față pe Muntele Tabor - Grigorie Palama și Varlaamiții)

Aceste lucruri nu au însemnătate doar pentru acea vreme a petrecerii Mântuitorului pe pământ, împreună cu oamenii din vremea Întrupării sale.

Și mai târziu - și chiar până astăzi - au fost unii care au văzut și au înțeles lumina dumnezeirii și alții care au scoborât (și scoboară) lucrarea de adâncă taină a puterii dumnezeiești numai la înțelegerea omenească, doar pământească.

Tot în aceeași Duminică a vindecării slăbănogului din Capernaum se face și pomenirea Sfântului Grigorie Palama. Acesta a trăit acum vreo șase-șapte secole, într-o vreme când, după anul 1300, unii învățați, tot cărturari ca în Evanghelia Duminicii, înțelegeau și vorbeau despre lumina care a strălucit la Schimbarea la Față pe Muntele Tabor ca despre un chip doar pământesc, creat, al slavei Dumnezeirii. La fel cum învățătura cărturarilor din Evanghelie era fără legătură cu Izvorul ei, ruptă chiar de Cel Întrupat, de față prezent.

Sfântul Grigorie Palama însă a învățat învățătura cea sănătoasă a Bisericii cu multă osteneală și suferind nu puțină împotrivire din partea celor neînțelegători. Aceștia se adunaseră în jurul unui învățat cărturar mai "scolastic"

pe nume Varlaam - "scolastic", adică învățând mai mult după "litera" învățaturii, decât după Duhul viu al acesteia, și încrezându-se mai mult în puterea minții omenești, singure, decât în ajutorul și luminarea cea de la Dumnezeu.

Și a învățat Sfântul Grigorie Palama învățătură teologică adâncă, nu numai din cărți, ci mai ales din aleasa viețuire duhovnicească atât a Sfinților Părinți dinainte, ca și a celor din vremea sa, cât și din viețuirea preacuvioasă a lui însuși, el fiind monah (călugăr). - Pentru că era Sfântul Grigorie Palama și el cărturar. Însă a fi cărturar nu înseamnă a fi neapărat orb în cele dumnezeiești, deși primejdia poate fi uneori mare. Și Evanghelia ne vorbește despre "*unii* dintre cărturari", adică nu neapărat toți, iar dintre cei patru inși și slăbănogul vindecat despre care se vorbește în general și nu ni se spune ce erau, puteau fi (de ce nu ?) chiar și cărturari... -

Și a arătat Sfântul Grigorie Palama cum îndumnezeirea cea spre mântuire a omului nu este doar o simplă imitare a lui Hristos după știința și putința omenească, ci cu mult mai mult este părtășie la Harul cel dumnezeiesc, la energiile cele necreate care din veșnicie izvorăsc din Dumnezeirea cea fără de sfârșit și cu neputință de cuprins. Aceasta este lumina Slavei dumnezeiești care a strălucit tuturor celor dintre oameni iubiți Sfinți ai lui Dumnezeu, care întru curăția inimii lor au crezut cu nădejde și iubire în El.

(Noi, unii față de alții, astăzi, ca și întotdeauna...)

Această lumină a Dumnezeirii strălucește și astăzi așa cum a strălucit "totdeauna și acum și pururea și în vecii vecilor" pentru cei a căror inimă este sălaș al credinței pline

de iubire. Oare nu spunem și noi la fiecare Sfântă Liturghie: "Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credința cea adevărată..." ? Iată cum cântăm despre "lumina *cea adevărată*" și despre "credința *cea adevărată*", care nădăjduim, prin "Duhul cel ceresc", să ne ferească de cele înșelătoare !

Și oare nu suntem noi puși *fiecare* în viața aceasta a noastră în situația acelor care în Evanghelie încercau cu adevărată iubire să-l ajute pe semenul lor să se apropie de Mântuirea cea atotvindecătoare. Și să nu ne gândim numai la banul pe care-l dăm la cerșetorul de multe ori numai profitor. Să ne gândim la acea legătură de iubire în care cu toții ne naștem și viețuim până la moarte și chiar dincolo de ea. Și este vorba despre familie.

Oare nu suntem noi toți puși în situația slăbănogului atunci când în frageda pruncie neputința noastră este purtată cu atâta iubire și uneori cu atâta osteneală de părinți - cei mai apropiați semeni ai noștri, aflați la vârsta puterii ? Și la fel, la celălalt capăt al vieții, neputințele părinților ajunși la bătrânețe nu sunt purtate cu dragoste de copiii ajunși ei acum la vârsta puterii ? Așa ar trebui să fie, dacă ar fi credința noastră la fel de plină de iubire ca acelor patru inși din Capernaum... Și atunci ar fi vindecarea dumnezeiască mereu cu noi.

Dar noi ce facem, ascultăm sau cântăm la chemarea adâncă a luminii iubirii ? Ce facem atunci când ucidem încă în pântecul mamei sale pe "slăbănogul" nostru, pruncul nostru, cel mai apropiat semen al nostru, care are nevoie de iubirea și ajutorul nostru... De ce ? Ca să ne fie nouă mai comod, mai "moale". Ce amăgire ! Nu ne este

deloc mai "moale", ba dimpotriva, pentru că este departe de noi ajutorul lui Dumnezeu... Să ne fie nouă "mai bine"... Care și ce fel de "bine" ? Dar copiii părăsiți prin orfelinate sau pe stradă de "inșii" în putere care ar trebui să le poarte neputințele până la vârsta împlinirii, dar care umblă "ocupați" până peste cap de "caii verzi ai acestei lumi" ? Dar bătrânii părăsiți singuri prin azile tot de "inșii" în putere care aleargă bezmetici tot după ce fel de "fericiri"... ? Și despre ce să mai vorbim...?

Mai departe, cele ale familiei nu avem decat să le lărgim până la lărgimea întregii societăți omenești... Oare nu suntem noi toți frați și fii ai acelorași părinți după trup, dintru începuturi, ai lui Adam și Eva ? Și mai mult, și nemăsurat mai mult, nu suntem noi fiii Tatălui ceresc, ai iubirii dumnezeiești care ne-a renăscut și mereu ne renaște în Sfintele Taine ale Maicii noastre care este Biserica - și care ne unește într-o rudenie și frățietate a unei familii dincolo de firea căzută a lumii ?

Cât facem fiecare mai mult decât scurta și simplista și de atâtea ori fățarnică pomană ? Dacă de cele ale familiei firești ne ocupăm atât de rău, cum am putea îndrepta ceva din cele în suferință ale celorlalți semeni ai noștri, pentru care trebuie cu atât mai multă iubire ?

A, desigur, cred unii că ne tragem din maimuță sau din cine știe ce alte lighioane necuvântătoare și nu este întru noi nici o rudenie și nici un chip dumnezeiesc ? Atunci, după așa credință, așa ne și purtăm, ca niște maimuțoi demenți, adică *ne-buni* - și unde să mai aibe loc lumina iubirii ? Atunci nu mai are loc decât întunecimea orbirii în inimile noastre. Și atunci ne putem înșela și împila semenul, strângând smintită și părelnică "bună stare", fără

să ne pese câtuși de puțin de nevoia adâncă de iubire a celui asemenea cu noi, a noastră de fapt, a fiecăruia. Și atunci ne chinuim amarnic unii pe alții "cu minciunile, cu clevetirile, cu pizma..., cu trufia ..., cu ținerea de minte a răului, cu iubirea de argint, cu desfrânarea, cu mânia..., cu mâncarea cea fără de saț [ce mâncare e aceea care nu satură !?], cu beția [nu numai de băutură], cu multa vorbire [e un "parlamentar" degeaba-vorbitor în fiecare din noi, că de aia e democrație], cu gândurile cele rele și viclene, cu obiceiurile cele rele și cu aprinderea spre desfrânare, având o deosebită voire spre toată pofta cea trupească..."¹³ - numai trupul, hoitul de la sfârșit să se simtă bine, adică mâncare, băutură și "toate lucrurile cele de rușine"¹⁴, că restul nu mai contează...

Dar "ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă își pierde sufletul ?" (Mc.8,36). Și "o, rea voire a mea, pe care nici dobitoacele cele necuvântătoare nu o au !" ¹⁵ spune sufletul nostru, duhul nostru în rugăciunea către îngerul nostru păzitor, duhul rânduit de Dumnezeu să ne poarte de grijă fiecăruia în parte...

Nu aceasta este calea mântuirii...

Calea Sfinților este calea mântuirii, a celor care în toate s-au făcut următori Mântuitorului nostru Iisus Hristos, uneori făcându-se (tot asemenea Acestuia) "ascultători până la moarte" (Filip.2,8), precum sfinții de veșnică pomenire, mucenici și mărturisitori ai Bisericii noastre.

---

¹³ *Ceaslov*, ed.II, București, 1973, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, p.15 (Rugăciunea către Sfântul înger, păzitorul vieții).

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

"Pentru aceea - spune *Apostolul* citit tot în Duminica vindecării slăbănogului din Capernaum (Evr.1,10-14; 2,1-3) - se cuvine ca noi să luăm aminte cu atât mai mult la cele auzite, ca nu cumva să ne pierdem... [căci] cum vom scăpa noi, dacă vom fi nepăsători la astfel de mântuire care, luând obârșie din propovăduirea Domnului, ne-a fost adeverită de cei ce au ascultat-o" (Evr. 2,1; 3).

Acestora din urmă, Sfinților care au ascultat propovăduirea Domnului și ne-au adeverit-o și nouă, trebuie să le urmăm și noi. Iar pilda celor patru "inși" din Evanghelie, care cu credință iubitoare s-au apropiat *cu toții* spre Împărtășirea de vindecarea cea dumnezeiască să ne fie nouă spre aflarea "ușii" ce dă spre Mântuire, care este Mântuitorul nostru Iisus Hristos, prin care să intrăm și să ieșim și ca niște oi cuvântătoare pășune să aflăm (In.10,9 - din *Evanghelia Ierarhului* ce se citește în aceeași Duminică) la viața cea pururea fericită, în Împărăția cea veșnică a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită.

Sibiu

martie 2000 - 2001

"Ascultător până la moarte" (Filip. 2,8)*

Fragmentul din Evanghelia de la Matei (cap.8,5-13¹) care se citește în Duminica a patra după Rusalii (după Pogorârea Duhului Sfânt) ne aduce în fața "ochilor" minții pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos minunându-Se și admirând credința unui soldat păgân, a unui sutaș², care Îl roagă să-i vindece sluga bolnavă: "Auzind, *Iisus S-a*

---

* Predică rostită în Catedrala Mitropolitană din Sibiu și publicată în "Porunca iubirii" (Sibiu-Făgăraș), revista Asociației pentru Isihasm, nr.5-6, 2000, p.40-43.

¹ **Mat.8,5.** Pe când intra în Capernaum, s-a apropiat de El un sutaș, rugându-L, **6.** Și zicând: Doamne, sluga mea zace în casă, slăbănog, chinându-se cumplit. **7.** Și I-a zis Iisus: Venind, îl voi vindeca. **8.** Dar sutașul, răspunzând, I-a zis: Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea. **9.** Că și eu sunt om sub stăpânirea altora și am sub mine ostași și-i spun acestuia: Du-te, și se duce; și celuilalt: Vino, și vine; și slugii mele: Fă aceasta, și face. **10.** Auzind, Iisus s-a minunat și a zis celor ce veneau după El: Adevărat grăiesc vouă: la nimeni, în Israel, nu am găsit atâta credință. **11.** Și zic vouă că mulți de la Răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în împărăția cerurilor. **12.** Iar fii împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților. **13** Și a zis sutașului: Du-te, fie ție după cum ai crezut. Și s-a însănătoșit sluga lui în ceasul acela. (cf. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ed.Instit. biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982).

² "Sutașul [...] era conducător de oaste, având sub conducerea sa o sută de ostași", cf. *Cazania (Tâlcuirea Evangheliilor și Cazaniile la tote Duminicile)*, București, 1987, p.176.

minunat [s.n.] și a zis celor ce veneau după El: Adevărat grăiesc vouă: la nimeni, în Israel, nu am găsit atâta credință" (Mat.8,10).

Minunarea Mântuitorului îmbracă oarecum ca o concluzie convorbirea sa cu sutașul, care ocupă cea mai mare parte a fragmentului evanghelic, așa încât am putea considera această Evanghelie și ca una "a minunării" Mântuitorului (în fața tăriei credinței unui om, fie el și păgân) - deși desigur nu este numai atât. Însă dacă Însuși Dumnezeu Cel Întrupat se minunează și admiră pe cineva, aceasta nu ne poate lăsa indiferenți pe noi, cei de azi, cei care suntem îndemnați, prin citirea liturgică ("publică") a Evangheliei, să ne facem "următori" Mântuitorului, spre mântuirea noastră, a fiecăruia. De aceea poate că merită străduința să încercăm să aflăm și noi motivele minunării Mântuitorului, și să ne facem "următori" Lui și în această privință. Așadar, să ne minunăm și noi, la rândul nostru, împreună cu Mântuitorul.

Care ar trebui să fie motivele minunării noastre, a celor de astăzi - ca și a celor din totdeauna ? Acestea ar putea fi mai multe, dacă ne aplecăm cu luare aminte asupra cuvintelor Evangheliei.

În primul rând ne poate minuna grija sutașului pentru sluga sa. Într-o altă Evanghelie care relatează aceeași întâmplare, Sf.Evanghelist Luca mai adaugă și vorbește despre "sluga unui sutaș, care era la el în cinste" (Luc.7,2), adică despre *o slugă în cinste la stăpânul lui*. Dacă ne poate mira grija plină de iubire a unui om față de aproapele său, atunci când uneori avem în jur atâtea exemple de lipsă de iubire, de răutate, cu cât mai mult nu ne poate minuna grija unuia "mai mare" față de unul "mai mic", a

unui stăpân față de sluga pusă sub stăpânirea sa ! Pentru că de câte ori nu am văzut, și mai demult ca și acum, "stăpâni" sau "puternici (ai lumii)" și "bogați nemilostivi" petrecându-și viața în bunăstare și plăceri pământești, prea puțin îngrijindu-se de cei "mai mici", mai slabi sau mai săraci decât ei, puși adesea sub stăpânirea lor și pe care ar fi putut să-i ajute cu puterea ce le-a fost dată.

Poate că de această *grijă iubitoare* s-a minunat Mântuitorul, numind-o *credință* - "Adevărat grăiesc vouă: la nimeni, în Israel, nu am găsit atâta *credință* [s.n.]" (Mat.8,10) - și amintindu-ne cuvintele Sf.Apostol și Evanghelist Ioan "că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească" (1 Ioan 4,20); "și aceasta este porunca Lui, ca *să credem* întru numele lui Iisus Hristos, Fiul Său, și *să ne iubim unul pe altul* (s.n.), precum ne-a dat poruncă." (1 Ioan 3,23). Se unește astfel *iubirea* de aproapele și (prin aceasta) de Dumnezeu cu *credința* cea adevărată.

Într-un fel, sutașul, rugându-se pentru sluga sa lui Dumnezeu Cel Întrupat, Mântuitorului nostru Iisus Hristos, este un chip, o icoană mai mică a Mântuitorului Însuși, așa cum ni-L arată cealaltă Evanghelie (Ioan 17,1-13) care se citește în aceeași Duminică a patra după Rusalii, și anume rugându-se înainte de Sfintele Sale Patimi pentru toți cei aflați în grija Sa: "Eu pentru aceștia mă rog (...), pentru cei pe care Mi i-ai dat, (...) Părinte Sfinte, păzește-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat" (Ioan 17,9-11).

1. Puterea ascultării

Dar, mergând mai departe pe firul Evangheliei, în cuvintele sutașului sunt încă vreo câteva lucruri care atrag atenția și care pot fi prilej de minunare ...

Astfel, sutașul argumentează oarecum rugămintea sa ca Mântuitorul să zică *numai* "cu cuvântul" ("ci numai zi cu cuvântul" Mat.8,8) spre vindecarea slugii sale, arătând că el, sutașul, nu este vrednic ca Mântuitorul să intre sub acoperișul său ("Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea" Mat.8,8). Acest argument al nevredniciei sale ne-ar putea dezvălui adâncă *smerenie* a sutașului, care este și acum (așa cum era probabil și atunci) o însușire sufletească cu totul deosebită (și uneori destul de rară...). Iar dacă Mântuitorul s-a arătat la urmă minunat de *credința* sutașului, această credință ar putea fi pusă firesc în legătură și cu *smerenia* sutașului.

Însă mai departe și acest argument al nevredniciei (*smerite* a) sutașului - pentru (și împreună cu) rugămintea ca Mântuitorul să zică numai "cu cuvântul" spre vindecarea slugii - este la rândul său argumentat de către sutaș printr-o adevărată demonstrație a credinței sale în subordonarea ierarhică, principiu care, printre altele, stă și la baza organizării oricărei armate sau oștiri - să nu uităm că sutașul este și el ostaș. Deosebit de interesant este faptul *îndrăzelii* acestei demonstrații, deoarece, în ultimă instanță, sutașul compară situația sa de subordonat și totodată comandant în ierarhia oștirii cu situația Mântuitorului Iisus Hristos Însuși. Căci ce spune sutașul !? : "... ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea. *Că și eu* (s.n.) sunt om sub stăpânirea altora și am sub mine ostași și-i spun acestuia: Du-te, și se duce; și celuiilalt: Vino, și vine; și slugii mele: Fă aceasta, și face." (Mat.8,8-9).

Să încercăm să pătrundem mai serios semnificația acestor cuvinte, fiindcă prin minunarea Sa în fața *credinței* sutașului, ca urmare a celor spuse de acesta ("Auzind, Iisus

s-a minunat și a zis celor ce veneau după El: Adevărat grăiesc vouă: la nimeni, în Israel nu am găsit atâta credință." Mat.8,10), Mântuitorul pare oarecum că atestază valabilitatea și adevărul demonstrației cuprinse în cuvintele sutașului. Pentru aceasta să apelăm la una dintre cele mai vechi legende păstrate, referitoare la sensurile subordonării în armată, care ne poate ajuta și pe noi în înțelegerea spuselor sutașului și care îl are ca erou pe învățatul chinez Sun Tzu, un filozof și teoretician al războiului și al armatei, ce a trăit cu vreo cinci secole înainte de venirea Mântuitorului. Am ales această istorisire atât datorită vechimii sale venerabile, care dovedește prețuirea de care s-a bucurat (altfel poate s-ar fi pierdut) de-a lungul timpului, cât și pentru faptul că învățatul chinez, ca și sutașul Evangheliei, erau dintre păgâni. Ce ne istorisește legenda:

"Sun Tzu era originar din Statul Ch'i. Datorită cărții sale despre arta războiului, el a obținut o audiență la Ho Lu, regele statului Wu.

Ho Lu spuse: «Ți-am citit în întregime cele teisprezece articole (ale cărții lui Sun Tzu - n.n.), domnule. Poți proceda la o mică demonstrație a artei de a stăpâni mișcarea trupelor ?»

Sun Tzu răspunse: «Pot.»

Ho Lu întrebă: «Poți face același lucru și cu femeile ?»

Sun Tzu răspunse: «Da.»

De îndată regele își dădu încuviințarea și ordonă să fie aduse de la curte o sută optzeci de femei frumoase.

Sun Tzu le repartiză în două companii și puse în fruntea lor pe cele două concubine preferate ale regelui. El le învăță pe toate să poarte o halebardă. Apoi el spuse: «Știți unde se găsește inima, unde se găsesc mâna dreaptă, mâna stângă și spatele ?»

Femeile spuseră: «Știm.»

Sun Tzu spuse: «Când ordon "Față" întorceți-vă cu fața, inima către mine; când spun "Stânga" întorceți-vă către mâna stângă; când spun "Dreapta" către dreapta; când spun "Înapoi" întoarceți-mi spatele».

Femeile spuseră: «Am înțeles.»

După enunțarea acestor pregătiri, au fost pregătite armele călăului (pentru a arăta că el vorbea serios - n.tr.).

Sun Tzu repetă ordinele de trei ori și le explică de cinci ori, după care bătu semnalul pe tobă: «Întoarceți-vă la dreapta». Femeile izbucniră în râs.

Sun Tzu zise: «Dacă indicațiile nu sunt clare și ordinele n-au fost complet explicate, este vina comandantului». El mai repetă ordinele de trei ori și le explică de cinci ori, și bătu semnalul de întoarcere la stânga. Din nou femeile izbucniră în râs.

Sun Tzu zise: «Dacă indicațiile nu sunt clare și ordinele nu sunt explicite, este vina comandantului. Dar dacă indicațiile au fost explicite și ordinele nu sunt executate conform legii militare, aceasta înseamnă crimă din partea ofițerilor». Apoi, el ordonă: căpitanii companiei de dreapta și a celei de stânga să fie decapitați... (ceea ce avu darul să-l înspăimânte chiar și pe rege, care ținea mult la cele două concubine al sale, dar nu putea trece peste cuvântul (de investitură) dat lui Sun Tzu - n.n.) (Acesta) ordonă deci ca cele două femei care comandaseră trupele să fie executate, ca să dea un exemplu. Apoi el numi în fruntea companiilor pe cele care ocupau gradul imediat inferior.

După aceea din nou el dădu drumul la tobă și femeile se întoarseră la stânga, la dreapta, cu fața, cu spatele, se puseră în genunchi, se ridicară toate, exact cum

cerea exercițiul impus. Ele nu îndrăzniseră să facă nici cel mai mic zgomot.

Sun Tzu trimise atunci un mesager regelui pentru a-i duce știrea următoare: «Trupele sunt acum în ordine. Regele poate coborâ pentru a le trece în revistă și a le inspecta. Ele pot fi folosite după voia regelui, ele pot merge prin foc și apă».³

Această scurtă povestire ne arată cum ordinele militare au o putere "*de viață și de moarte*" asupra celor cărora le sunt adresate și, de asemenea, cum principiul subordonării privește strict *ascultarea* subordonatului în raport cu ordinul superiorului. Iar *moartea* este și ea prezentă în orice moment, fie ca plată a neascultării, fie uneori chiar ca urmare a ascultării, atunci când acesteia îi urmează jertfirea în luptă (ce ține și ea de condiția soldatului, a ostașului).

2. Mântuitorul ca Stăpân și "sub ascultare"

Sutașul din Evanghelie, ca militar, se definește pe sine atât ca *subordonat (ascultător)* în raport cu cei mai presus de el, sub a căror putere se află ("și eu sunt om sub stăpânirea altora " Mat.8,9), cât și ca un *comandant cu putere* asupra celor mai prejos decât el ("și am sub mine ostași și-i spun acestuia: Du-te, și se duce; și celuilalt: Vino, și vine; și slugii mele: Fă aceasta, și face. " Mat.8,9). Comparând această situație a sa cu situația Mântuitorului ("numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea. *Că și eu* [s.n.] sunt om sub stăpânirea altora și am sub mine ostași" Mat.8,8-9) inevitabil Îi presupune și Îi atribuie și Acestuia atât o *ascultare*, cât și o *putere* de a comanda, de a

---

³ Sun Tzu, *Arta războiului*, trad. de Alexandra Novaru și Raluca Pârnu, Antet XX Press, București, 1993, p.3-5.

dispune și de a porunci. Și sutașul *crede* în această realitate a ascultării de puterea poruncii, această credință fiind cea care îl face să se supună și să poruncească, după cum mărturisește în cuvintele sale - și aceasta fără să mai adauge vreun alt comentariu, adică la modul absolut (nu se spune oare că "ordinul se execută, nu se discută" ?).

Care ar fi acum, pe de o parte, *puterea de a comanda* și, pe de altă parte, *ascultarea* Mântuitorului, pe care ne îndeamnă să le întrevădem comparația "militară" din cuvintele sutașului ?

În privința *puterii* Mântuitorului, putere la care face apel sutașul pentru vindecarea slugii, vedem că aceasta trebuie să fie *mai mare* și totodată *altfel* decât chiar puterea dată (și) sutașului însuși asupra slugii sale - căreia (și) el îi *poate porunci, dar nu o poate vindeca* (!). Este vorba, dacă ne luăm după *vindecarea* pentru care se roagă cu credință sutașul, de o *putere asupra firii* (create de Dumnezeu !) și totodată de afirmarea acestei puteri *prin cuvânt*, adică este vorba despre *puterea Cuvântului* asupra firii pământești ("zi cu cuvântul și se va vindeca" Mat.8,8).

Însă această putere a Cuvântului asupra firii, în expresie absolută, așa cum apare la sutaș (fără nici un altfel de comentariu, care să condiționeze de vreo manieră oarecare, doar cu ruga plină de credință către Mântuitorul) este proprie doar lui Dumnezeu. Pentru că doar Dumnezeu și-a arătat puterea poruncii Cuvântului Său atunci când la Facere a zis ("numai cu cuvântul", după spusele sutașului): "«Să fie lumină !» Și a fost lumină." (Fac.1,3) și toate celelalte...

Iar la Întruparea Sa, Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu a arătat puterea Cuvântului

dumnezeiesc, atunci când poruncind stihiiilor "a certat vânturile și marea și s-a făcut liniște deplină. Iar oamenii s-au mirat zicând: Cine este Acesta că și vânturile și marea ascultă de El ?" (Mat.8,26-27); sau atunci când "a văzut mulțime mare și I S-a făcu milă de ei și a vindecat pe bolnavii lor" (Mat.14,14), când "a deschis ochii orbului" (Ioan 11,37) și a poruncit duhurilor celor necurate să iasă de la cei pe care-i chinuiau (când "au adus la El mulți demonizați și a scos duhurile *cu cuvântul* [s.n.] și pe toți cei bolnavi i-a vindecat" Mat.8,16); în sfârșit, atunci când a înviat pe fiica lui Iair (Mat.9,18-25), pe fiul văduvei (Luc.7,11-15) și pe Lazăr cel mort de patru zile (Ioan 11,1-45), *poruncind însăși morții* să-i dezlege pe cei aflați în stăpânirea sa - la urmă El însuși, prin însăși Învierea Sa "fiind începătură (a învierii) celor adormiți" (1 Cor.15,20).

Ținând seama de toate acestea, cuvintele sutașului din Evanghelie sunt o adevărată *mărturisire de credință* în puterea, de fapt în *Dumnezeirea* Celui căruia îi adresează rugămintea sa, Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Și cum să nu fie spre minunare o astfel de credință la un simplu soldat păgân, când, după spusele Mântuitorului Însuși, nu a găsit vreo credință asemenea nici chiar la poporul cel ales al lui Israel: "Adevărat grăiesc vouă: la nimeni, în Israel, nu am găsit atâta credință" (Mat.8,10) ! - Să ne oprim însă aici în privința *puterii* Mântuitorului, Cel ce poate porunci vieții și morții, care sunt "ostașii" Săi, sănătății și bolii, bucuriei și întristării, care sunt "slugile" Sale"⁴.

---

⁴ *Cazania...*, p.177: "Dumnezeu ține în mâinile Sale viața și moartea, sănătatea și boala, bucuria și întristarea. Acestea le crede sutașul despre Hristos. De aceea înțelesul cuvintelor lui este acesta: Doamne, viața și moartea sunt ostașii tăi, sănătatea și boala, bucuria și întristarea sunt slugile Tale; deci, dacă eu, om fiind, supus sub alții, pot porunci ostașilor de sub stăpânirea mea și ei ascultă; căci poruncesc stașului meu și el face

În cealaltă privință, a *ascultării* Mântuitorului, lucrurile par chiar mai simplu de deslușit. Fiind vorba despre o ascultare după chipul celei militare, aceasta trebuie să fie, inevitabil, o ascultare "până la moarte" (ostașii trebuind să fie pregătiți oricând ca, după cuvintele legendei mai înainte amintite, "după voia regelui, [...] [să poată] merge prin foc și apă"⁵). În sensul acesta, despre Mântuitorul nostru Iisus Hristos, însăși Sfânta Scriptură mărturisește că El "Dumnezeu fiind în chip (...) S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-se ca un om, *S-a smerit* (s.n.) pe Sine, *ascultător făcându-Se până la moarte* (s.n.), și încă moarte pe cruce" (Filip.2,6-8).

Acum putem începe să ne minunăm cu adevărat. Pentru că un simplu soldat păgân, *credincios* ("doar") condiției sale de mic comandant supus și el unor stăpâniri mai mari, are ocazia să se întâlnească cu Cel mai mare cu putință dintre stăpâni, dintre "comandanți", cu Însuși Dumnezeu Întrupat. Și ca o culme a minunării, el reușește și să realizeze aceasta, să înțeleagă, "să vadă" pe Dumnezeu în Cel căruia îi înalță ruga sa, prin aceea că-I cere ceea ce doar Dumnezeu poate da "numai (...) cu cuvântul" (Mat.8,8) și prin faptul că aproape îi demonstrează el (*lui Dumnezeu !*) că fără îndoială *poate* (!? - sună aproape hilar)

---

voia mea, cu cât mai mult Tu, Atotputernic fiind și Atotstăpânitor, de vei porunci vieții să vină, ea vine; iar de vei porunci să plece, ea pleacă. De vei porunci cu cuvântul, îndată servitorul meu se va face sănătos, căci va fugi de la dânsul boala slăbănogirii."

⁵ Sun Tzu, *op.cit.*, p.5.

împlini ruga sa. Premiza, temelia neclintită a cuvintelor sale, a rugii și a demonstrației sale, este *crediința* în Cel de la care vine și puterea sa (mică) de stăpânire asupra ostașilor și slugilor sale, Cel care este așadar *cauza* condiției sale. *Această credință* (care "este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute" Evr.11,1) este cea care l-a făcut pe sutaș să-l vadă pe Dumnezeu, acolo unde fariseii și învățații iudeilor se arătaseră "orbi" ("am venit în lumea aceasta, ca cei care nu văd să vadă, iar cei care văd să fie orbi. Și au auzit unii dintre fariseii, care erau cu El, și I-au zis: Oare și noi suntem orbi ?" Ioan 9,39-40); "*căci cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El este* (s.n.) și că Se face răsplătitor celor care Îl caută" (Evr.11,6)

Și *crezând* astfel, dacă cei de sub sutaș ascultă de cuvântul poruncii sale (de sutaș), oare cum nu va asculta boala și vindecarea de cuvântul Stăpânului lor, care este Stăpânul a toate⁶ ?

3. Ascultarea de porunca iubirii

Dar nu numai despre credința în puterea poruncii și a ascultării este vorba. Dacă el, sutașul, în *condiția sa*, a stăpânirii ce i-a fost dată, poartă o *grijă atât de devotată* slugii sale, cu cât mai mare nu trebuie să fie și *grija și devotamentul* Stăpânitorului a toate pentru cei și cele de sub stăpânirea Sa ? Astfel, comparația pe care sutașul o face între situația sa și cea (dumnezeiască) pe care o presupune (o *crede*, de fapt) a fi a Mântuitorului, implică și această dimensiune a grijii devotate pentru cei "ai Săi". Și să ne reamintim rugăciunea

---

⁶ *Cazania...*, p.177.

Mântuitorului înainte de Patimi pentru toți "cei dați Lui" din Evanghelia a doua (Ioan 17,1-13) ce se citește în aceeași duminică (a patra după Rusalii) când se citește și Evanghelia vindecării slugii sutașului - și pe care o pusesem mai la început în legătură cu *grija* și *iubirea* față de aproapele.

Cei care cunosc câte ceva despre devotamentul ostașilor față de comandanții lor, față de comandanții *buni*, devotament care merge până la uitarea de sine și jertfa ultimă, știu că acest devotament este un răspuns la devotamentul comandantului însuși față de ostașii subordonați. Iar devotamentul acesta, al comandantului *bun*, înseamnă *iubire și grijă* față de *viața* celor subordonați, la fel ca în cazul sutașului nostru. *Acestei iubiri și griji* a comandantului îi răspunde iubirea și devotamentul ostașului *bun*. Ostașul *bun știe* (*crede, credința* îi dezvăluie aceasta) că niciodată comandantul *bun* nu-l va lăsa să piară, până la a-și jertfi el însuși viața dacă este nevoie. Ne aducem aminte de "păstorul cel bun (...)" care își pune sufletul pentru oile sale" (Ioan 10,11) și Care este chiar Acela(și) în fața Căruia stă sutașul ?

Aici se dezvăluie și deosebirea între ostaș și "profesionistul" (doar) plătit, mercenarul năimit, pentru că "cel plătit și cel care nu este păstor, și ale cărui oi nu sunt ale lui, vede lupul venind și lasă oile și fuge; și lupul le răpește și le risipește. (...) cel plătit fuge, pentru că este plătit și *nu are grijă* (s.n.)" (Ioan 10,12-13).

Bineînțeles, comandant "bun" și ostaș "bun" în această relație, bărbătească, nu înseamnă slăbiciune, pentru că *ascultarea* ordinului "de sus" ("căci nu este stăpânire decât de la Dumnezeu" Rom.13,1), ce poate

merge până la jertfă, nu lasă loc pentru vreo scădere⁷. Loc rămâne însă pentru iubire, "*porunca* cea nouă" (Ioan 13,34), care conduce până la a nu mai considera pe cei supuși "slugi", ci "prieteni", după chipul Stăpânului dumnezeiesc: "de acum nu vă mai zic *slugi*, că sluga nu știe ce face *stăpânul* său, ci v-am numit pe voi *prieteni* (s.n.), că toate câte am auzit (...) vi le-am făcut cunoscute" (Ioan 15,15).

Din această iubire după chipul dumnezeiesc izvorăște și devotamentul până la jertfire, pentru că "mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi"(Ioan 15,13). Și tot din această iubire izvorăște și *ascultarea*, ca o supunere *fiască*, ca aceea a unor fii către părinți (adică plină de iubire reciprocă) - "celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă *fii* (s.n.) ai lui Dumnezeu"

---

⁷ Aici se poate ridica și problema, *aparent* contradictorie, a ascultării de ordinele (ce pot părea) nelegiuite - aceasta în legătură și cu libertatea conștiinței oricărui om, inclusiv a ostașului subordonat. Însă ascultarea de o instanță superioară, chiar ultimă, cum poate fi și conștiința proprie, nu anulează deloc principiul ascultării în subordonare. Atâta doar că și această ascultare (de o altă instanță, superioară) trebuie să treacă proba "focului", a curajului care să dovedească adevărul, autenticitatea ei (pentru a se vedea dacă nu este lașitate și minciună), prin *supunerea* la *puterea* judecății unui tribunal rânduit, militar, marțial sau de alt fel - care chiar și printr-o sentință nedreaptă (cel puțin la aparența imediată), chiar până la moarte, poate dovedi adevărul ascultării de instanța superioară (cea de peste cea "în litigiu") . Pentru că în acest domeniu "de viață și de moarte" cum este cel al *ascultării* (până la moarte) nu se mai pune problema salvării câtorva ani de viață pământească "cu orice preț", ci de salvarea conștiinței proprii, de mântuirea sufletului, în perspectiva veșniciei, a judecății ultime, a lui Dumnezeu. Este "locul înalt" al atâtor eroi și martiri.

(Ioan 1,12), ai Celui de la care este orice stăpânire (Rom13,1) - iar nu doar ca o "ascultare a fricii" de pedeapsă, cum este supunerea slugii; pentru că "*în iubire nu este frică* (s.n.), ci iubirea desăvârșită alungă frica, pentru că frica are cu sine pedeapsa, iar cel ce se teme nu este desăvârșit în iubire" (1 Ioan 4,18) și "pentru că n-ați primit iarăși un duh al robiei, spre temere, ci ați primit Duhul *înfierii* (s.n.), prin care strigăm: Avva ! Părinte ! (Rom.8,15).

Astfel se întâlnesc în *ascultarea de porunca iubirii* toate cele trei: *porunca* (ce trebuie ascultată) cu *ascultarea* (de poruncă) și cu *iubirea*, fără de care și porunca și ascultarea sunt doar o robie a fricii - ce poate fi și numai o robie a păcatului... Iar *Apostolul* (Rom.6,18-23) care se citește înaintea Evangheliei vindecării slugii sutașului (în aceeași Duminică a patra după Rusalii) ne atrage și în această ultimă privință atenția: poate exista și o robie nenorocită, ca o (falsă) "ascultare", robia "ascultării" de patimă și slăbiciune, din patimă și slăbiciune (sub orice chip ar fi acestea).

Nu această "ascultare" a păcatului este cea mântuitoare, deoarece, fiind "robi ai păcatului" (Rom.6,20), prin aceasta "ați făcut mădularele voastre roabe necurăției și fărădelegii (...) (cu) roade de care acum vă este rușine, pentru că sfârșitul aceloră este moartea" (Rom.6,19-21), pentru că "plata păcatului este moartea" (Rom.6,23) - și aici este vorba despre moartea cea veșnică, iar nu despre moartea întru credință, cea spre înviere și mântuire.

Ascultarea cea adevărată, cea spre mântuire, este cea după chipul din Evanghelie al *credinței* sutașului în *ascultarea* cea plină de *iubire* a *poruncii*, cea după chipul Mântuitorului (Care și-a și arătat minunarea, spre

Pr. Vasile Grăjdian

minunarea și, mai ales, spre folosul nostru), și prin care "izbăviți fiind de păcat și *robi făcându-vă lui Dumnezeu* (s.n.), aveți roada voastră spre sfințire, iar sfârșitul, viață veșnică" (Rom.6,22).

"Pentru că (...) este (...) harul lui Dumnezeu viața veșnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru" (Rom.6,23).

Sibiu
iulie 2000

Oameni și porci în "marea vieții..."*

1. Oameni și porci înaintea Mântuitorului

În Evanghelia de la Matei, acolo unde ni se istorisește despre vindecarea de către Mântuitorul nostru Iisus Hristos a celor doi demonizați (adică stăpâniți se duhuri necurate) din ținutul Gadarenilor (Mat.8,28-34; 9,1)¹, ni se spune totodată destul de precis și ce s-a întâmplat cu porcii, după ce în aceștia au intrat demonii ce ieșiseră din cei doi oameni vindecați. Porcii s-au înecat, "toată turma s-a aruncat de pe țârm în mare și a pierit în apă" (Mat.8,32).

Pentru că toate cele cuprinse în Sfintele Scripturi

---

* Predică rostită în Catedrala Mitropolitană din Sibiu și publicată în "Îndrumător Bisericesc", Sibiu, Anul 149 (2001), p.104-109.

¹ **Mat.8,28:** Și trecând El dincolo, în ținutul Gadarenilor, L-au întâmpinat doi demonizați, care ieșeau din morminte, foarte cumpliți, încât nimeni nu putea să treacă pe calea aceea. **29** Și iată, au început să strige și să zică: Ce ai cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chiniești? **30** Departe de ei era o turmă mare de porci, păscând. **31** Iar demonii îl rugau zicând: Dacă ne scoți afară, trimite-ne în turma de porci. **32** Și El le-a zis: Duceți-vă. Iar ei ieșind, s-au dus în turma de porci. Și iată, toată turma s-a aruncat de pe țârm în mare și a pierit în apă. **33** Iar păzitorii au fugit și, ducându-se în cetate, au spus toate cele întâmplăte cu demonizații. **34** Și iată toată cetatea a ieșit în întâmpinarea lui Iisus și, văzându-L, L-au rugat să treacă din hotarele lor. **9,1** Intrând în corabie, Iisus a trecut și a venit în cetatea Sa".

au o putere *pilduitoare*, de exemplu cu folos spre mântuire, chiar dacă nu totdeauna este vorba despre "pilde" în mod expres (cum sunt pildele pe care le rostește Mântuitorul), ne putem apleca și asupra acestui moment cu luare aminte și spre învățătură.

În primul rând, turma de porci nu se aruncă în mare (și se înneacă) pur și simplu, ci doar după ce în porci au intrat duhurile necurate. O concluzie imediată ar fi că fapăturile stăpânite de duhuri necurate pot sfârși (sau chiar sfârșesc, dacă nu intervine un fapt salvator) în moarte. Și o altă Evanghelie dintre celelalte două² care mai relatează

---

² Marc.5,1-20 și Luc.8,26-39; deosebiriile dintre Evangheliile cu privire la unele amănunte, numărul demonizațiilor și locul întâmplării sunt explicate astfel: "Sfinții Evangheliști Marcu și Luca, povestind același fapt (ca și Sf.Evanghelist Matei - n.n.), spun că minunea aceasta a fost săvârșită în părțile gadarenilor (/ gherghesenilor - n.n.) și că nu doi, ci un singur îndrăcit a fost vindecat cu prilejul acesta de Domnul. Se contrazic, oare, Sfinții Evangheliști ? Nicidecum ! Cetățile Gadara și Gherghesa erau departe una de alta cam la două ceasuri de drum. Întrucât minunea s-a făcut în afara cetăților, adică la hotarul dintre ele, pentru aceasta sfinții Evangheliști Marcu și Luca zic că minunea s-a făcut în cetatea gadarenilor, iar Sfântul Evanghelist Matei zice că ea s-a săvârșit în ținutul gherghesenilor. Evangheliștii Marcu și Luca povestesc despre îndrăcitul cel mai însemnat și mai cunoscut, care era cetățean din cetatea gadarenilor; ei însă nu spun că ar fi fost numai unul singur stăpânit de demoni. Evanghelistul Matei povestește însă de doi îndrăciți dintre care unul, cel care era din cetate, pătimea mai mult decât celălalt. Fiindcă Evanghelistul Matei a arătat suferințele pe care pătimeau amândoi îndrăciții, el a vorbit de cei doi îndrăciți, iar Sfinții Marcu și Luca povestind cu amănuntul chinurile pe care le sufereau îndrăciții s-au văzut siliți să facă pomenire numai de un îndrăcit, adică de acela care se chinuia mai mult și care era mai bine cunoscut în părțile acelea" cf. *Cazania (Tâlcuirea Evangheliilor și Cazaniile la toate Duminicile)*, București, 1987, p.190. Iar cf. *ibidem*, p.389: "Sfântul Evanghelist Matei a spus că era departe de dâșii o mare turmă de porci, care pășteau, iar Sfântul Evanghelist Luca a arătat și locul unde pășteau

întâmplarea, cea de la Luca, ne arată în orice caz și spaima celor care au aflat despre cele petrecute, cum după ce "păzitorii văzând ce s-a întâmplat, au fugit și au vestit în cetate și prin sate (...) (cei care) au ieșit să vadă ce s-a întâmplat (...) s-au înfricoșat (...) căci erau cuprinși de frică mare" (Luc.8,34-37).

Chiar dacă poate frica celor de atunci era în legătură cu paguba materială a pierderii atâtor porci ("ca la două mii" Marc.5,13) sau cu frica altor pedepse pentru păcatele lor³, și astăzi ne putem înspăimânta de relativa ușurință cu care demonii au stăpânit atât asupra fapturilor necuvântătoare (cum erau porcii), cât și asupra chiar a oamenilor - pe aceștia din urmă aducându-I, și pe ei, la o stare asemănătoare cu a animalelor necuvântătoare, la o stare sub demnitatea de om. Astfel, Sfântul Evanghelist Marcu descrie cel mai amănunțit starea unuia dintre demonizați: "își avea locuința în morminte, și nimeni nu putea să-l lege nici măcar în lanțuri, pentru că de multe ori fiind legat în obezi și în lanțuri, el rupea lanțurile, și obezile le sfărâma, și nimeni nu putea să-l potolească; și neîncetat noaptea și ziua era prin morminte și prin munți, strigând și tăindu-se cu pietre" (Marc.5,3-5).

---

porcii: în munte. Fiindcă Sfântul Evanghelist Matei a spus că turma de porci a sărit de pe țârm în mare, iar Evanghelistul Luca a zis că s-au repezit de pe povârniș în lac, să nu socotiți că Sfinții Evangheliști vorbesc unul împotriva celuilalt, pentru că unul și același lac se numea și lacul Ghenizaretului și marea Galileii sau marea Tiberiadei. De aceea Evanghelistul Matei l-a numit mare, iar Luca lac."

³ *Ibidem*, p.390: "Prăvălirea porcilor în mare însemna o mare pagubă pentru ei, dar ei simțeau, în același timp că această pagubă era și o pedeapsă pentru călcarea de către ei a Legii. Deci, văzând ei paguba aceasta, s-au temut ca nu cumva să mai fie pedepsiți și pentru alte nelegiuiri ale lor:"

Dar, în aceleași detalii ale întâmplării sunt și motive de nădejde, pentru oameni. Chiar dacă duhurile necurate au stăpânit și asupra oamenilor și asupra porcilor, totuși Mântuitorul nu a îngăduit pentru oameni ca lucrarea cea necurată să se desăvârșească în moarte (așa cum s-a întâmplat cu porcii). Aceasta poate să arate prețuirea mai mare de care se bucură în fața lui Dumnezeu omul⁴, cel făcut de Însuși Dumnezeu "după chipul Său" (Fac.1,27) și în care chip Însuși Mântuitorul S-a întrupat ("S-a pogorât din ceruri [...] și S-a făcut om"⁵). După cum, cu altă ocazie, Mântuitorul, uscând smochinul cel neroditor (Mat.21,19), "ca să convingă deci poporul cel nerecunoscător că are putere îndestulătoare și spre a pedepsi, *ca un bun nu vrea să-și arate puterea Sa de a pedepsi cu omul* (s.n.), ci cu ceva care are o fire neînsuflețită și nesimțitoare"⁶, poate că într-un mod asemănător, a lăsat și lucrarea demonilor să se desăvârșească și să se vădească până la nimicire nu asupra celor doi oameni (pe care i-a izbăvit de stăpânirea necurată), ci asupra animalelor celor necuvântătoare - și necurate, cum erau porcii⁷.

---

⁴ Mântuitorul Însuși spune: "Au nu se vând două vrăbii pe un ban ? Și nici una din ele nu va căde pe pământ fără știrea Tatălui vostru. La voi însă și perii capului, toți sunt numărați. Așadar nu vă temeți; voi sunteți cu mult mai de preț decât păsările" (Mat.10,29-31) - și foarte probabil (după cum ne arată Evanghelia de la Matei 8,28-34; 9,1) mai de preț și decât porcii, atâta timp cât Mântuitorul a îngăduit pieirea acestora, dar nu și a celor doi oameni stăpâniți de duhuri necurate.

⁵ *Liturgier*, (Edit. Instit.Biblic și de Misiune ortodoxă) București, 1987, p.146 (din *Simbolul de credință*).

⁶ *Triodul*, ed.VII, București, 1970, p.541-542.

⁷ *Cazania...*, p.389-390: "I-a înfricoșat însă pierderea porcilor, pentru că legea iudaică oprea mâncarea din cărnurile de porc, iar ei hrăneau porcii: «Din carnea acestora, zicea Legea, să nu mâncați și de

Mântuitorul îngăduie desăvârșirea lucrării necurate până la moarte *numai* asupra porcilor, arătând însă în același timp ce *se poate întâmpla și oamenilor*, atunci când ajung sub stăpânirea duhurilor necurate (prin păcat, așa cum era și cazul locuitorilor Gadarei⁸). Într-un fel, starea celor demonizați arătase deja chipul stricăciunii și al morții asupra oamenilor, odată ce aceia nu mai aveau locuință de oameni (vii), ci "ieșeau din morminte" (Mat.8,28) și fiecare dintre ei "în casă nu mai locuia, ci prin morminte" (Luc.8,27), fiindcă "*neîncetat* (s.n.) noaptea și ziua era prin morminte" (Marc.5,3-5). Chiar dacă păreau că încă mai trăiesc "cu trupul" (sub stăpânirea demonilor, care îi chinuiau), cu ei se întâmplase *moartea sufletească*, cea despre care învățase Mântuitorul că este mai primejdioasă chiar decât cea trupească: "Nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; temeți-vă mai curând de acela care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheena." (Mat.10,28); "Pentru că ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde ? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său ?" (Mat.16,26).

Stingerea părții acesteia celei mai însemnate pentru om, a sufletului său, pentru care "Domnul Dumnezeu (...) (după ce a făcut pe om) a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie" (Fac.2,7), înseamnă totodată stingerea condiției de om și înlocuirea ei cu ceva străin și necurat sau coborârea la o condiție inferioară, de sub-om,

---

stârvurile lor să nu vă atingeți, că acestea sunt necurate pentru voi» (Lev.11,9; Deut.14,8)".

⁸ Cf. *Ibidem*.

de animal - așa cum erau cei demonizați. Aceștia, atunci când erau stăpânit de duhurile necurate, nu se mai deosebeau prea mult de porcii amintiți și ei în Evanghelie, până într-atât că unul dintre ei "de multă vreme nu mai pune haină pe el și în casă nu mai locuia" (Mat.8,27).

"Comuniunea" oamenilor cu porcii, întru posibilitatea nenorocită a posedării de duhurile demonice, ne poate aminti și de alte cuvinte ale Mântuitorului: "nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și, întorcându-se, să vă sfâșie pe voi" (Mat.6,7). Dacă acestea sunt adevărate și la modul propriu - adică nimeni nu va da câinilor și porcilor lucruri de preț - desigur nu este vorba în cuvintele Mântuitorului numai despre respectivele animale. Sfântul Apostol Pavel se întreba atunci când "în Legea lui Moise este scris: «Să nu legi gura bouului care treieră» (dacă) oare de boi se îngrijește Dumnezeu ? Sau în adevăr pentru noi zice ? " (1 Cor.9,9-10). Într-un mod asemănător, putem și noi să înțelegem cum cei numiți "câini și porci" în cuvintele Mântuitorului sunt cei căzuți mai prejos de vrednicia numelui de "om" ("după chipul lui Dumnezeu" Fac.1,27) și totodată, ca un avertisment și pentru alții, că poate exista primejdia căderii până la aceeași nevrednicie cu a "câinilor și porcilor", pentru care sunt oprite lucrurile cele sfinte și de preț.

Iar faptul că, după vindecarea demonizaților din Evanghelie (atât la Matei, cât și la Marcu și Luca), porcii în care intraseră demonii se înneacă în mare atrage atenția asupra sfârșitului nu numai a porcilor "propriu-ziși", ci și a tuturor celor care lăsându-se în stăpânirea duhurilor necurate, își pot pierde "chipul și asemănarea" (Fac.1,26) dumnezeiască, pentru a ajunge la "asemănarea porcilor".

"Porcii" de orice fel, posedați de duhurile cele rele, sfârșesc prin a pieri înnecați în mare.

Mai trebuie amintit, în legătură cu numărul demonilor ce stăpâneau asupra celor doi demonizați, cum Sfinții Evangheliști Marcu și Luca arată că aceștia erau "mulți", menționând răspunsul la întrebarea Mântuitorului despre numele duhului necurat: "Și l-a întrebat Iisus zicând: Care-ți este numele? Iar el a zis: Legiune. Căci demoni mulți intraseră în el." (Luc.8,30⁹). "Iisus Hristos, ca un Dumnezeu adevărat, știa numele și numărul demonilor care intraseră în cel îndrăcit, dar a întrebat, ca să cunoască cei de față că mulți demoni îl stăpâniseră pe bietul om: o legiune, adică șase mii"¹⁰. Și pentru cei de astăzi, ca și pentru cei odinioară de față, aceasta poate atrage luarea aminte la mulțimea necurățiilor ce pot stăpâni sufletul omenesc, atunci când păcatul și nebăgarea de seamă deschid zăvoarele de pază ale curăției.

2. "Marea vieții"

Ce mai înseamnă însă "marea" și înnecarea în ape ? De asemenea, totuși, cine și cum reușește să scape de la înnec ?

În Evanghelie, *marea* este locul în care pier porcii împreună cu duhurile necurate care intraseră în ei. Oarecum implicit, cei scăpați de la *posibilul* înnec sunt cei doi oameni din care fuseseră izgoniți demonii - Mântuitorul, izgonitorul demonilor, fiind așadar "Salvatorul" (într-un înțeles al numelui său de "Mântuitor").

În altă parte a Evangheliei de la Matei, ajutorul Mântuitorului pentru scăparea de la înnec (tot în mare) este

---

⁹ V. și Marc.5,9: "Și l-a întrebat: care îți este numele ? Și I-a răspuns: Legiune este numele meu, căci suntem mulți".

¹⁰ *Cazania...*, p.388..

mult mai direct înfățișat, atunci când Sfântul Apostol Petru "coborându-se din corabie, a mers pe apă și a venit către Iisus. Dar văzând vântul, s-a temut și, începând să se scufunde, a strigat, zicând: Doamne, scapă-mă ! Iar Iisus, întinzând îndată mâna, l-a apucat și a zis: Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit ?" (Mat.14,29-31). În acest caz înnecul (posibil) în apele mării este pus în legătură cu puținătatea credinței (tot o stare de slăbiciune păcătoasă a sufletului) prin înseși cuvintele Mântuitorului. Și tot Mântuitorul este Cel care scapă din valurile mării pe cel în primejdie de a se înneca.

Dar acest din urmă moment ne mai descoperă și alte lucruri. Sf.Apostol Petru "a mers pe apă" (Mat.14,29) după ce "a venit la ei Iisus, umblând pe mare (...). Iar Petru, răspunzând, a zis: Doamne, dacă ești Tu, poruncește să vin la Tine pe apă. El i-a zis: Vino" (Mat.14,25-29). "Umblând pe mare" Mântuitorul își arată puterea asupra mării și vântului (care "era împotriva" - Mat.14,24), asupra unor stihii ale acestei lumi, care mai ales atunci când sunt dezlănțuite pot duce la pieirea oamenilor, așa cum prea bine știu probabil toți "oamenii mării", marinari și pescari (și oricât ar ști aceștia și ar putea, *omenește*, "să înnoate") - între aceștia numărându-se și pescarul Simon, devenit Sf.Apostol Petru. Mântuitorul își arătase și cu alte ocazii puterea dumnezeiască asupra stihiilor dezlănțuite, ce pun oamenilor viața în primejdie, înspăimântându-i după slăbiciunea și puținătatea credinței lor: "Și, iată, furtună mare s-a ridicat pe mare, încât corabia se acoperea de valuri; iar El dormea. Și venind ucenicii la El, L-au deșteptat zicând: Doamne, mântuiește-ne, că pierim. Iisus le-a zis: De ce vă este frică, puțin credincioșilor? S-a

sculat atunci, a certat vânturile și marea și s-a făcut liniște deplină" (Mat.8,24-26).

Așa încât, în fața arătării acestei puteri *peste fire*, era firească mirarea celor care se întrebau : "Cine este Acesta, că și vânturile și marea ascultă de El ?" (Mat.8,27) și faptul că după umblarea pe mare și salvarea lui Petru "cei din corabie I s-a închinat zicând: Cu adevărat Tu ești Fiul lui Dumnezeu" (Mat.14,33).

Însă, prin descoperirea într-o minune (particulară) a puterii Mântuitorului asupra *unor* stihii ale acestei lumi, până într-atât încât martorii ei să-I recunoască Dumnezeirea ("Tu ești Fiul lui Dumnezeu" Mat.14,33), *puterea* aceasta (recunoscută ca) *dumnezeiască* implică, printr-o urmare foarte logică, faptul că Mântuitorul, ca *Dumnezeu* (recunoscut), are *puterea* și asupra altora și de fapt asupra tuturor stihiilor acestei lumi, ce pun în primejdie viața omului. În virtutea acestei generalizări firești, "marea" poate fi imaginea potrivniciei primejdioase pentru om (și pentru viața sa) a întregii lumi, lume în care acesta își petrece viața după căderea din Rai. Iar singura scăpare nu poate fi decât de la Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Cel ce are stăpânire asupra întregii lumi. În înțelesul acesta vorbesc și cărțile de slujbă, învățându-ne cum să ne îndreptăm rugăciunea noastră către Dumnezeu: "*Cel ce oprești valurile* (s.n.) patimilor celor potrivnice și *potolești marea cea sărată* (s.n.) a acesti vieți"¹¹. De asemenea, "*Marea vieții* (s.n.) văzând-o înălțându-se de viforul ispitelor, la limanul Tău cel lin alergând, strig către Tine: scoate din stricăciune viața mea mult-Milostive"¹².

---

¹¹ *Molitfelnic*, București, 1976, p.150 (din Rugăciunea sfințirii apei la *Aghiasma mică*).

¹² *Ibidem*, p.176 (*Irmosul* cântării a șasea la *Slujba înmormântării mirenilor*).

Cel ce are stăpânire asupra întregii lumi și puterea să "umble" (Mat.14,26) pe apele "mării sărate ale acestei vieți"¹³ are și puterea să "calce" asupra morții ascunse în stihiiile lumii, prin Înviere - chiar "cu moartea pre moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le"¹⁴, după cum și celui "din morminte" (Mat.5,2), care "neîncetat noaptea și ziua era prin morminte" (Mat.5,5), i-a dăruit izbăvirea de demoni.

Și după cum apa mării, după cuvântul dumnezeiesc, a nimicit puterile cele necurate împreună cu porcii asupra cărora aveau stăpânire, tot așa și puterea curățitoare ("diavolilor pieire"¹⁵) dată apelor acestei lumi¹⁶ este "izgonitoare a toată puterea cea potrivnică"¹⁷ și a "toată bântuiala vrăjmașilor celor văzuți și nevăzuți"¹⁸, "înnecând" strâmbătatea cea diavolească și "porcească" și înnoind chipul

---

¹³ *Ibidem*, p.150.

¹⁴ *Penticostar*, ed.VII, București, 1988, p.16 (Troparul Învierii).

¹⁵ *Molitfelnic...*, p.30 (Rugăciunea de sfințire a apei la *Taina Sfântului Botez*); a se vedea și relația mai largă cu sfințirea apelor prin pogorârea Sfântului Duh la Botezul Domnului în Iordan: "Tu, trimițând din cer Duhul Tău cel Sfânt, ai sfințit curgerile Iordanului și capetele balaurilor care se încuibaseră acolo le-ai zdrobit. Tu însuți dar, iubitorul de oameni Împărate, vino și acum cu pogorârea Sfântului Tău Duh și sfințește apa aceasta (...) Și-i dă ei harul izbăvirii, binecuvântarea Iordanului. Fă-o pe ea izvor de nesticăciune, har de sfințenie, dezlegare de păcate (...) *diavolilor pieire* (s.n.)", cf. *ibidem*, p.29-30.

¹⁶ Putere aceasta este dată *în și prin Biserică*, "trupul lui Hristos" al cărui cap este Însuși Mântuitorul, pentru că "toate le-a supus sub picioarele Lui și, mai presus de toate L-a dat pe El cap Bisericii, care este trupul Lui, plinirea Celui ce plinește toate în toți" (Ef.1,22-23).

¹⁷ *Molitfelnic...*, p.149 (Ectenia mare la *Aghiasma mică*).

¹⁸ *Ibidem*, p.27 (Ectenia mare la *Taina Sfântului Botez*).

lui Dumnezeu în om¹⁹, mai ales prin apa Sfintei Taine a Botezului - cel după chipul Morții și Învierii Domnului, în care fiecare "fiind împreună-sădit cu asemănarea morții (Mântuitorului) (...) să se facă părtaș Învierii"²⁰.

Pentru că "toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat" (Rom.6,3) "și în Hristos toți vor învia" (1 Cor.15,22).

Sibiu

iulie-august 2000

---

¹⁹ Sau "restaurând" chipul lui Dumnezeu în om, după expresia Părintelui Dumitru Stăniloae în lucrarea sa, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Sibiu, 1943.

²⁰ *Molitfelnic...*, p.30.

Învierea noastră cea de toate zilele, spre ființă*

Slujbele și sărbătorile Bisericii noastre își încep “roata” lor anuală la întâi septembrie, atunci când, după o tradiție străveche, începe anul bisericesc. Și lunile urmează apoi rânduiala neschimbată a anului civil, slujbele și sărbătorile bisericești din cuprinsul lor aflându-se în cărțile de slujbă ale fiecărei luni - cărți care se și numesc *minee*, după numele “lunii” în limba greacă (*menos*).

Sărbătoarea Sfintelor Paști, *Învierea Domnului* “strică” această rânduială “lumească” limpede. Ea nu are o dată calendaristică fixă, ci doar o perioadă aproximativă de situare în timpul primăverii și o rânduială stabilită cu destulă osteneală prin vremea Întâiului Sinod Ecumenic, după care Sfintele Paști trebuie sărbătorite în prima Duminică ce urmează primei luni pline de după echinocțiul de primăvară (din 21 martie).

Având data schimbătoare în fiecare an, cu *Învierea* pornește un alt “șirag” de sărbători, toate cu dată schimbătoare. Mai întâi, vremea Postului Mare se mută și ea după data Praznicului Sfintelor Paști, pe care îl pregătește. Apoi, *Învierea* hotărăște și data *Înălțării Domnului*, la 40 de zile după Paști și cea a *Pogorării Duhului Sfânt*, la 50 zile. Slujbele bisericești ale acestei perioade de “50 de zile”

---

* Articol publicat în “Telegraful Român”, Anul 148 (2000), nr.15-18 (15 apr. și 1 mai), p.1-3.

numită *Cincizecime*, de la Paști până Rusalii (Pogorârea Duhului Sfânt) se află în cartea numită chiar *Penticostar*, după numele în grecește al “cincizecimii” (*pentecoste*). Iar la o săptămână după Pogorârea Duhului Sfânt, atunci când se termină slujbele Penticostarului, încep slujbele unei alte cărți, numită *Octoih* (*octoehos* - opt glasuri), care rânduiesc “glasurile” cântării bisericești după serii de câte *opt* săptămâni, câte un glas pe săptămână, urmând așa până în vremea Postului Mare dinaintea Paștilor din anul următor, când încep slujbele cuprinse în cartea numită *Triod*.

Astfel, Învierea face să se nască un alt “an bisericesc”, cu dată schimbătoare - *după* Înviere - ale cărui slujbe se află în cele trei cărți amintite, în *Triod*, pentru vremea Postului dinaintea Paștilor, în *Penticostar*, pentru vremea până la o săptămână după Rusalii și în *Octoih*, pentru restul anului...

În practica zilnică a slujirii cele două rânduieli, cea *mineală* (a mineielor, cu dată fixă) și cea *pascală* (după data schimbătoare a Paștilor), se combină, uneori aparent destul de complicat, după cum ne învață *tipicul* bisericesc.

*

Ne putem întreba care sunt rosturile și înțelesurile unor rânduieli atât de complicate, care nu se dezvăluie imediat, simplu și evident rațiunii iscoditoare a omului de azi. De fapt, pentru mintea omului modern, problema constă mai ales în aceea că *rațiunile* acestor rânduieli sunt *dincolo* de acest fel de “minte”, atât de singură uneori, de închisă în sine și până la urmă oarbă, în pretențiile sale. Pentru că ne-am obișnuit să socotim drept complicații “valoroase” și care

“au preț” multe dintre încurcăturile obișnuite ale vieții noastre, și să ni se pară “simple”, nedemne de “deșteptăciunea” îngâmfării noastre cele ce sunt atât de importante pentru ființa noastră. Care și sunt *simple*, pentru *tot omul*, dar nu e vorba de simplitatea “ieftinătății” de azi pe mâine, ci de simplitatea bogăției curate, adevărate și nesfârșite, a puterii și iubirii dumnezeiești.

Astfel, sunt rânduielile sărbătorilor și ale slujbelor Bisericii întemeiate pe *Revelație*, pe Descoperirea dumnezeiască și cu o minte luminată de credința în cele păstrate de Tradiția Sfinților Părinți ai Bisericii putem înțelege “ușor” (dar nu după “ușurătatea” neînțelepciunii) și ni se poate descoperi și nouă, celor de azi, “taina” rânduielilor bisericești...

Mai întâi, rânduiala lunară a *minei* este destul de simplă, pentru că urmează ordinea lunilor “civile”, laice, cu care suntem obișnuiți în organizarea activităților vieții noastre de zi cu zi.

Lucrurile capătă o nouă și cu totul altă ordine, o nouă și cu totul altă rânduială odată cu *Ziua Învierii*. Cu aceasta totul se schimbă. *Învierea* “strică” într-adevăr rânduielile lumii acesteia, după care *moartea și toată suferința* sunt ceva “normal”. *Învierea Domnului* nostru Iisus Hristos, Dumnezeu Cel întrupat ca om, impune o nouă *normalitate*, o normalitate a *vieții*, a vieții biruitoare asupra morții (și nu invers, cum e “normal” pentru viețuitorii acestei lumi), a vieții veșnice, care este de fapt aflarea din nou a *singurei normalități adevărate*, cea dintru început, de la Facerea lumii, cea din Rai, dinainte de căderea omului în păcat.

Și ne spune Sfântul Vasile cel Mare că această Duminică ("Ziua Domnului") a Învierii, în care "am înviat

împreună cu Hristos... pare să fie chipul veacului viitor."¹ Dar pare de asemenea destul de greu să înțelegem, să cuprindem cu mintea noastră un așa înțeles deosebit al unei "simple" zile. Dar ce Zi !

În viața noastră cea "de toate zilele", acestea, fiecare în parte măsoară apropierea noastră de sfârșitul cel hărăzit nouă și fiecare zi "moare" în întunericul nopții ce urmează. În *Ziua Învierii* însă toate acestea nu-și mai au loc; noaptea, întunericul și moartea au fost biruite pentru totdeauna de *lumina și viața* veșnică. De aceea, această Zi, "deși este începutul zilelor (săptămânii), nu a fost numită de Moise prima, ci una... [deoarece ea] este una și în același timp a opta și (simbolizează) pe cea cu adevărat una și a opta zi... este starea care se va arăta după acest timp, ziua cea fără de sfârșit, care nu cunoaște seara, nici a doua zi, acel veac netrecător și fără de sfârșit."² Numai atenție (!), atunci când vorbim despre "*una*" și "*a opta*" zi (cea dinainte și totodată de după veacul lumii acesteia) nu trebuie să înțelegem aritmetica copilărească a grozavelor computere de azi unde mereu pare că "unu și cu unu fac doi", ci să ne ridicăm mintea la înțelesurile cele mai presus de fire, acolo unde, spre exemplu, Cel *Unul* poate fi de o ființă cu *Treimea* cea Prea Sfântă.

Pentru că ne mai arată și Sfântul Ioan Damaschin - alcătuitorul, după tradiție, al Octoihului - că "al optulea veac este veacul ce va să fie... o singură zi neînserată, când soarele dreptății va străluci luminos peste cei drepți"³.

---

¹ Sf.Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, în "Scrieri", Partea a treia, tr. de Constantin Cornițescu și Teodor Bodogae, seria "Părinți și Scriitori Bisericești", nr.12, București, 1988, p.80.

² *Ibidem*.

³ Sf.Ioan Damaschin, *Dogmatica*, tr. de Dumitru Fecioru, ed.III, București, 1993, p.46.

Așadar, este *Ziua Învierii* o singură Zi fără de sfârșit, un veac netrecător... Și nu se numește oare toată săptămâna (de "zile") care-i urmează *Săptămâna Luminată*? Pentru că *este* toată Săptămâna Luminată *aceeași singură, unică Zi neînserată*, unde noapte nu mai este, ci, ca la început "a fost seară și a fost dimineață: ziua întâi (/ una)" (Fac.1,5).

Mai mult, "viața viitoare, despre care credem că va avea loc în veacul viitor, este simbolizată de toată (perioada) Cincizecimii. Căci acea zi una și prima, înmulțită de șapte ori cu șapte, alcătuiește perioada de șapte săptămâni sfinte ale Penticostarului. Începând cu Duminica, se reia acel ciclu de 50 de ori, sfârșind cu Duminica. În felul acesta, (această perioadă) se aseamănă veșniciei..."⁴ Și astfel *este* și toată Cincizecimea aceeași una, luminată și neînserată *Zi a Învierii*, "înmulțită de șapte ori cu șapte"⁵.

Într-o astfel de *Zi* netrecătoare nu mai sunt înnoptările cele care să facă deosebire de "trecerea și petrecerea timpului și a vremilor", ci este deosebire doar în *cântările* de inspirație cerească, dumnezeiască, cele după chipul cântărilor îngerești, așa cum sunt cântările Bisericii noastre. Și sunt rânduite cântările după *opt* glasuri (după "octoih"), adică *după chipul veșniciei*. Și este Săptămâna Luminată deja un mic "octoih", fiind rânduit câte un glas în fiecare "zi". Și este Cincizecimea *prima serie de opt săptămâni* de Octoih - socotind întreg Penticostarul, și cu săptămâna ce urmează Pogorârii Duhului Sfânt, care se încheie cu glasul al optulea în Duminica tuturor Sfinților (a Celor după chipul cărora se cuvine să ne străduim să fim toți).

---

⁴ Sf. Vasile cel Mare, *op.cit.*, loc.cit.

⁵ *Ibidem.*

După care, lucrurile sunt "simple": cele câte opt săptămâni ale Octoihului (ce urmează Penticostarului) se desfășoară și se revarsă peste tot anul civil, mineal, "pământesc", ca niște Cincizecimi mereu repetate, de fapt ca o Cincizecime neîntreruptă și ca o veșnică *Zi a Învierii*, în(tru) Care se prefac toate zilele și răstimpurile lumii acesteia, prin pogorârea neîncetată a Harului dumnezeiesc.

Și aceasta este *Lumina Învierii*, "lumina lui Hristos (care) luminează tuturor", în fiecare zi a anilor vieții noastre, "lumina (care) luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o" (Ioan 1,5).

Și putem astfel înțelege ceva și despre repetarea "plictisitoare" a slujbelor bisericești - aceasta după mintea dedată la plăcerea spectacolelor lumii acestia, care trebuie să fie mereu "noi", pentru că *nu satură* și se învechesc tot mai repede. Pe noi oamenii, "repetarea" neconținută a slujbelor în lumea aceasta ne aduce mereu la împărțășirea de Harul cel dumnezeiesc, singura noastră hrană *spre veșnicie*, care ne înnoiește neîncetat spre viața veșnică, spre veșnicia fericită în Împărăția lui Dumnezeu.

Iar *Cântările Octoihului* sunt cele care ne aduc mereu aminte de *Înviere*, ca de o "pâine cerească" pentru noi, o pâine "de toate zilele" și "spre ființă" în veci, pentru că, după cum spune și supratitlul Octoihului, cântările sale sunt *Cântările Învierii (!) pentru toate zilele (!) pe cele opt (!) glasuri bisericești*.

Sibiu
aprilie 2000

Învierea din adânc* *(la Sfânta Liturghie din Sâmbăta Mare)*

Una dintre slujbele cele mai tulburătoare ale cultului actual al Bisericii Ortodoxe este *Sfânta Liturghie din Sâmbăta Mare*. Cu o zi mai înainte, după moartea pe Cruce a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, s-a săvârșit coborârea de pe Cruce a Trupului Său și pregătirea Sa pentru înmormântare, la Vecernia din Vinerea Mare, iar apoi, la *Denia* aceleiași zile, toți credincioșii participă la *Prohodul Domnului*, slujba punerii în mormânt a preasfântului Său Trup. Până la “Învierea cea de a treia zi” din Duminica Sfintelor Paști, Sâmbăta Mare este oarecum “mijlocul” răstimpului în care Trupul Mântuitorului nostru este ascuns în taina mormântului Său.

Ziua Sâmbetei Mari, a șederii în mormânt a Mântuitorului, cântările bisericești o asemuiesc zilei a șaptea a Facerii, în care Dumnezeu s-a odihnit de lucrarea Sa (Fac.2): “Ziua de azi mai înainte a închipuit-o cu taină marele Moise, zicând: Și a binevuvântat Dumnezeu ziua a șaptea; că aceasta este ziua cea binecuvântată; aceasta este ziua odihnei, în care s-a odihnit de toate lucrurile Sale Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu, prin rânduiala morții, după trup odihnindu-se...” (*Slava de la Doamne, strigat-am...*, la Vecernia ce se săvârșește împreună cu Liturghia Sfântului Vasile cel Mare în Sâmbăta mare).

---

* Articol publicat în "Telegraful român", Anul 152 (2004), nr.13-16 (1-15 aprilie) p.6.

Însă, în mod totul surprinzător, Sfânta Liturghie a acestei zile este totodată și o *Slujbă a Învierii*. Chiar și numai faptul că este unită cu Vecernia face ca ea să se încadreze deja oarecum în “ziua liturgică” următoare, pentru că întotdeauna fiecare zi liturgică începe cu slujba din seara dinainte - prin această rânduială sacramentală obișnuită închipuindu-se starea Împărăției cerești, a Raiului recâștigat, în care de la începuturi *Ziua cea una și veșnică* “a fost seară și a fost dimineață” (Fac.1,5-31), fără nici o noapte întunecată. Dar “ziua următoare”, în care se încadrează liturgic și Sfânta Liturghie a Sâmbetei Mari, este chiar *Duminicii Învierii*, a Sfintelor Paști.

Astfel, în această zi a Sâmbetei Mari, rânduielile, citirile și cântările Sfintei Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare, unită cu Vecernia Învierii, ne dezvăluie de fapt cum înfricoșata și tainica lucrare a Învierii a și început în adâncurile iadului, pentru că “astăzi iadul strigă suspinând: zdrobitu-s-a stăpânirea mea, Păstorul s-a răstignit și pe Adam l-a înviat. De cei peste care eram împărat sunt lipsit, și pe care i-am înghițit, puternic fiind, pe toți i-am vărsat”. Învierea morților a început deja în adâncurile iadului, pentru că “deșertat-a mormintele cel ce a fost răstignit; slăbit-a puterea morții...” (a treia stihiră a Sâmbetei celei Mari, la *Doamne strigat-am...*).

Tânguirea iadului învins de jertfa pe Cruce a Mântuitorului deslușește în chip cu adevărat *teologic* cum “sufletele pe care le țineam întru mine mai dinainte, *Dumnezeu fiind*, le-a înviat”. Dar înfricoșata Taină a Iconomieii Mântuirii s-a săvârșit și de acum degeaba “astăzi iadul strigă suspinând: Mai bine mi-ar fi fost de n-aș fi primit pe Cel ce s-a născut din Maria, că venind asupra mea, mi-a

surpat puterea; porțile cele de aramă le-a surpat...” (Stihira întâi a Sâmbetei celei Mari, la *Doamne strigat-am...*).

Iadul trebuie să recunoască suspinând cum singur s-a înșelat, în lăcomia morții până acum atotstăpânitoare peste lume: “stricatu-s-a puterea mea; primit-am mort ca pe unul din morți, dar nu pot să-l țin pe dânsul nicidecum; ci pierd împreună cu dânsul și pe aceștia, peste care eram împărat. Eu am avut morți din veac, dar acesta iată că pe toți îi ridică”(Stihira a doua a Sâmbetei celei Mari, la *Doamne strigat-am...*).

Mai departe, multele citiri (16 Paremii !) din Vechiul Testament luminează în chip desăvârșit înțelesul împlinirii Făgăduinței celei dumnezeiești, pe care Dumnezeu cel atât de iubitor față de oameni a făcut-o acestora după căderea strămoșilor lor. Și în mod de acum cu totul firesc, Evanghelia Sfintei Liturghii din Sâmbăta Mare este aceeași cu cea citită la Slujba Învierii, la Utrenia Sfintelor Paști, când Îngerul Domnului vestește femeilor mironosițe, și prin ele la toată lumea, că “Iisus cel răstignit... S-a sculat din morți” (Mat.28, 1-20).

Începută în adâncurile iadului și ale morții, Învierea este de acum gata să se reverse și să strălucească asupra întregii lumi, în *Ziua Învierii*.

Sibiu
aprilie 2004

**„În această noapte...” (Luc.12, 20)
„umblați ca fii ai luminii” (Ef.5,8)***

În Duminica a 26-a după Rusalii în Biserica Ortodoxă sunt rânduite a fi citite la Sfânta Liturghie două fragmente din Noul Testament care, după o frumoasă și obișnuită socotință, își luminează unul altuia înțelesurile mântuitoare.

Evangelhia cuprinde o pildă a Mântuitorului, cea a “bogatului căruia i-a rodit țarina” (Luc.12,16-21), iar Apostolul mai înainte citit (de la Ef.5,8-19) începe vorbind despre “lumină și întuneric” în viața creștină.

Dacă ar fi să căutăm o legătură mai directă între aceste referințe simbolice ale Apostolului și cuprinsul Evangheliei care urmează, îndeosebi un cuvânt al Mântuitorului atrage atenția. După ce prezintă situația bogatului care cugeta cum să facă “jitnițe” mai mari ca să-și păstreze mai bine roadele dobândite, spre desfătarea și buna-petrecere a sufletului său, auzim Cuvântul lui Dumnezeu Însuși - rostit de Însuși Dumnezeiescul Cuvânt Întrupat: “Nebune ! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi ?” (Luc.12, 20). “În această *noapte*”¹ pare să fie mai ales în legătură cu

---

* Articol publicat în “Îndrumător Bisericesc”, Editura Andreiana Sibiu, Anul 156 (2008), p.291-295.

¹ În continuare, numeroasele sublinieri și paranteze din cadrul unor citate biblice mai lungi sau mai scurte ne aparțin, ele având rolul de a sublinia o idee sau alta.

“lumina și întunericul” din Apostolul dinaintea (Ef.5,8-19), fie și numai pentru că “noaptea” este “întuneric”.

Ne-am putea întreba (retoric desigur) de ce spune Mântuitorul “în această *noapte*”, deoarece după o obișnuită a vorbirii mai superficiale, care nu bagă de seamă toate implicațiile cuvintelor folosite, ar merge și “*în curând* vor cere de la tine...” sau “*îndată...*”, sau “*acum*”, sau chiar “*astăzi*” (de ce nu, după mintea omenească), eventual forma mai scurtă “*azi*”. Sau dacă am înlocui “noaptea” cu “ziua”, pentru că, cel puțin uneori, o zi calendaristică cuprinde în cele 24 de ore ale sale și “noaptea” - așadar “în această zi” sau “în ziua a aceasta” etc.

Se pare totuși că “noaptea” din Evanghelie atrage atenția asupra “întunericului” în care se afla *sufletul* “bogatului căruia i-a rodit țarina”, în sensul unei reacții sau a unui *răspuns* sufletesc (duhovnicesc) greșit la o împrejurare (fie și materială) relativ independentă de voința omului. Altfel spus, și așa cum știu prea bine “țărani” (cei ce lucrează “țarina” sau “țărâna”, pentru roadele ei), “rodirea țarinei” depinde de mulți factori, și până la urmă de voia lui Dumnezeu.

Însă cum răspunde *duhovnicește* bogatul din pilda evanghelică la “rodirea țarinei”? Că este vorba despre un răspuns în domeniul duhovnicesc (sufletesc) vedem din aceea că bogatul “cugeta în sine” (Luc.12, 17) și plănuia ce “voi zice sufletului meu” (Luc.12, 19). Iar nepotrivirea răspunsului său, sau de ce este inadecvat răspunsul, ar consta în aceea că la ceva primit din afara sa (sau din afara voinței și puterii sale), ca un *dar*, omul răspunde *ego-centric*, dacă nu chiar egoist, uitând că tot ceea ce (se) primește nu vine cumva de la “nimeni” sau de “nicăeri”, ci întotdeauna vine de la *cineva*, și în ultimă instanță de la

Dumnezeu. Nu este vorba despre un “eu” singur într-o lume impersonală, ci despre un “eu” *personal*, într-o ființială legătură cu nenumărații “ceilalți” și totodată, și în primul rând, cu Dumnezeu.

Existența *celorlați* (semeni) și a *Celuiilalt*, a lui Dumnezeu Însuși, este ceea ce împlinește esențial ființa fiecărei persoane în parte. În Evanghelia de la Luca se poate observa cum pilda bogatului căruia i-a rodit țarina este încadrată, pe de o parte, de strigătul unuia din mulțime “Învățătorule, zi fratelui meu să împartă cu mine moștenirea” (Luc.12,13), la care Mântuitorul răspunde: “Omule, cine m-a pus pe mine judecător sau împărțitor peste voi ?” (Luc.12,14), adăugând apoi, pentru toți ceilalți: “Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia, căci viața cuiva nu stă în priososul avuțiilor sale” (Luc.12,15). Și tocmai despre *prisosul* acesta din urmă, al avuțiilor, și despre lăcomia pentru acestea este vorba în pilda care urmează îndată, a bogatului căruia i-a rodit țarina. Aceasta ar fi încadrarea dinspre partea *celorlați, a semenilor*, în raport cu “roadele țarinei” (pământului), sau cu “moștenirea” despre care amintea glasul din mulțime, a “omului” căruia i-a răspuns Hristos, Mântuitorul.

Oricum, răspunsul Acestuia poate fi supărător pentru “dreptatea lumească” a atâtor “judecăți” și “judecători” pentru “împărțirea averii (-lor)” și “moștenirii (-lor)” acestei lumi. Dumnezeu, implicit Fiul Său, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, nu este “judecător spre împărțirea moștenirii” (lumii) între lăcomiile unora sau altora după prisosul avuțiilor. Dumnezeu a dăruit omului lumea nu “împărțită” între diferite lăcomii, ci spre **părtășie** întru iubirea întru care a fost dăruită. Și “fratele” care făcea nedreptate cu “moștenirea”, și celălalt “frate” care își

striga nedreptățirea la *aceeași* “moștenire”, din “mulțime” (probabil când *puțini* strâng multă “moștenire” e firesc să fie “*mulțime*” de nedreptățiți), amândoi sunt în greșală și rătăcire, pentru că niciunul nu este în *dragoste frățescă* adevărată, sau, după cuvintele înseși cuvintele Mântuitorului de la sfârșitul pildei, niciunul “*nu se îmbogățește în Dumnezeu*” (Luc.12,21).

Iar această ultimă concluzie este, pe de altă parte, încadrarea pildei bogatului căruia i-a rodit țarina dinspre partea cealaltă, a Celuilalt, a lui Dumnezeu. După ce mai înainte îndemnase pe toți: “*Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia*, căci viața cuiva nu stă în priososul avuțiilor sale” (Luc.12,15), la sfârșitul pildei Mântuitorul, prin Cuvântul lui Dumnezeu califică de-a dreptul drept “*nebun*” pe “cel ce-și adună comori sieși și nu se îmbogățește în Dumnezeu” (Luc.12,20-21: “Nebune ! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi ? Așa se întâmplă cu cel ce-și adună comori sieși și nu se îmbogățește în Dumnezeu”).

Îndemnul dinainte de pildă: “*Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia...*” (Luc.12,15) ne poate aduce aminte că *a vedea* este destul de greu “*în (această) noapte*” (Luc.12,20), dacă nu avem “*lumină*” (Ef.5,8 ș.u.). Aici ne ajută tâlcuirea Apostolului de rând cu Evanghelia, care ne vorbește pe larg despre lumină, despre lumina cea adevărată, care este de la Hristos: “*Deșteaptă-te, cel ce dormi și te scoală din morți și te va lumina Hristos*” (Ef.5,14). Luminarea întru Hristos este astfel precum deșteptarea din somn, din somnul *noptii*, și chiar mai mult, precum scularea din morți, adică este chiar *Înviere*. Căci ce viață este aceea în care duhul omului este adormit sau

chiar mort (deși trupul singur mai poate da uneori o impresie amăgitoare de oarecare viață) !?

“Rodirea” și “roadele” au de asemenea un caracter relativ, pentru om. Bogatul din Evanghelie vede că “i-a rodit din belșug țarina... (și) cugetă în sine zicând: Ce voi face, că nu am unde să adun *roadele* mele ?” (Luc.12,16-17). Și își planifică bună-starea “pentru mulți ani; odihnește-te, mănâncă, bea, veselește-te” (Luc.12,19). Caracterul *relativ* - și relativ *iluzoriu* - al acestui fel de a gândi constă în aceea că nu se ia în calcul faptul că “în *această* noapte (și nu în alta, eventual cândva, viitoare - n.n.) vor cere de la tine *sufletul* tău” (Luc.12,20). Sufletul este cel ce dă *existență* omului, *ființei* lui. El este lumina cunoștinței și conștiinței existenței pentru orice om. Fără aceasta, nici trupul nu înseamnă nimic, pentru că trupul înseamnă ceva doar în unirea cu sufletul. În altă parte Mântuitorul descoperă foarte limpede *legătura cuvenită* între *cele trupesti*, de care omul se îngrijește uneori prea mult, până la rătăcire, și *cele mai importante, ale sufletului*, acestea fiind unite cu *grija lui Dumnezeu* Însuși pentru cele necesare omului: “Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; au nu este sufletul mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea ? ... Deci, nu duceți grijă, spunând: Ce vom mânca, sau ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca ? (Așa cum se îngrijește bogatul căruia i-a rodit țarina ! - n.n.)... știe doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele. Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă” (Mat.6,25-33). *Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui* sunt cele pe care trebuie să le caute *sufletul* omului, spre folosul și sufletesc, și trupesc, adică spre folosul întregii ființe a omului.

Sufletul, cu preocuparea sa pentru cele dumnezeiești, este cel care conduce omul, și toate ale sale, spre mântuire. Pentru că sufletul, dăruit de Dumnezeu la facerea omului “după chipul Său” (Fac.1,27) este, prin veșnicia sa, chiar un chip și o nădejde a nemuririi prin Înviere, pentru întreaga ființă a omului - inclusiv a trupului.

Și doar în lumina sufletului luminat întru Hristos, “roadele” au înțeles și rost pentru om. Altfel, în *singurătatea egoistă* (“i-a rodit” lui numai, “roadele mele”, “voi zice sufletului meu”) și căutând numai o “veselie” *trupească, materialistă* (“odihnește-te, mănâncă, bea, veselește-te”) sufletul este pierdut “în această noapte” întunecoasă, în care cei nenumiți “vor cere de la tine sufletul tău” - cei nenumiți în Evanghelie par cei răi, duhurile necurate care caută să ne câștige sufletele căzute în păcat, spre moartea și nimicirea desăvârșită și care în mod firesc nu au *nume*, fiind mereu împotriva oricărui Cuvânt. Și este de observat că aceștia “vor cere *de la tine* sufletul tău”, rămânând la aceeași stare ego-centrică a omului întunecat, deoarece dacă ar fi fost bogatul “lumină întru Domnul” (Ef.5,8), aceia nu ar fi îndrăznit să ceară sufletul lui de la Cel în lumina Căruia ființa.

De aceea Apostolul, vorbind despre “roade”, îndeamnă să “nu fiți părtași la faptele *cele fără roadă ale întunericului*” (Ef.5,11). Pentru că “*roada luminii* e în orice bunătate, dreptate și adevăr” (Ef.5,9). Și nici o roadă (sufletească sau trupească), spre desfătare adevărată sau spre vreo veselie, nu mai este cu putință “în această noapte” întunecată, lipsită de lumina lui Hristos, deoarece acest întuneric al “noptii” sufletești (egoiste și materialiste) este însuși întunericul morții - nu numai trupești, ci și sufletești, și *mai ales* sufletești - în care nici o desfătare, nici o veselie și nici o roadă nu mai este, în nici un fel, cu

putință. Este, oarecum ironic, câștigarea unei “veșnicii” și a unei “desăvârșiri” cu totul nefolositoare omului, pentru că este veșnicia și desăvârșirea morții.

Astfel “câștigul” bogatului singur cu sine însuși, preocupat doar de ale sale și doar de cele trupești - chiar desfătarea sufletului fiind *legată*, de el însuși, de mâncare și băutură - este de fapt o *pierdere*, o mare pierdere, chiar cea mai mare pierdere cu putință, deoarece este vorba despre pierderea sufletului. “Pentru că ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde ? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său ? ” (Mat.16, 26).

Care sunt roadele cele bune, cele adevărate și folositoare omului, de care acesta trebuie să se bucure și să se veselească ? Apostolul ne spune cât se poate de limpede că acestea sunt cele ale sufletului aflat în lumină, cele care mântuie și sufletul și trupul omului. Și cum Hristos este Cel de la Care vine lumina cea adevărată, atunci “*roada* luminii e în orice bunătate, dreptate și adevăr” (Ef.5,9).

Omul însuși devine întuneric sau lumină, după calea pe care o alege: “Altădată erați întuneric, iar acum *sunteți* lumină” (Ef.5,8). Însă *calea luminii* este calea “întru Domnul”: pentru că “acum sunteți lumină *întru Domnul*” (Ef.5,8).

Și, din această așezare în cele ale luminii, tot omul este îndemnat de Apostol: “nu fiți părtași la faptele cele fără roadă ale întunericului, ci mai degrabă osândiți-le pe față” (Ef.5,11). *Întunericul este fără roadă spre mântuire*, pentru că numai “tot ceea ce este descoperit, lumină este” (Ef.5,14), spre mântuire. Iar dacă “faptele cele fără roadă ale întunericului... se fac *întru ascuns*..., tot ce este pe față, se descoperă prin lumină, căci tot ceea ce este descoperit, lumină este ” (Ef.5,11-14).

Și la fel ca cei *fără nume* din Evanghelie, care “în această noapte vor cere de la tine sufletul tău” (Luc.12,20), și în Apostol “faptele cele fără roadă ale întunericului... se fac întru ascuns *de ei*” (Ef.5,11-12), de cei *fără nume*, și despre acele fapte “rușine este a le și *grăi*” (Ef.5, 12), pentru că nu există cuvinte adevărate, de la Cuvântul Cel adevărat, care este lumină, pentru a numi “faptele cele fără roadă” și de “rușine”.

Astfel, Evanghelia și Apostolul împreună ne descoperă cum “în această noapte” (Luc.12,20) a sufletului, în care “vor cere de la tine sufletul tău” (Luc.12,20) “faptele cele fără roadă ale întunericului...(sunt) cele ce se fac întru ascuns de ei, (fapte despre care) rușine este a le și *grăi*” (Ef.5,11-12), pentru că “în noapte”, “în întuneric” și “în ascuns” nu mai este Cuvânt spre lumină.

Iar tot creștinul este îndemnat ca să meargă pe calea celui ce “se îmbogățește în Dumnezeu” (Luc.12,21), și dacă “altădată erați întuneric, iar acum sunteți lumină întru Domnul; umblați ca fii ai luminii ! Pentru că roada luminii e în orice bunătate, dreptate și adevăr... Și nu fiți părtași la faptele cele fără roadă ale întunericului, ci mai degrabă osândeți-le pe față. Căci cele ce se fac întru ascuns de ei, rușine este a le și *grăi*. Iar *tot ce este pe față se descoperă prin lumină. Căci tot ce este descoperit lumină este*. Pentru aceea zice: «Deșteaptă-te cel ce dormi și te scoală din morți și te va lumina Hristos»” (Ef.5,8-14).

Așadar, “în această noapte” (Luc.12,20) “umblați ca fii ai luminii !” (Ef.5,8).

Sibiu

noiembrie-decembrie 2007

„Ca un prunc“*

Ne amintește una dintre cântările Nașterii Domnului cum atunci când a venit în lume Mântuitorul nostru Iisus Hristos „magii s-au spăimântat, văzându-L născându-Se în Betleem *ca un prunc*“ (din Sedealna după Cântarea a treia a Canonului). A venit Dumnezeu în lume „ca un prunc“ și „nu cu năluciri înfricoșându-ne pe noi“, după cuvintele rugăciunii de la Sfințirea Apei.

Uităm adesea, dacă nu să ne (în)spăimântăm împreună cu înțelepții magi, măcar să ne uimim de această cutremurătoare Descoperire dumnezeiască de care am fost învredniciți noi oamenii. Se arată Dumnezeu întru slăbiciune, într-o stare de smerire de neînchipuit - în *kenoză*, spun teologii. Este greu de imaginat o altă situație de mai mare neputință și de nevoie de ajutor, decât cea a pruncului omenesc la naștere..., neputință și nevoie de ajutor, dar și trezind în ceilalți bucurie, gingășie, blândețe, dăruire și iubire...

Este aproape starea de smerire a Pruncului Dumnezeiesc de Patimile Crucii. Oricum, „patimile“ nu sunt departe: căci ucide rătăcirea nebunească 14000 de prunci, odată cu Nașterea Sa.

Dar uităm de *Pruncul* Iisus, așa cum uităm și de Cruce, ori de câte ori dorim și așteptăm de la Dumnezeu o

---

* Articol publicat în „Telegraful Român”, Anul 146 (1998), nr.45-48 (1 și 15 dec.), p.4.

manifestare imediată și „în forță“. Uităm că s-a arătat Dumnezeu în adierea de vânt lin, iar nu în vijelia năprasnică ce despică munții și sfărâmă stâncile sau în cutremur și foc (3 Reg.19,11-12). Ne amintim mai ușor de despățirea „cu putere“ a apelor Mării Roșii (Ieș.14,21) sau de Înălțarea întru slavă (Fapt.1,9-11).

Iar atunci când suntem orbiți de „forța“ și „bogăția“ mărimilor și puternicilor „zilei“, se poate întâmpla să ni-L imaginăm și pe Împăratul împărăției celei veșnice numai ca pe vreun fel de „super-man“ cu fanteziste puteri paranormale sau ca vreo „super-putere“ lumească, gata să-și trimită flotele și armatele, megatonele nucleare sau finanțele miliardare oriunde ar fi nevoie de „ajutor“ și de „restabilirea dreptății“.

Însă „gândurile Mele nu sunt ca gândurile voastre și căile Mele ca ale voastre, zice Domnul“ (Is.55,8).

Și ne arată Dumnezeu calea Împărăției nu în vreo arătare de putere lumească și nici măcar în vreo fățarnică modestie omenească, ci în smerenia curată a Pruncului. Și așa cum l-a făcut Dumnezeu pe om „după chipul Său“ (Fac.1,26-27), iată că acum vine Dumnezeu în lume „după chipul omului“. Dar atenție !, vine Dumnezeu în lume „după chipul omului“ făcut „după chipul“ Domnului.

Adică vine Dumnezeu în lume după chipul în care putem intra și noi iarăși în Împărăția cerurilor. Vine în lume „ca un prunc“, așa cum și oricare dintre noi dacă „nu va primi împărăția lui Dumnezeu *ca un prunc* nu va intra în ea“ (Luc.18,17). Și mai spune Fiul Tatălui: „Te slăvesc pe Tine Părinte, Doamne al cerului și al pământului, căci ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și *le-ai descoperit pruncilor.*“ (Mat.11,25)

Oare să ne mai întrebăm, după 2000 de ani, ca și Nicodim „cum pot să fie acestea ?“ (Ioan 3,9) că „oare, poate (omul) să intre a doua oară în pântecele mamei și să se nască ?“ (Ioan 3,4).

Renăscuți prin Taina Sfântului Botez la sânul Sfintei Biserici, Maica noastră și având pururea înaintea chipul Pruncului Dumnezeuiesc, nu ne mai rămâne decât să urmăm îndemnul Apostolului: „Deci, lepădând toată răutatea și tot vicleșugul și fățarniciile și pizmele și toate clevetirile, *ca niște prunci de curând născuți*, să doriți laptele cel duhovnicesc și neprefăcut, ca prin el să creșteți spre mântuire“ (1 Petr.2,1-2).

Sibiu

decembrie 1998

La Botezul Domnului - 1997*

Orice fel de sărbătoare ne mai scoate din monotonia grijilor de fiecare zi a vieții noastre pământești. Pentru că acesta este înțelesul obișnuit și rostul oricărei „sărbători“.

Sărbătorile dumnezeiești însă, cele pe care Biserica le-a păstrat cu atâta grijă peste milenii, încă de la întemeierea sa, sunt cu totul deosebite. Nu mai este vorba despre sărbătorirea vreunui om singuratic, a unei familii, a unei instituții sau chiar a unui popor întreg. Ci este vorba despre sărbători ale tuturor oamenilor viețuitori pe acest pământ, de acum și din totdeauna. Ele ne privesc pe fiecare dintre noi și pe toți laolaltă, pentru că este vorba despre legătura noastră, a tuturor, cu Însuși Făcătorul și cu Purtătorul de grijă a toți și a toate, adică cu Însuși Dumnezeu.

Iar la sărbătoarea Bobotezei, la Botezul Domnului, în mod cu totul deosebit, Dumnezeirea *se descoperă, luminându-ne* totodată pe noi, ca să pricepem și să avem folos de mântuire din această descoperire.

Noi oamenii, mai ales cei de astăzi, suntem obișnuiți cu tot felul de descoperiri și dezvăluiri, care pot să ne ocupe mintea într-un fel sau altul: descoperiri ale călătorilor în ținuturi îndepărtate (chiar pe alte planete), descoperiri ale savanților, descoperiri ale poliției sau dezvăluiri de-ale ziariștilor, ca și multe altele.

---

* Articol publicat în în “Telegraful Român”, Anul 145 (1997), nr.1-2 (1 ian.), p.1-2.

Dar setea noastră de descoperire nu ne este nici pe departe astâmpărată; altfel am închide fără probleme televizorul și nu l-am mai deschide. Ba cel mai adesea „descoperirile“ cotidiene încă mai mult ne stârnesc dorința după altele și altele, tot mai noi.

Chipul nesfârșirii dumnezeiești din noi nu se poate sătura cu „bucățile“ unei lumi mereu cu limite - în oricâte milioane sau miliarde de kilometri, de bani, de tone sau altceva s-ar măsura acestea.

Lăcomia de mai mult în orice domeniu, care ne îndeamnă uneori la acte de eroism la fel cum alteori este pricina a tot felul de păcate, apare astfel ca o pervertire a curatei rădăcini dumnezeiești a nevoii de nemărginire a omului.

Acum, la Botezul Domnului, în sfârșit, setea noastră de descoperire fără margini poate fi satisfăcută de o Descoperire a unei Nemărginiri care este unicul Izvor al tuturor celorlalte descoperiri și mărginiri. Acum se săvârșește, după înțelepciunea și lucrarea tainică a Iconomiei dumnezeiești, Însăși Descoperirea Dumnezeirii.

Și mai departe, mai ales tâlcuirile inspirațiilor și Sfinților Părinți teologi, păstrate în cântările Bisericii, ne pot ajuta să înțelegem câte ceva din această Taină nemăsurată.

„Cel ce Se îmbracă cu lumina ca și cu o haină, pentru noi a binevoit a Se face ca și noi. Și Se îmbracă astăzi cu repejunile Iordanului, nu El având de trebuință de aceasta spre curățire, ci lucrându-ne nouă în Iordan cea de a doua naștere. O, minune: Hristos, Dumnezeul și Mântuitorul sufletelor noastre, fără de foc topește și zidește din nou fără de sfărâmare și mântuiește pe cei ce se luminează întru Dânsul...

Se botează Hristos, și iese din apă, ridicând împreună cu Sine lumea. Și se văd deschizându-se cerurile, pe care Adam și le-a închis sieși și celor împreună cu dânsul. Și Duhul mărturisește Dumnezeuirea, că vine peste Cel ce este asemenea cu Dânsul și glas din cer s-a auzit. Că de acolo este Cel mărturisit...

Astăzi făptura se luminează; astăzi se veselesc toate cele cerești, împreună cu cele pământești. Îngerii și oamenii se amestecă laolaltă. Că unde este de față Împăratul este și buna rânduială. Deci să alergăm la Iordan, să vedem cu toții pe Ioan cum botează creștetul cel nefăcut de mână și fără de păcat...

Cerul deschizându-se, prin prea luminatele sale adâncuri, cele mai ascunse, proorocul a zărit pe Duhul, Cel trimis de la Tatăl, pogorându-se ca un porumb în chip negrăit. Și rămânând peste Cuvântul cel preacurat, S-a arătat popoarelor, venind la Stăpânul...

Precum în cer tot așa și la Iordan, puterile îngerești au stat de față, cu cutremur și cu mirare, privind la smerenia cea mare a lui Dumnezeu: cum Cel ce ține așezarea apelor celor mai de deasupra a stat în ape, purtător de trup, Dumnezeuul părinților noștri...

Știm că cele ce s-au arătat lui Moise în rug, aici prin uimitoare așezăminte s-au lucrat. Că precum Fecioara, care a purtat în sine foc, născând pe Purtătorul de lumină, a fost păzită de Binefăcătorul nevătămată, așa au fost păzite și repejunile Iordanului, primindu-L pe El...

Lumina cea adevărată s-a arătat și luminare tuturor se dăruiește. Se botează cu noi Hristos, Cel ce este mai presus de toată curăția. Pune sfințenie în apă și curățire sufletelor se face aceasta. Pământesc lucru este ceea ce se vede și mai presus de ceruri, ceea ce se înțelege. Prin baie

este mântuirea, prin apă Duhul și prin afundare se face suirea noastră la Dumnezeu. Minunate sunt lucrurile Tale, Doamne...”

De aceea „veniți credincioșii să vedem unde s-a botezat Hristos. Să mergem la râul Iordanului... și să vedem pe Făcătorul lui Adam... (cum) stropește cu apă înnoitoare pe cei ce se apropie de Dânsul cu credință, și botează cu Duh spre viața cea neîmbătrânitoare... așa și nouă această dumnezeiască prăznuire ne va fi baie de a doua naștere; din care vom vedea și Lumina cea neapusă a Treimii.”

Și astfel cu toții „noi, cei ce ne-am luminat, (să) strigăm: slavă lui Dumnezeu, Celui ce S-a arătat și pe pământ a fost văzut și lumea a luminat.” (din Mineiul pe luna Ianuarie)

**“... Cuvântul Crucii, pentru cei ce pier,
este nebunie; iar pentru noi, cei ce ne mântuim,
este puterea lui Dumnezeu” (I Cor.1,18)***

Prin tot ceea ce amintește și trezește, Crucea cea aducătoare de mântuire pentru creștinătate rămâne pentru cei ce doresc să gândească numai „modern“ absurdă și fără înțeles - „modern“ între ghilimele pentru că uneori se înțelege prin „modernitate“ părăsirea și rătăcirea învățaturii sănătoase și mereu vii a Tradiției Bisericii, a Părinților prin care a ajuns la noi Vestea cea bună, Evanghelia Mântuirii.

Neînțelegerea aceasta se întâmplă adesea pentru că de Cruce pare să fie legată întotdeauna și suferința. Mântuitorul nostru Iisus Hristos a pățimit și a murit pe Cruce, iar apoi Evanghelia ne transmite îndemnul Său de a ne face părtași fiecare patimilor Crucii - prin crucea fiecăruia - spre a înainta pe calea Mântuirii.

Dar scopul tuturor câștigurilor materiale și spirituale ale lumii moderne nu este tocmai acela de a scăpa pe oameni de suferință ? Adică de a obține mântuirea - aceasta înțelegea uneori îngust, doar ca o oarecare eliberare de suferință și, pe cât se poate, și de moarte.

Pentru felul acesta de a gândi, *suferința* Crucii, prin care ar trebui să se treacă tocmai *pentru a scăpa de*

---

* Articol publicat în “Telegraful Român”, Anul 145 (1997), nr.33-36 (1 și 15 sept.), p.4.

suferință, pare cu totul lipsită de sens. Pare lipsită de „logică“ chiar și suferința, patimile și moartea pe Cruce ale Fiului lui Dumnezeu cel Întrupat pentru mântuirea noastră - căci dacă la Dumnezeu cel Atotputernic toate sunt cu putință, de ce nu ar fi fost cu putință și evitarea Crucii... ? Iar pentru noi oamenii nu există acum atâtea mijloace de a ocoli în această lume suferința, de orice fel ar fi ea ? Nu există pentru aceasta atâta „știință“, „creație“ a minții (a rațiunii) omenești - și la o adică, toată această „știință“ nu este oare o bună folosire a minții, acest dar al lui Dumnezeu ? Iată medicamente, calmante pentru suferințele trupesti și unele sunt atât de „puternice“ încât trupul poate să și moară fără ca omul să simtă ! Pentru suferințele sufletești, pentru angoasele „spirituale“ există apoi atâtea distracții și plăceri, începând cu dulciurile și jucăriile atrăgătoare pentru copii și continuând cu veșmintele și palatele scumpe, caleștile și corăbiile aurite ce „merg singure“ (cu motor), „păsările fermecate“ (cu reacție)..., până la nenumăratele filme și canale de radio și televiziune, la a căror „școală“ copii și tinerii petrec uneori (prea) multe ore din zi și din noapte - mai nou au apărut și rețelele de computere, Internetul - și pe care se scurg atâtea închipuiri și arătări ale satisfacerii și consumării fericirii. Iar filozofii deștepte sunt gata să te convingă, de câte ori este nevoie, că aici și acum e ce e, și că ce ar mai fi poate fi sau nu, și cel mai ușor este să uiți; în general, răul și moartea pot fi depășite foarte simplu dacă sunt vopsite puțin în roz. Ochelarii colorați sunt la modă, secolul acesta... La o adică mai sunt pregătite și tot felul de chimii medicamentoase, droguri și proceduri psihiatrice, care să tâmpească orice tulburare „idealistică“... Iar dacă vrei credință - nu-i așa, mare lucru este să crezi în ceva ? -

ajunge să crezi doar în ce vrei tu și-ți place, în ce crezi tu că trebuie să crezi, așa, în mod democratic...

Pusă doar în termenii aceștia, ispita „timpurilor moderne“ este mare. Dar, ca orice ispită, este și înșelătoare - sofistică și mincinoasă. Și ea presupune multă orbire, provocată și acceptată. Provocată de cel rău și acceptată prin păcatul nostru. Orbire în fața adevărului, față de realitatea existenței. Orbire față de adevărul despre om, față de ceea ce Însuși Dumnezeu a Descoperit, a Revelat omului.

Dar oricât (s-)ar orbi omul, sufletește și trupește, în noi rămâne mereu ceva din puterea de a ne ridica deasupra amăgirii - de a „transcende“, într-un fel. Și astfel, dacă ne ridicăm cât de cât deasupra promisiunilor „immediate“ ale lumii rătăcite, vedem îndată că după orice distracție și plăcere păcătoasă (din dorința de a scăpa de suferință, măcar prin uitare) urmează totdeauna o mai mare suferință și durere, mai devreme sau mai târziu. Și după cum arăta încă Sfântul Maxim Mărturisitorul, dorința de a scăpa de această nouă suferință face să se caute o și mai mare plăcere (tot păcătoasă), ce va duce apoi la o suferință și mai mare..., iar cercul acesta cu adevărat „infernă“ înseamnă de fapt o prăbușire neconținută spre moarte.

Și până și moartea, pe calea aceasta, este o ultimă și înspăimântătoare amăgire. Pentru cel disperat de suferința ce urmează păcatului, moartea poate să pară o soluție finală încă relativ „plăcută“, prin „liniștirea“ pe care ar aduce-o inexistența absolută. Și atunci și sinuciderea poate să devină o modă a unei lumi „moderne“... și oarbe. Dar moartea în păcat, departe de a fi o ultimă și perversă „plăcere“, nu este decât o ultimă și ticăloasă negare a darului dintru început al iubirii lui Dumnezeu, cel al aducerii la ființă a întregii făpturi. Și dacă „darurile și chemarea lui

Dumnezeu nu se pot lua înapoi“ (Rom.11,29), darul *existenței* pentru om și chemarea sa la *viață veșnică* și fericirea comuniunii întru *iubirea* dumnezeiască pot fi doar pervertite prin păcat. Iar moartea, în acest caz, departe de a fi dorita „liniște veșnică“ a inexistenței, devine suferință chinuitoare, tot *veșnică*, a negării oarbe a existenței și a lipsei iubirii - altfel spus, chinul iadului.

Aceasta este suferința datorată păcatului fără întoarcere, a păcatului ca și pervertire al darului libertății omului, care sfârșește în moarte, în moartea veșnică a trupului și a sufletului.

Cu totul alta este suferința Crucii și, după cum ne-au arătat mărturisitorii credinței, chiar și moartea este alta în numele Crucii. Pentru că suferința și moartea în numele Crucii înseamnă părtășie la Patimile și Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, cărora știm că le-au urmat, pentru vecie, Învierea și viața veșnică întru Împărăția cea cerească, a Treimii celei Sfinte, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh; și aceasta pentru toată firea omenească, pentru tot neamul omenesc cel mântuit, cel care se numește cu numele lui Hristos cel înviat, adică numele atât de minunat de *creștin*.

Și de aceea curajul în asumarea suferințelor Crucii nu înseamnă deloc nebunie ușuratecă și inconștientă, ci, din contra, ea înseamnă adevărata *știință* despre cele existente și despre mântuirea lor; și mai înseamnă și multă *conștiință*, pentru că amăgirea încearcă în orice chip să câștige mai ales conștiința noastră, nivelul voii conștiente, acolo unde se duce lupta pentru sufletul nostru.

În viața de toate zilele *purtarea crucii* mai înseamnă astfel, cel mai adesea, renunțare. Și este dureroasă renunțarea la „consumarea“ pripită și păcătoasă a „părțicelilor“

trecătoare de plăcere pe care le mai au după cădere toate cele create de Dumnezeu. Dar această renunțare este dătătoare de lumină atât pentru cel care renunță jertfelnic, cât și pentru cele la care se renunță și care primesc astfel, la rândul lor, o „iluminare de sus“ prin cel ce renunță. Toate cele la care se renunță, de la început *daruri* de la Dumnezeu, își redobândesc astfel starea de *dar* dintru început, se fac iarăși „dar din dar“, ca un bun ce nu mai folosește cuiva decât atunci când este dăruit. Pentru că doar ca dar ce se dăruiește - după chipul Mântuitorului - lumea întreagă se mai regăsește pe sine.

Renunțarea curajoasă - ca un „post luminos“, o asceză - la cele ale lumii ca la niște idoli care ne înrobesc, renunțarea la chipul și chipurile lumii doar ca și chipuri, ispititoare și goale, mai înseamnă și întoarcerea acestui chip păcătos al lumii în(spre) chipul său cel bun, care este icoană a celor mai înalte, a rosturilor, a rațiunilor dumnezeiești. Suferința și apoi moartea față de cele ale lumii, față de ispita lor păcătoasă, este atunci trecerea prin poarta întunericului și a spaimei inexistenței spre harul chipului luminos al lumii veșnice, prin puterea Crucii, „arma de biruință“ dăruită nouă de jertfa Mântuitorului.

Poate fi înspăimântătoare suferința Crucii, privită cu ochi orbiți de necredință. Și suferința singură poate ispiti spre încercarea păcătoasă și fără sorți de izbândă de a o ocoli. Dar pentru vederea creștină adevărată, dreptmăritoare, ortodoxă, străluminată de credință și nădejde, Crucea este unită întotdeauna cu Învierea și din credința și nădejdea în această Înviere - darul bunătății și iubirii lui Dumnezeu - ne izvorăște și nouă, tuturor creștinilor, puterea purtării crucii noastre, a fiecăruia în parte.

Viața liturgică în Biserica Ortodoxă*

Pentru a vorbi despre “Viața liturgică în Biserica Ortodoxă” trebuie avute în vedere, de la început, câteva măsuri de precauție.

Astfel, atunci când, adesea, vorbim **despre** ceva, aceasta poate să însemne o “luare de distanță” față de obiectul despre care urmează să vorbim. Chiar spiritul și metoda științifică modernă ne cere o **obiectivare** a discursului vis-a-vis de realitatea cercetată.

Mai mult chiar, în vremurile mai noi, post-moderne și foarte tehnice, îndepărtarea de realitate pare să mai avanseze cu o treaptă, atunci când “cuvântul despre ceva” este considerat **informație**, iar aceasta, stocată în arhive și baze de date este considerată o sursă și o bază a culturii, a civilizației și oarecum a **puterii** omului asupra realității - sociale, politice, economice, militare etc.

Cu totul alta este condiția cuvântului despre viața liturgică, a cuvântului despre Liturghie (despre Slujba dumnezeiască), despre Sfânta Liturghie, Cuvântul Liturghiei, Cuvântul-Liturghie. Dacă despre cuvântul-informație se crede că acesta are sau trebuie să aibe o semnificație suficient de precisă pentru a fi vehiculat global cu garanția unei înțelegeri acceptabile, cuvântul asociat slujbei

---

* Expunere în cadrul *Stille Tage der StudentenInnen des Theologischen Instituts-Hermannstadt* 7-9 febr.2003, cu tema “Der Gottesdienst im Leben der Kirche”.

(“liturgiei”- aceasta înțelesă ca “lucrare publică în legătură cu Dumnezeu”), implicit și cuvântul despre slujbă, înseamnă cu totul altceva.

Se poate spune că și “cuvântul liturgic” trebuie să aibe și are o semnificație precisă. (Aici este necesară o mică paranteză: deși limba română folosește în mod curent termenul “liturgic” și cele asociate lui, în legătură cu serviciul divin se folosește în general mai ales termenul de proveniență slavonă “slujbă”, doar pentru slujba Sfintei Euharistii, oarecum “liturgia” prin excelență, fiind rezervată numirea de Sfântă Liturghie. De aceea când vorbim despre “slujbe” și cuvintele asociate acestora, de fapt vorbim totdeauna despre realitatea **liturgică** a Bisericii Ortodoxe.). Revenind acum la semnificația **precisă** a cuvântului liturgic (în dubla ipostază a acestuia, de “cuvânt despre slujbă” și “cuvânt în slujbă” – situație pe care o vom clarifica în continuare), și precizia aceasta trebuie înțelesă altfel decât precizia matematică, informatică sau “științifică” într-un sens restrâns, reduționist.

Pentru a înțelege mai limpede despre ce fel de precizie este totuși vorba, să apelăm la exemplul numelui unei persoane. Cum este bine cunoscut, acest cuvânt indică o persoană indiferent de prefacerile pe care de-a lungul anilor respectiva persoană le poate suferi, trupește sau sufletește. Își poate pierde amprenta degetelor sau a irisului odată cu pierderea mâinilor sau a ochilor, își poate schimba înfățișarea de la naștere până la moarte, până la a deveni de nerecunoscut, dar numele continuă să indice realitatea persoanei dincolo de aceste contingente. Ba chiar dincolo de moarte, numele amintește persoana. În planul vieții sufletești același nume îl arată și pe copilul nevinovat ce

poate deveni mai apoi un criminal înrăit, dar și un sfânt după (po)căință. Numele mai poate aminti și părinții, neamul, înrudirea cu întreaga omenire, iar dacă credem în Dumnezeu ajungem prin nume atât până la originea, cât și până la destinul veșnic al tuturor. Precizia de care vorbeam nu se pierde, ci se adâncește și își lărgeste neconținut, dinamic, semnificația și astfel, dacă “intrăm” în cuvânt, în orice “nume”, ni se poate deschide sau ni se poate lumina întreaga Creație și, mai mult, devine cu putință vederea spirituală, duhovnicească, a Creatorului a toate, atât cât este cu putință omului. – Nu trebuie să confundăm această situație cu vreo “dizolvare” a sensului, adică o pierdere a sensului prin vorbirea despre toate și nimic și prin atribuirea oricărui sens pentru oricare cuvânt, până la a nu mai avea nici un sens. Cu totul opus, este vorba de fapt despre nașterea la viață spirituală a sensurilor (a sensurilor cuvintelor, considerate ca niște icoane ale Cuvântului) și despre învierea sensurilor pierdute sau rătăcite.

De aceea, și revenind la realitatea liturgică, în mod asemănător “numelui”, momentul cuvântului liturgic este cel al deschiderii în noi a unor izvoare nesfârșite de înțeles, de duh (spirit) de viață a Cuvântului dumnezeiesc.

Unii teologi ortodocși contemporani au remarcat și situația paradoxală a teologiei liturgice, adică a discursului (teologic) despre slujbe, a cuvântului și cuvântării despre slujbe. Deoarece slujba, “liturg(h)ia” este realitate și viață, iar “înțelegerea” ei presupune neapărat participare, “intrare” în viața liturgică, și cuvântul liturgic “despre slujbă”, pentru a fi adecvat și propriu acestei folosiri trebuie să devină cuvânt “în slujbă” sau “al slujbei” și chiar “slujbă” propriu-zisă și în sine (aceasta este dubla ipostază

mai înainte amintită a “cuvântului liturgic”), deoarece altfel el nu mai este nimic, decât o “coajă” goală, o “literă” fără “duh”, o literă părăsită de duh, adică un cuvânt mort, ca un trup mort - sonor sau scris, dar mort. Însă slujbele cultului creștin (nu numai ortodox) sunt slujbe ale Învierii Cuvântului. În mod particular, pentru că vorbim totuși despre “viața liturgică **în Biserica Ortodoxă**” să amintim că prima parte a Sfintei Liturghii (ortodoxe) este numită chiar Liturghia Cuvântului.

Pentru a mai avansa puțin în înțelegerea acestor aspecte, să ne oprim la textul unei cântări bisericești, a unui imn ce se cântă în Joia Mare, la momentul Cinei celei de Taină. Cuvintele Axionului (Irmosul Cântării a IX-a a Canonului) din această zi sunt următoarele: “Din ospățul Stăpânului și din masa cea nemuritoare, veniți credincioșilor la loc înalt, cu gânduri înalte să ne îndulcim, pe Cuvântul cel preainalt din cuvântul Lui cunoscându-L, pe Care îl slăvim”¹. Dacă privim cu atenție, aflăm aici, adunată ca într-o sămânță de înțeles, o întreagă teologie liturgică.

Dihotomiile între gând și realitatea materială, între cuvânt și realitatea simțurilor, sau alte “separări” care ne chinuie de atâtea ori în viața aceasta sunt depășite, nu în sensul vreunei confuzii între planuri, între domenii, ci în sensul legăturii lor adânci și adevărate și în lumina Tainei dumnezeiești. Spuneam că este vorba despre o sinteză (ca o sămânță) de teologie liturgică și trebuie să ne aducem din nou aminte că Joia Mare este ziua Cinei celei de Taină, momentul întemeierii Sfintei Euharistii, Sluba prin excelență, Sfânta Liturghie a

---

¹ *Triod*, ediția a VII-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1970, p.581.

Întrupării (sacramentale) a Cuvântului lui Dumnezeu și a împărtășirii noastre de însuși Trupul și Sângele Acestuia, sub chipul pâinii și a vinului. Pentru că în cuvintele cântării amintite ni se amintește legătura între cuvintele slujbei ce-și au originea în înseși cuvintele Cuvântului Întrupat (“pe Cuvântul cel preaînalt din cuvântul Lui cunoscându-L”), care ne cheamă “la loc înalt”, unde “cu gânduri înalte” să ne împărtășim “din ospățul Stăpânului și din masa cea nemuritoare” a Cinei celei de Taină, a Sfintei Euharistii.

Vorbind despre Întrupare, nu putem să ne limităm “localizarea” istorică a vreunei “comemorări” liturgice doar la Întruparea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, deși acesta este desigur momentul fundamental și cel mai important. Avertismentul Sf.Apostol și Evanghelist Ioan este limpede în acest sens, atunci când încă dintru începutul Evangheliei sale ne amintește că “la început a fost Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era întru început la Dumnezeu. Toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut.” (Ioan 1, 1-3). Aceasta ne permite o oarecare lărgire a sensului “întrupării”, în sensul în care toate cele văzute capătă “trup” prin Cuvântul lui Dumnezeu - întreaga Creație fiind o manifestare a Dumnezeirii.

Iar Întruparea Cuvântului, a Mântuitorului nostru Iisus Hristos mai este strâns legată și de Învierea Sa, aceasta spre învierea tuturor celor care dintru început “toate prin El s-au făcut” (Ioan 1,3) la Facere, la “întruparea” originară a tuturor prin Cuvântul lui Dumnezeu

Și în aceasta constă și părtășia noastră, ca și creștini, la Învierea, la restaurarea întregii lumi la viața, la existența cea adevărată, prin Cuvânt și în Cuvântul lui Dumnezeu, cu

totul alta decât existența și viața cea plină de amăgiri și rătăcirii de tot felul. În Sfânta Liturghie, atunci când Cuvântul Evangheliei (sub chipul Cărții Noului Testament, a Noului Legământ) face loc pe Sfântul Altar Potirului cu Însuși Trupul și Sângele Mântuitorului, se reactualizează pentru noi Taina Întrupării (cele dintru început a lumii și celei a însuși Cuvântului lui Dumnezeu, Fiul de o ființă cu Tatăl, Mântuitorul lumii) și a Învierii, spre învierea tuturor, Taina Mântuirii noastre și Taina împărtășirii noastre de această Mântuire.

În mod asemănător, toate celelalte Slujbe ale Bisericii ne re-trezesc ființa noastră profundă spre viețuirea condiției noastre esențiale, de chipuri ale Dumnezeirii chemate la Mântuire. Bineînțeles, nu este vorba despre nimic magic și nici despre vreo “tehnică” sau “manipulare” ce ignoră libertatea persoanei umane. Este mai curând o actualizare a cuvântului Psalmistului care amintește cum “adânc pe adânc cheamă” (Ps.41,9). Este dialogul adânc și tainic al lui Dumnezeu cu omul (în nici un caz un monolog al omului sau al lui Dumnezeu).

Acest “dialog existențial”, care înseamnă (“înseamnă” și în sens de “marchează”) și orice clipă din existența omului, începe din clipa zămislirii sale, în “dialogul” existențial al părinților, al societății și al lui Dumnezeu întreolaltă, “dialog” (o traducere ar fi “cuvânt ființial între Persoane”, între “fețe”, chipuri, “prosopon-uri”...) ce asigură (de)venirea în lume a unei persoane umane. Când neputința omenească ne face să uităm dimensiunea aceasta esențială, Harul dumnezeiesc manifestat în Slujbele bisericești ne ajută să reprimem lumina Duhului în noi - dacă dorim aceasta, într-o deplină libertate a voinței noastre.

Un moment crucial (“crucial” la modul cât se poate de propriu, amintind de moartea pe Cruce a Mântuitorului) este cel al Sfântului Botez. Acesta este intrarea într-o nouă stare ontologică, a Mântuirii, prin Darul dumnezeiesc - dar iarăși, nu independent de voința liberă a omului. Copil sau adult, Darul lui Dumnezeu este oricum dăruit, fie că adultul îl acceptă sau nu, fie că poate copilul încă nu-l poate înțelege ca să-l refuze sau să-l accepte. Dar cât îl poate înțelege chiar adultul ? Loc pentru manifestarea voinței omului (prin acceptare sau refuz) rămâne și înainte, și după primirea Darului Sfântului Botez. În fond, pe de o parte, câți adulți nu se rup de iubirea lui Dumnezeu ? Iar pe de altă parte, după cuvântul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, dacă nu vom fi “ca pruncii”, nu vom intra în Împărăția cerurilor (Mat.18,3), chiar și la vârsta adultă.

Taina Sfântului Botez este astfel aceea a re-creerii omului, la fel cum la începuturi Dumnezeu l-a creat pe om independent de voința acestuia, dar nu din vreo silnicie sau prin vreo siluire a voinței acestuia, ci din iubire, dăruindu-i lumina Chipului celui dumnezeiesc și însemnul libertății..., semn înfricoșător, pentru că din această perspectivă a libertății omul poate inclusiv să-L refuze oricând pe Dumnezeu și Darul Său. Botezul, ca și Facerea cea dintâi, doar dăruiește, dăruiește existența, puțința împlinirii chipului lui Dumnezeu... și (poate mai ales) libertatea. Iar cu aceasta, într-un mod paradoxal pentru logica formală simplistă, oricând putem fi sau putem refuza Darul existenței.

Și, tot vorbind despre Cuvânt, care este unul dintre Numele lui Dumnezeu, al Fiului lui Dumnezeu cel întrupat pentru mântuirea noastră, și despre întruparea acestui Cuvânt în Slujbele care constituie viața liturgică a

Bisericii, sau mai simplu, care constituie însăși viața Bisericii, și pentru că mai la început ne referisem și la “numele” care ne definesc pe noi oamenii, să mai amintim unul dintre cuvintele Sf. Atanasie cel Mare, cel care în al său “Cuvânt despre întruparea Cuvântului” arăta cum ”Dumnezeu a făcut (pe oameni, n.n.) după chipul și asemănarea Lui, împărțându-le din puterea cuvântului Lui (...) și fiind cuvântători”². Fiind astfel ca niște “cuvinte întrupate”, după chipul Cuvântului dumnezeiesc, viața noastră adevărată este cea în care ființa noastră adevărată se *întrupează și învie* neconținut la viața cea adevărată, care este în Hristos, este Însuși Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu cel Întrupat; și aceasta este de fapt viața liturgică a Bisericii, viața și lumina care izvorăsc în Slujbele Bisericii, “harul lui Dumnezeu, viața veșnică, în Iisus Hristos” (Rom.6,23).

*

La modul mai comun, poate că nu în fiecare zi aceste lucruri apar așa de limpede la credincioșii ortodocși, care pot părea uneori celor de alte confesiuni neglijenți sau dezordonați, dar în momentele critice, de criză, această realitate liturgică a fost evidentă și a ieșit la lumină, nu festiv și triumfalist, ci în lumina văzută mai ales de către cei luminați de Harul dumnezeiesc... Comuniștii materialști și atei, spre exemplu, au putut interzice propovăduirea “propagandistă” a Cuvântului prin cărți, publicații sau alte manifestări “mediatice”, dar nu au putut opri întruparea sacramentală a Cuvântului în Slujbele Bisericii.

---

² *Cuvânt despre Întruparea Cuvântului*, trad. de Pr.Prof.Dr.Dumitru Stăniloae, în vol. ”Scrieri”, partea I, PSB nr.15, București, 1987, p.92 (PG 25,101).

Botezul, Mirungerea, “Frângerea Pâinii” (Sfânta Euharistie) și toate celelalte slujbe ce însoțesc și transfigurează întreaga noastră viață sunt în felul acesta nu doar acte omenești, istorice, ci în primul rând simboale liturgice, adică “îtrupări sacramentale” ale Cuvântului, ce provoacă învierea tuturor celorlalte “cuvinte”, a noastră ca “nume” întrupate și ca și chipuri ale Cuvântului lui Dumnezeu.

Așadar, și în sensurile pe care am încercat să le atingem, întreaga viață a creștinului este, în mod necesar, liturgică.

Sibiu

ianuarie-februarie 2003

CULTURALE

Birocrație și Mântuire^{*} *“litera ucide, duhul face viu...” (II Cor.3,6)*

Avem adesea o încredere grozavă în cuvântul scris. Lucrurile par să fi fost așa și în vremurile mai vechi, dar mai nou, de câteva secole încoace, mai ales de când în părțile lumii considerate astăzi “mai civilizate” s-a răspândit sau chiar s-a impus uneori prin lege alfabetizarea tuturor, “litera scrisă este lege”.

“Ce-i scris rămâne” sau “vorba zboară, dar ce-i scris rămâne” pare ceva de la sine înțeles pentru cei care, după ce au învățat la sânul mamei *să vorbească* omenește în primii ani de viață, mai apoi, în primii câțiva ani de școală s-au deprins să nu mai poată vedea semnele scrise ale alfabetului fără să le asocieze vreun înțeles oarecare. Ce se poate observa iarăși destul de repede este faptul că înțelesul asociat semnelor scrise ale alfabetului nu este totdeauna același, la toți oamenii, chiar dacă aparent este vorba despre o aceeași limbă. Altfel spus, toți citesc la fel (după cum se poate vedea atunci când se citește *sonor* în cor), dar este posibil ca fiecare să înțeleagă oarecum altceva din cele citite.

Pentru noi creștinii scandalul devine deosebit de important atunci când este înțeleasă în fel și chip, dar numai

---

^{*} Articol publicat în “Îndrumător Bisericesc”, Sibiu, Anul 155 (2007), p.128-132.

la fel nu, însăși litera Sfintei Scripturi, a cărții menite să ajute oamenii să ajungă la cunoașterea a ceea ce Însuși Dumnezeu, Făcătorul a toate, ne-a descoperit nouă, tuturor oamenilor, spre mântuirea noastră, a tuturor. Și poate da de gândit faptul că împărțirea, de fapt *dezbinarea creștinilor* în diferite confesiuni și în tot mai nenumărate secte pare să se fi accentuat în ultima jumătate de mileniu, după ce protestantismul (european !, că tot suntem la ora integrării europene) s-a impus și prin tiparul mecanic și prin alfabetizarea generală.

Mai explicit, este vorba despre credința de nuanță oarecum idolatră (sau numai fetișistă) că dacă textul scris al Bibliei va ajunge în câte măcar un exemplar la fiecare om în parte, mântuirea va fi mult mai aproape, în măsura în care respectivul “fiecare om *în parte* (!)” va citi și reciti respectivul exemplar multiplicat în cantități numite de-acum “industriale” - deoarece multiplicarea mecanică făcea parte deja dintre “binefacerile” noii revoluții industriale, sprijinită aceasta de tot mai prezenta și impersonala *tehnică* modernă. Adică osteneala manuscrisă îndelungată, uneori de ani, putea fi sărită de “omul tot mai grăbit” cu ajutorul fițuicii *re-*produse tot mai repede (cu tehnica din ce în ce mai post-modernă, chiar în numai câteva minute, dacă nu chiar milisecunde, pentru varianta electronică/digitală). Un dar pentru puturoși și chiulangii (care cred în fițuici, fie ele numite și ziare), un dar otrăvit desigur din punct de vedere spiritual, deoarece astfel puturosul tot puturos rămâne și chiar dacă mântuirea pare sau este “la îndemână”, mai trebuie și osteneală pentru a întinde *mâna* după ea (aproso de *manu-scris*), dar era visul “omului tot mai grăbit” în cele ale mântuirii, care trebuie

să aibe timp mai ales de “lucrurile importante”, care cer mult din timpul numai acestei vieți: case tot mai frumoase, mai bogate, mai “civilizate”, călătorii cu tot felul de corăbii (“pe apă, pe uscat și prin aer”) după descoperiri cât mai *geo-grafice* și de asemenea cât mai bogate, după distracții cât mai “captivante” (*captivant* înseamnă ceva care ne captivează, adică ne *înrobește*, dar ce să-i faci dacă nu mai ai timp să înțelegi ce citești...) și așa mai departe... - tot mai departe pe calea rătăcirii devenite firești...

Dar pentru a se folosi de binefacerea tipăriturii ajunse la fiecare în parte (și la un preț convenabil...) mai trebuia omul să fie *alfabetizat, cât mai general*, adică să fie învățat/antrenat/dresat obligatoriu *să citească*. Ceea ce s-a și realizat în bună măsură până și prin părțile mai întârziate, de prin Răsărit, de vreun secol și jumătate (pe la noi, începând cu Cuza).

Faptul că “omul cu carte” (tipărită) s-a transformat destul de repede dintr-un “om al Testamentului” (adică “*pro-testant*”, “pentru Scriptură”) într-un simplu *protestant*, adică unul care protestează/cârtește împotriva altuia, sau a celuilalt în general, arată că “dacă ai carte, *ai parte*” (cum spune un proverb românesc probabil mai recent) poate să însemne și “partea împărțirii” sectante, *despărțitoare*, care este altceva decât *împărtășirea*, adică *părtășia* la comuniunea mântuitoare, cea a înțelesului adevărat, al Duhului celui Unu, al lui Dumnezeu.

Însă omul prea grăbit alfabetizat, dacă chiulește de la școala osteneții manuscrise a Cuvântului prin grăbita tipărire mecanică, de ce nu ar chiuli și de la osteneala rugăciunii împreună, a rugăciunii liturgice, a Sfintei

Liturghii. Am “Scriptura mea” (potrivit zis !) sau cartea mea de rugăciuni, eventual într-un format cât mai portabil, ca o amuletă/fetiș, “pot să mă rog și singur, acasă” este cu adevărat foarte comod, periculos de comod de fapt, atunci când rămâi în încântarea bătănelilor propriilor gânduri și închipuiri, a duhurilor “cu chip de lumină”, dar care nu sunt din lumina cea adevărată...

Este mult mai greu, dar cât de folositor, să exersezi rugăciunea iubirii de aproapele deranjant de diferit, dar *prezent*, dincolo de litera singură, pândită de duhurile amăgitoare. Adesea este greu de suportat alături cel mai sărac, sau mai bogat decât noi, cel mai prost, sau mai deștept decât noi, cel mai urât, sau mai frumos decât noi, cel altfel decât noi, *celălalt*, însă numai prin acesta este cu adevărat alături de noi și *Cel* veșnic, Dumnezeu.

Din păcate, la fel ca și desăvârșirea, și amăgirea are treptele ei. S-a vădit “Scriptura (doar) tipărită” și de prea mulți despărțit înțeleasă a fi o unealtă chiar de crâncene și ucigașe războaie religioase, chiar inter-creștine (oare se poate așa ceva între creștini adevărați, iar nu doar în litera numelui) ? Cu cât mai mult nu a fost până la urmă mincinoasă litera atâtor legi “omenești”, perisabile istoric, litera atâtor constituții, tratate, contracte sau altfel de “acte” menite să pecetluiască și să consfințească (“*consfințească*”, oare se mai poate spune așa ?) “pentru vecie” (!?) rânduieli care să asigure fericirea și bunăstarea oamenilor pe acest pământ ! Litera a fost prezentă din belșug, dar Duhul Adevărului a lipsit, sau a fost părăsit în grabă de cei ce din neștiință sau din nebăgare de seamă sau chiar din ispita fățișă a răutății au preferat nerușinate duhuri ce promet “fericiri” repezi și necuvenite, dar care, și mai repede, și în ascuns, aduc moartea.

Încă o treaptă de urcat (sau de coborât) în rătăcirea literei golite de Duh este credința că o “literă scrisă” care a dezamăgit poate fi sprijinită, cârpită, reparată cu alte “litere”, eventual cât mai multe. Și ajungem astfel la *birocrăția* din titlul acestor pagini, care simplu tâlcuită înseamnă credința în *puterea hârtiilor* (scrise cu litere și cifre desigur) sau în puterea celor care scriu “la birouri” hârtii peste hârtii, hârtii îndelung plimbate și prefăcute, care folosesc uneori la înșelarea sau la chinuirea celor ce își petrec o bună parte din viață umblând conform hârtiilor, după hârtii, după hârtii la hârtii și tot așa mai departe. Este o lume umplută cu hârtii ucigătoare de suflet, ca o răsturnare demonică a viziunii cosmice a lucrării Cuvântului lui Dumnezeu Cel Întrupat, după cuvintele Sf. Apostol și Evanghelist Ioan, care ne spune că “sunt și multe alte lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris. Amin.” (Ioan 21, 25)

Birocrăția este astfel o falsă plinire a acestor cuvinte, pentru că ce nevoie ar fi să se dubleze, să se rescrie neputincios de către creatură ceea ce Dumnezeu a “scris” prin Cuvântul Său ca însăși realitate creată, plină de lumina de înțeles a Duhului. Oare se poate adăuga mai mult sau un alt duh prin ispita unor scrieri excesive, chinuitoare și până la urmă cu totul inutile ?

Dar dacă ne predăm, dacă ne lipim sufletul de nenumăratele litere omenești/pământești cu înțelesuri/duhuri schimbătoare și amăgitoare, vom ajunge să credem că existența noastră înseamnă doar o hârtie, sau mai multe, sau cât mai multe. Nu ai “certificat de naștere”, de venire în această lume, conform viziunii birocratice nu ești.

Adevărul lucrurilor este atestat adesea numai prin hârtii, în care componenta cantitativă pare tot mai importantă. Există sau ai cât mai multe hârtii, cu atât ești mai important, mai acreditat, mai adevărat.

Și ca într-un cerc vicios inevitabil (și inevitabil infernal), o hârtie este baza pentru un șir întreg de hârtii. Dincolo de neputința memoriei omenești comune de a ține minte excesiv de multe lucruri (și pentru care folosim scrisul), facem șiruri nesfârșite de hârtii și dintr-un fel de spaimă și presimțire adesea dovedită că nici o hârtie nu(-și) este suficientă. Prea de multe ori s-a dovedit că se poate falsifica orice literă, orice hârtie, fie acte de identitate (ce frumos sună “acte de identitate”, de “cine ești” !), fie acte de proprietate, de studii, de orice. Și atunci, pentru “a întări” adevărul literei, elaborăm alte, multe litere. Dar duhul minciunii nu poate fi biruit cu litera nenumăratelor hârtii birocratice; duhurile mincinoase, ca orice duhuri, nu pot fi stăpânite cu hârtii materiale, din contra, ele folosesc învălmășeala birocratică și tulburarea sufletească astfel stârnită (că așa e omul, o legătură între nevăzutul duhului și văzutul celor trupești) pentru a înșela și mai bine nădejdiile zadarnice puse de oameni în hârțiile neputincioase (neputincioase duhovnicește). De aceea, birocrăția nu poate aduce nici un fel de mântuire (de necazuri). Doar Duhul adevărului poate birui duhurile amăgitoare și poate reda literei lumina înțeleșului adevărat, ca unui trup viu, în legătura firească a acestuia cu Duhul dătător de viață și de adevăr.

Și cât de trist este și atunci când birocrăția nestăvilită exprimă tocmai lipsa Duhului de încredere reciprocă a unora față de alții și speranța iluzorie că munții de hârtii vor

obliga, dacă nu pot îndemna oamenii, la cinste și corectitudine ! Apusul inclusiv birocratic al atâtor societăți omenești inițial viguroase a demonstrat în mod repetat că mutarea încrederii curajoase, chiar cu prețul înșelării uneori a așteptărilor, de la persoana semenului către litera impersonală și (astfel) moartă a birocrăției a fost și rămâne o cale sigură spre nimicire.

În ceea ce privește rolul scrisului pentru amintirea unor lucruri pe care altfel le-am uita, trebuie amintit că și dacă notăm prea multe lucruri, uităm unde le-am notat și atunci avem nevoie de cataloage, sisteme de clasificare și mai nou mașini de căutare a respectivelor însemnări. Dar câte sunt importante și câte sunt doar *nimic*-uri dintre cele înscrise ?!

Omul *însemnează* în scris de obicei lucruri considerate *însemnate*. Nu are sens să însemnăm tot felul de absurdități cum ar fi să însemnăm încă o dată toate firele de nisip ale lumii sau numai ale unei plaje. A făcut-o Dumnezeu atotputernicul cu mult mai bine decât neputința sau neștiința noastră. Desigur, dacă nu credem în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, putem încerca cu libertatea noastră prost sau/și infantil folosită să o facem din nou, cu pretenția de a o face mai bine... sau mai rău.

Dintre rătăcirile și înstrăinările (alienările) alergării după vânt, după nimic, ce ne irosesc viața și menirea noastră adevărată, fac parte apoi și numeroasele lumi alternative, virtuale - fie ele literare, ideologice, mediatice, informatice etc., paralele de obicei cu lumea reală..., continuatoare ale “Galaxiei Gutenberg”, a “literei mecanice”, sau inspirate de aceasta.

*

Se mai poate spune că litera, ca toate lucrurile văzute ale trupului, trebuie folosită cu grija prezenței Duhului. Dacă această grijă duhovnicească dispăre, litera singură, ca o casă pustie, va fi bântuită de dhuri necurate, mincinoase. Și de aceea litera trebuie predată întotdeauna împreună cu Duhul adevărului ei mai departe, de la om la om, ca și de la generație la generație. În aceasta constă primejdia literei singure, aruncate ca o sulită sau ca un glonte spre altul, spre alții, goală de duh, de înțeles, sau prilej pentru rătăcirile ce ne pândesc și ne bântuiesc sufletele - cum se întâmplă prin tipar, prin Internet, prin *mass-medii* (adică mijlocitori pentru mase de indivizi, dar nu pentru comuniunea persoanelor pline de iubirea chipului lui Dumnezeu).

Celui mai mic, mai slab sau nepregătit, înscrisurile îi trebuie împărtășite cu marea grijă a consecințelor duhovnicești. Se poate înțelege lesne aceasta, dacă ne gândim la copiii ajunși la vârsta de 10-11 ani, după trei-patru ani de învățare a scris-citit-socotit-ului și care pot deja citi cursiv *orice litere* (texte). Dar chiar citind cursiv, oare pot înțelege singuri tratate dificile de fizică, biologie, filozofie etc.? Sau atâtea alte lucruri primejdioase? Maturitatea automat dobândită prin (multă) lectură poate fi și o iluzie în lipsa persoanei *învățătorului*. Imaturul, potențial viitor semidoct plin de îngâmfare și pretenții, va înțelege numai atât și după cât va fi fost la momentul lăsării lui singur cu literele. În rest își va închipui, pradă și ispitei combinate a imaginilor, care dă câteodată impresia falsă a inspirației. De aceea nu pare indicat a lăsa în mâna celui imatur, nepregătit, o unealtă (care poate fi și o armă) primejdioasă, fără riscul ca acela să se rănească sau chiar să se ucidă pe sine și pe alții.

Cultură și civilizație a literei nu înseamnă astfel orice combinare arbitrară a literelor singure, ci alegerea și păstrarea numai a înțeleșurilor descoperite, sănătoase și veșnice, asociate însemnelor întemeiate de însuși Dumnezeu. Altfel, falsa “eliberare” a literei de Duh înseamnă căderea în *nimic*, ca (ne)nume a morții definitive, spirituale.

*

Uneori, poate nu întrutotul și nu totdeauna justificat, se poate întâmpla să fie regretate vremuri mai analfabete, când cuvântul scris era mai mult drămuț de către cei pregătiți duhovnicește, cu respectul și grija pentru o unealtă deosebit de puternică, atunci când este însufletită de Duh. Într-o astfel de perspectivă valoarea (în)scrisului este dată de *prețul cuvântului* viu al *unui om*, și atunci “un bărbat, un cuvânt” (“ein Man, ein Wort”) poate să pară o apropiere personală adecvată pentru “un trup și un Duh..., o singură nădejde a chemării, ... un Domn, o credință...” (Ef.4,4-5).

Iar dacă “litera ucide, iar duhul face viu” (II Cor.3,6), cele înscrise numai pe foi de hârtie sau pe “pagini de internet” (ca și cele din Legea cea străveche, scrise odinioară numai pe table de piatră) nu ne sunt de nici un folos dacă nu sunt scrise în inimi (Rom.2,15), “în duh, nu în literă” (Rom.2,29).

Sibiu

ianuarie 2007

Lecția Apusului*

Atunci când susținem o idee care ni se pare adevărată, de care suntem convinși (eventual de alții), riscăm uneori să ne situăm pe o poziție *extrem(ist)ă* și să ne manifestăm ca atare.¹

Cam așa par să stea lucrurile și în România acestor ani (în curând un deceniu) de după 1989², în legătură cu problema atât de mult vehiculată a "întoarcerii" (în)spre Apus, înspre lumea mai "civilizată", adică înspre Europa (de Vest) mai ales și, pe cât se poate, și înspre America (de Nord) - eventual Australia.

Graba "extremă" a unora de a "cârmi" istoria națională de la Est la Vest, printr-o "reformă" generală a României, seamănă ciudat de mult cu graba altora, a acelor care în urmă cu câteva decenii au sucit invers "macazul" istoric, de la Vest la Est, în anii de după 1944-45.

Ca și atunci, "înclinarea" unora, chiar până la "răsturnare" (adică "extremă", chiar "extremistă", dacă vrem), într-o parte ce apărea ca fiind mai "oportun(ist)ă" istoric, a dat naștere la disconfortul și reacția adversă a

---

* Articol publicat în "Telegraful Român", Anul 146 (1998), nr.35-36 (15 sept.), p.2-3.

¹ Folosirea în text a numeroase ghilimele, paranteze, sublinieri și "despărțiri etimologice" încearcă să atragă atenția asupra unor bogății de înțeles ale cuvintelor... - dar se pot și ignora, măcar într-o oarecare măsură, dacă aceasta ușurează lectura...

² Articol a fost scris și publicat în anul 1998...

celorlalți (sau "altora"), pentru care "înclinarea" în partea cealaltă era (sau părea) mai profitabilă. - A nu se confunda "înclinarea" cu "închinarea", deși în cazul nostru e cam același lucru, în lipsa unei "înclinări" și *închinări adevărate* înspre "Răsăritul cel de sus, care (... - iete, dom'le Caragiale !) s-a vestit și la Apus (tot "de sus" ? oricum, și până dincolo de Berlin)" - vorba colindei "Toată Legea creștinească"...

Și, la fel, motoarele schimbării au fost de fiecare dată, pe de o parte, săturarea unora de ceea ce a fost mai înainte (și cu puțin "sprijin" de la Est, respectiv Vest, că întotdeauna când începe să se "încline" turnul, trebuie "ajutat", eventual măcar ca să cadă de tot), iar pe de altă parte au fost promisiunile foarte-foarte "colorate": odinioară promisiunea unui viitor "roș' luminos", acum cea a unuia "roz" (fără nici o aluzie voluntară, deși...), apoi "bunăstare materială" etc. - promisiuni perfecte, cum au fost și sunt mai toate promisiunile "omenești", adică rămase *numai...* promisiuni, adică... deșarte (adică "goale"), la fel ca orice iluzie.

Rămânând la "culorile" dinainte, acum se poate recunoaște că idealul (promis al) egalității comuniste (materialiste până-n cultură) între oameni era până la urmă la fel de "cenușiu" ca toate "variantele" totalitariste, cel puțin față de atât de colorata și tentanta "împeștrițială" a *libertății* democrațiilor apusene. În cazul acestora din urmă, în (bine !) declaratele drepturi ale omului mai este loc chiar și pentru *egalitate* - subtila egalitate a șanselor de la "loteria" calităților prin naștere ale fiecăruia (și gata "bursa" de "valori") - și chiar pentru "*fraternitate*" (fie și cinic-condescendentă) pentru "handicapații" societății (sau ai

lumii), cei care au dat "faliment" în "concertul" concurenței...

În fapt, și mai înainte și mai acum, cum se mai spune uneori, unii au fost "mai egali" decât alții, și mai liberi și mai "fraterni" (câteodată ca "frați sau surori mai mari"), adică mai îndemânatici în a-și adjudeca materializarea promisiunilor "bunătății lumești" și a proclama celorlalți egalitatea umani(tari)stă a șanselor (cum s-ar putea parafraza astăzi: "dacă vrei, poți, frate, da' brânza-i pe bani")...

Oricum ar fi, este vorba despre încă un moment ("istoric", doar) în care Apusul mai propune - prezintă sau "dă" (cu polivalența corespunzătoare lui "dă-mi și mie !" și "aoleu, nu mai da !") - o "lecție", care trebuie bine învățată și înțeleasă. *Trebuie* bine înțeleasă pentru a nu ne lipsi de partea bună care există în orice lecție, și în orice lucru în general, și totodată pentru a ne feri de ispita "neghinei" pe care cel rău o amestecă de asemenea în toate lucrurile acestei lumi, și care poate strica și partea cea bună și ne poate duce și pe noi la pieire - așa, legat de subiectul nostru, comunismul a fost *doar un* ultim exemplu de "implementare" tristă și distrugătoare a unei "lecții apusene" în Răsăritul cam naiv...

Putem porni în această înțelegere chiar de la caracterul atât de "pestriț" (eclectic) al civilizației actuale de tip occidental, caracter mai înainte amintit, și care poate fi observat la toate nivelurile. El pare a fi determinat de "globalizarea" *circulației* informațiilor, ca și a unor componente materiale sau chiar a unor reprezentanți ai culturilor întregii planete, împreună cu propunerea unei "toleranțe" foarte "democratice" (și cam sincretice) pentru "libertatea" și împreună viețuire a aproape orice fel de idei și obiceiuri, civilizații și religii etc.

Această stare de lucruri ne avertizează însă încă de la început că este vorba de un fenomen cu aparență *complicată*, care nu poate fi atât de ușor (cu)prins într-o analiză sumară și de aceea trebuie ajuns foarte repede la "rădăcinile" determinante, esențiale pentru toată această complicație pestriță - altfel riscând să ne pierdem, înglodați într-o "mare" de nimicuri.

O primă impresie mai generală este cea de "bogație". "Apusul este bogat" - de unde concluzia grabită că pentru a deveni bogați nu trebuie decât urmat exemplul. Dar "graba strică treaba"... și să vedem cum e "treaba" cu "bogația". Cel care dorește "bogație", cel care dorește, în general, arată că îi lipsește "ceva". "Bogația" atât de dorită a lumii acesteia însă este destul de problematică. Astfel, ea e valabilă numai în cadrul "construcției" unei civilizații oarecare și de aceea e foarte "relativă": un "sac de aur", sau un "card" de bancă oricât de "plin", chiar toată banca poate să nu însemne nimic pe lângă o gură de apă în deșert. Iar "deșerturile" sunt mai aproape de noi decât credem: o calamitate, un război, un "crah" bancar..., în fine moartea fiecăruia poate oricând să ne arate că încă "ceva ne lipsește"... Da, există și "soluția" cinică "trăiește cât poți (că pe urmă potopul)", dar nevoia de mai mult, de fapt "nevoia de veșnicie și de nemărginire" a omului nu poate fi astfel (decât) "amăgită", și ca în orice amăgire, doar pentru *scurt timp*. *Chipul* adânc, dumnezeiesc, din noi nu se poate liniști doar cu "părțile" de bogăție, de timp, de viață. Și ce *hrană* poate sătura nesațiul omului după "necuprins" ? - dar asta este de acum altceva decât ceea ce pot oferi bogățiile și "împărățiilor lumii (acesteia) și slava lor" (Mt.4,8)...

Insatisfacția implicită (sau satisfacția relativă, foarte săracă pînă la urmă) a acestor bogății are drept consecință, după cum explica încă Sfântul Maxim Mărturisitorul, goana foarte "stress-antă" după o "corectură" a acestei situații. Care "corectură" poate fi, de la caz la caz, atât o acumulare *cantitativă* (cât mai "mare"), cât și o diversificare *calitativă* a valurilor "forte" de acumulat. Așa tezaurizează băncile "cât mai mult" aur și hartii de valoare (uneori chiar cât "hârtiile" mai valorează), muzeele colecționează opere de artă, bibliotecile cărți, cei ce se simt amenințați strâng arme, iar unii grâu în hambare, când a rodit prea mult țarina..., "și trupuri și suflete de oameni" (Apoc.18,13).

Și încă umblă neguțătorii după alte mărfuri ce au "căutare" și se "cumpără" și se "vînd"... - În ceea ce privește "dăruirea", în acest context "darul" este inevitabil cel mult meschin - și interesat...

Dar tot nu e niciodată de ajuns. Iar când, după ce s-au răscolit "mări și țări" și chiar oarecari "ceruri" după încă "ceva" care "se petrece" sau se "consumă" repede, mai rămâne doar (ca și concept și mod de viață) "căutarea ca și căutare", găsirea relativă (sau relativitatea găsirii) unui "paradis" utopic sau ideal, miraj iluzoriu, copac fără roade - rămășiță ștearsă a amintirii Raiului, care, acesta din urmă, atenție ! poate fi cu adevărat (re)găsit, dar și asta este deja altceva....

Revenind la observațiile cu caracter general, se mai poate remarca cum colectarea *exagerată*, "peste măsură", a "bogățiilor" - a "valorilor" și a "mărfurilor" - de prin unele locuri pentru a fi adunate în *alte* locuri generează tot felul de probleme. Se modifică prin aceasta echilibrul și

ordinea organică a Creației, apărând o "nouă (dez)ordine mondială", lipsită de "ecologie" - de asemenea la toate nivelurile... Îngrămădirile haotice și amestecate ("babilonice") de valori materiale și/sau spirituale le transformă cel mai adesea pe toate în gunoaie, prin anularea reciprocă (și atunci nu mai e mare deosebire între "prea pestriț" și "cenușiu") - gunoaie plutind la suprafață, care și-au pierdut adâncimea identității, unicității lor. Iar "redistribuirea" mercantilă (inevitabil vicioasă și viciată) a resurselor valorice nu poate suplini circulația vie și firească a Spiritului ("Vistierul bunătăților"), a Harului Duhului ce dă în sufletul a tot omul lumina valorii oricărei valori...

Problema este și teologică. Intervenția "pe scară largă" în rânduiala dumnezeiască a Creației exprimă *neîncrederea* (mai arhaic spus, lipsa de *credință*) în înțelepciunea și bună-voința Creatorului, căruia I se propune (sau I se contra-pune) un alt "plan" al "lumii", dacă s-ar putea și al "cosmosului", după "știința deșteptăciunii" umane - această "deșteptăciune" nu are neapărat doar o nuanță "persiflantă", ci este în legătură și cu "deșteptarea" omului în Rai, după mâncarea din pomul oprit. Deci, un "alt fel" de lume - "mai bună" decât cea pe care Dumnezeu a făcut-o și în care toate "iată erau bune foarte" (Fac.1,31) - la o adică o a doua sau mai multe lumi, "paralele", mai nou "virtuale" (încă o variantă tehnică "de ultimă oră", și mai "posedantă", a vechilor utopii ideale sau materiale)...

Cei care au cercetat originile neastâmpărului actual întru cercetare și căutare de "altfel" a culturii occidentale le-au descoperit în urmă cu mai multe secole mai ales în *Re-nașterea* culturală a spiritului păgânismului antic - pe

teritoriile aflate sub "jurisdicția" creștinismului apusean - urmată apoi de *Re-forma* în planul credinței creștine și de multe *Re-voluții* social-politice sau de alt fel. În toate aceste evenimente caracterizate cu particula "re-" s-a manifestat aceeași atitudine de ne-ascultare de o rânduială pre-existentă sau pre-stabilită ca și la protopărinții biblici, chiar dacă aceeași particulă "re-" încerca să ascundă neastâmpărul neascultării sub pretenția *re-venirii* "legitime" prin "re-formă", "re-naștere", "re-voluție" etc. la o situație mai "originară", considerată mai normală... Că singura *venire* (fără "re-") *legitimă* (de la "lege", chiar *logos*, care este de la Dumnezeu) în economia istorică și respectiv în Iconomia Mântuirii *este* cea a Mântuitorului, aceasta e iarăși cu totul altceva...

În paranteză fie spus, "re-"luarea unor lucruri care au "fost" (deci care nu mai "sunt") descoperă *lipsa* de putere de *creație* și de viață (de susținere, "sus-ținere" la viață, fără a parazita cele deja *existente*) a duhului ce s-a rupt de Izvorul Creației și al vieții.

Aceste "*re-ciclări*" istorice, mimând noutatea (mai mult "combinatorică"), au adus unele noutăți pe măsură. Modificarea experimentală, *in-conștientă* (adică lipsită de "lumina cunoștinței"), a ordinii materiale a creației ("să combinăm, să amestecăm altfel lucrurile, ca să vedem, cu orice preț, ce iese") a dus la "știința" (?) și, mai ales, la *tehnica* actuală, cu etimologia ei de obicei antică (ce nu lasă îndoieli asupra originii sale "reciclate") și marile ei "realizări": aducerea focului din soare pe Pământ, adică înlocuirea căldurii soarelui cu pârjolul atomic, apoi otrăvirea progresivă (dacă tot trebui să fie "progres") a aerului, a apei, pustiirea "podoabei" ("cosmosul")

Creației. Să nu uităm "crearea" (vorba vine) de "homunculi" în eprubetele genetice... Și altele, și altele...

Aplicarea spiritului tehnic (combinator) în domeniile mai spirituale a încercat stricarea ordinii dumnezeiești a "ierarhiilor" (cerești și bisericesti, după descrierea Sfântului Dionisie Areopagitul) prin înlocuirea cu tot felul de "făcături" "re-forma"-toare și "sectante", care să "secționeze" Trupul lui Hristos și să schimbe Duhul Cuvântului din Sfintele Scripturi cu o carte "de hârtie" și cu "litera" tehnicii tipografice (pare "normal" să "re-descopere" Gutemberg anticul tipar chinezesc în patria Reformei). Despre productivitatea și eficiența "la bandă" (sau "de serie") a tiparului se poate vedea cum a căpătat o nouă dimensiune odată cu "înlocuirea" (?) icoanei cu gravura mecanică, apoi de tehnică fotografică, iar dacă hocus-pocus mișcăm puțin poza iată și iluzia vieții cinematografice, băgată în fiecare casă "tele-vizionice"... și ajungem în plină "lume a mass-mediilor", în care și "lemnul sfânt" ("hollywood" devine Hollywood, Hollywood și) poate fi confundat cu o "pădure" (sau o dumbravă) a iluziilor idolatre...

Odată câștigată "egalitatea" în fața interpretării Dumnezeieștii Scripturi - și ce dacă s-a reușit aceasta cu prețul ruperii de *Duhul* comuniunii ecleziale și a *rătăcirii* singuratice a fiecăruia de capul său (sau în "căpățâna", "Golgota" sa, sisifică și labirintică, uneori psihiatrică; o, "suflete al meu" !) - sunt "de la sine" înțelese și egalitatea și libertatea democratică a fiecăruia în experimentele combinatorice de "tehnică socială" (mai pompos, "sociologică")... Ei, ce să-i faci, se mai întâmplă câteodată ca libertatea câte unora în construcțiile "democratice" să "aborteze" în câte vreo tiranie, dictatură sau totalitarism de o speță sau alta...

Pentru că viața autentică lipsește în tehnică, ea trebuie măcar mimată, dacă nu poate fi suplinită, ceea ce se face prin "viteză" și nerăbdare a schimbărilor neîncetate, care ne aruncă însă în "zi-aristică" ("jour-nalistică", de când latinitatea noastră a devenit francofonie), adică "perisabil", "consumabil", "derizoriu", găoșenie a falsei "bogății" spirituale și nevoia de "altceva", de ceva "de senzație" (să-ți dea "senzația" că " trăiești", că ești, că mai ești viu), de ceva "extra-ordinar" ("transcendența metafizică" e pe aproape, dar atât de departe de apofatismul Tainei) etc. Lipsa de încredere în "durabilitatea" celor lumești, ce caracterizează totuși spiritul "de consum" - idolatrizând totodată "consumul" ca singură soluție de suplinire a "consumabilității" celor lumești ("la modă") - poate fi și o perversiune a spiritului *ascetic*, ce "calcă" pe cele trecătoare, însă "urcând" pe ele și peste ele către cele netrecătoare.

Iar când și "tehnica politică" dă inevitabil faliment în satisfacerea aspirațiilor *umane* - pentru că în folosirea ei orice "tehnică" are o ispită *depersonalizantă*, de uitare (alienantă) a persoanei umane concrete, unice, de uitare a semenului, a "aproapelui" nostru - urmează un "holocaust" sau altul a unor "mase"... Și e ciudat cum cei "sacrificați" de-a lungul anilor sunt pe rând, după momentul istoric, când milioane de "piei roșii" ce trebuie să facă loc expansiunii albe, când milioane de sclavi "negri", sau milioane de "asiatici" bombardati atomic ori foarte "clasic", sau "evrei" sau "slavi", sau "germani" sau "arabi"... Cui îi vine rândul ?

După câte un dezastru al "înstrăinării" noastre, unii față de alții și cu toții față de Dumnezeu, mai urmează apoi uneori câte o căință târzie, ce încearcă prin

efuziuni "caritabil(ist)e" să mai repare dacă se mai poate repara ceva.

Și ne mai ogoim (sau ne amăgim) câteodată cum că lucrurile n-ar fi ele chiar așa de rele, cu ajutorul jonglării (științei) "statistice" a "cifrelor" (nu a "numerelor", care, de la Pitagora, sunt dincolo de contingenta falsificabilă a celor imanente), deși, din păcate, nici aici nu se potrivesc deloc "socotelile" "sătulului" cu ale "flămândului"...

*

Toate acestea la un loc (și multe altele) alcătuiesc "țesătura măiestritei lucrături" a civilizației de azi a Apusului, ce se propune (*im-pune*, uneori) lumii întregi. Ce rămâne după "cernerea" printr-o *judecată* serioasă (mai există totuși, și o Judecată...)?

Nu se poate da la o parte, mai ales, o *bogăție a experienței* (un alt fel de "experiență a bogăției") celor care au încercat nenumărate *alte* căi... Și se poate desluși și o *parte bună* sau care a fost întoarsă înspre bine a acestei experiențe. Astfel, chiar dacă neascultarea și nesupunerea (spirituală) a celor care au căutat drumuri mai frumoase și mai ușoare decât dureroasa *via crucis* ("drumul crucii") nu au dat decât de "căi" și "scurtături" ("salturi calitative") ce s-au dovedit a fi fundături amăgitoare... ; și chiar dacă "Lumea nouă" nu a fost un "cer nou și pământ nou" (Apoc.21,1)...., e și aceasta o (uneori) tragică demonstrație, "experimentală" și "negativă", a *singurei* Căi Adevărate spre Viață (Ioan 14,6)...

Și nu poate fi disprețuit curajul și chiar eroismul, adesea în fața morții și a disperării, a atâtor "pionieri" ai umanității, fie și numai pentru a arăta că încă un drum "promițător" este doar o mlaștină, sau o prăpastie, sau un

pusti uciător... Ei au făcut aceasta și pentru cei mai cuminți... sau mai lași, mai "călduți" ? (Așa poate vom înțelege și însemnătatea "luceafărului Eminescu" pentru noi, românii ortodocși) Căci fariseismul triumfalist (și cu minciuna adânc ascunsă) este păcatul celor "(prea) curați" și "(prea) cuminți", cei care din "ascultare" de "litera Legii" l-au răstignit pe Însuși Logosul întrupat, Cel care cu adevărat "ascultător făcându-se până la moarte" (Filip 2,8) s-a jertfit pentru mântuirea *tuturor*...

Dar, iarăși, și pe de altă parte, problema foarte serioasă a "cercetașilor" și "căutătorilor" este că atunci când încerci nenumărate drumuri, harta se încurcă într-atât încât nu mai poți recunoaște drumul adevărat... Iar când călăuza își "pierde (și ea) busola" se poate ajunge la situația limită (potențial înspăimântătoare) în care vreun "păstor", care a mers după oaia pierdută până în străfundurile celor mai periculoase prăpăstii (și aceasta este o atitudine și o *realitate eroică*), nu mai găsește drumul, chiar dacă știe sigur că acel drum există - și atunci trebuie să mimeze (cât de bine ?) siguranța, ca să nu sperie copiii pe care îi are în grijă... - Chiar Sfântul Apostol Petru, cel pe care civilizația creștină apuseană îl consideră oarecum (sau doar uneori) o paradigmă a sa, este și cel care, fără ajutorul dumnezeiesc, s-ar fi înecat în valurile mării peste care, la porunca dumnezeiască, dar cu puținătate de credință, a încercat să pășească, după chipul Mântuitorului (Mt.14, 25-32) - chipul "Pietrei celei vii din capul unghiului" (I Petr.2,4-7), "umblând pe mare"(Mt.14,25 s.u.), în "piatra mărturisirii" (Mt.16,16) șovăielnice până la "nu cunosc pe omul acesta"(Mt,26,69-75)... Și ne tâlcuiesc cărțile de slujbă "*valurile* (ca fiind cele)

ale patimilor celor potrivnice" și "*marea* cea sărată a acestei vieți" (Molitifelnic, Aghiazma mică)... Ce ridicare ar mai fi fost, fără iertarea dumnezeiască, din căderea *repetatelor* lepădări (Ioan 18,17-27; 21,15-17) ? - Dar, iarăși, cât îl poți ispiti pe Dumnezeu, fără a deveni precum "câinele (ce) se întoarce la vărsătura lui", după cuvintele aceluiași Apostol (II Petr.2,22) ? A-l tot scoate pe "Deus ex machina" pentru salvarea din tot felul de impasuri este încă o "invenție" apuseană discutabilă...

Revenind la "lecția" prin care Apusul misionarizează cu multă vocație mondială (nu doar "catolică") și fervență "civilizatorie" tot "restul lumii" (mai mult decât "ecumenice") - între care și "polul (creștin) răsăritean" - este interesant cum urmașii celui chemat (Sf.Petru) de fratele său "cel dintâi chemat la Apostolie" (Sf.Andrei) au ambiția să-i "re-evangelizeze" (iarăși ispita "re"-ului) în nenumărate feluri "re-formatoare" și pe urmașii acestuia din urmă, care au rămas totuși "orto-docși", "peste" secole. Dar poate este aceasta încă o încercare - și o șansă - pentru Apus, în căutările sale, de a se mai re-găsi pe sine însuși, prin cei și cele ale Răsăritului ?

Pentru că se poate arăta și felul cum experiența istorică, de fapt istoria efortului (spiritual, *cultural* într-un sens larg și profund) de mântuire, atât a unora cât și a altora, nu se *valorizează* decât *împreună*, în relația reciprocă, a tuturor, a unora cu ceilalți. *Răspunsul* unora către ceilalți, (doar) răspunsul cel *adevărat* poate deschide poarta comuniunii necesare, care este și poarta Împărăției comuniunii cu Dumnezeu. Însă până când nu vom simți sincer și din toată ființa noastră că ajutând la salvarea, la mântuirea (și a) celuilalt ne salvăm de fapt (și) pe noi,

"ajutorul" spiritual sau/și material al unora pentru alții va fi doar fie afacere, fie hoție-cerșetorie (șmecherie, tot un fel de "bisnis"), rod al disprețului și al orgoliului, chiar dacă bine "mascate".

Și poate este și un ceas de eroism al Răsăritului (ortodox) celui cuminte, dar nu de eroism al căutării și iscodirii aiurea, ci acela de *a sta neclintit* în credința străbunilor (cât de înțelept sună "stră-buni" !), ca un "stâlp al adevărului" și o "piatră" neclintită împotriva ispitelor de tot felul ale "valurilor" și "vânturilor" ("împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri"- Ef.6,12), ale acestor veacuri, fiind o pildă și celorlalți și un liman de scăpare rătăcirii lor...

În sfârșit, poate părea caraghios și ridicol, în ochii lumii de azi, "să poarte săracul (răsăritean și subdezvoltat) grija bogatului (apusean și prea "bine mersi")", dar ce le rămâne altceva de făcut urmașilor Celui care spunea că "Fiul Omului... nu are unde să-Și plece capul" (Mt.8.20) - oare ceilalți, care "au", "fiii" cui vor fi fiind ? - învățând că "fericiți (sunt)... cei săraci" (Lc.6,20) și "vai... bogaților" (Lc.6,24) care își iau pe pământ mângâierea lor, pentru că "un bogat cu greu va intra în împărăția cerurilor" (Mt.19,23); iar în patimile Sale de moarte *purta El grija* celor care-l plâneau, spunându-le: "nu Mă plângeți pe Mine, ci pe voi plângeți-vă... Căci dacă fac acestea cu lemnul verde, cu cel uscat ce va fi ?" (Lc.28-31)

Și de aceea, rezumând cele de până acum, s-ar putea spune că, *învățând din lecția Apusului*, avem șansa nu să mai bântuim și noi pe tot felul de coclauri pustii și poteci înșelătoare, ci mai degrabă *să stăm neclintiți* în legea noastră adevărată, cea a bunilor noștri părinți - fiindu-le

Pr. Vasile Grăjdian

datori cu aceasta și fraților noștri mai de la soare-apune, deoarece așa cum rătăcirea lor vremelnică ni s-a putut face nouă spre învățatură și ferirea de multe căderi pe calea mântuirii, și noi la rîndul nostru să le putem fi lor de folos prin *mărturia* noastră *orto-doxă*, astfel ca și ei, atunci când vor avea nevoie, să găsească, prin noi, calea cea adevărată a mântuirii.

Pentru că, cel puțin noi românii, așezați aici, la "Porțile Orientului", dar latini europeni-europeni și creștini ortodocși prin rădăcini și naștere, suntem - vrînd-nevrînd, și nu doar geografic - *Răsăritul Apusului*.

Sibiu

septembrie 1998

„Jocul cu mărele de sticlă“ și „omul de cultură“*

Prin anul 1943, un scriitor german trăitor în Elveția, Hermann Hesse, laureat al Premiului Nobel câțiva ani mai târziu, publica o carte deosebit de interesantă, intitulată „Jocul cu mărele de sticlă“. Rod al unei munci de mai mulți ani, scrierea (un fel de roman de ficțiune) se caracteriza printr-un deosebit rafinament și subtilitate simbolică.

Apărut pe scena culturii într-un moment dramatic al istoriei, al doilea război mondial, „Jocul cu mărele de sticlă“ s-a bucurat de o vogă particulară și într-un moment deosebit al istoriei românești. Este vorba despre timida, dar plină de speranță „primăvară“ comunistă de la începutul regimului Ceaușescu, atunci când, printre tinerii intelectuali din România, această carte (tradusă în 1969), alături de altele venite dinspre Vest, aducea un aer nou, după anii de închidere stalinistă.

Considerațiile stârnite între tinerii de atunci (unii doreau să încerce chiar o „pornire“ a „jocului“), unele reevaluate odată cu trecerea timpului, pot avea valoarea lor și în acești ani de după ultima mare „ruptură“ din istoria românească, cea din 1989. Și aceasta mai ales în situația mai specială în care se vehiculează ideea unui „anti-occidentalism“ care ar bătui uneori spiritul românesc sau cel ortodox...

---

* Articol publicat în „Telegraful Român”, Anul 146 (1998), nr.17-18 (1 mai), p.1-2.

Meditația asupra sensurilor „Jocului cu mărgelile de sticlă“ poate oferi argumente în favoarea *prudenței* - doar a *prudenței*, și nu a vreunui „anti-“... - în receptarea valorilor (a VALORILOR), ca și a „valorilor“ (adică a pseudo-valorilor) Occidentului. *Prudența* aceasta caracterizează și în general orice atitudine a unui spirit *serios*, iar spiritul românesc și ortodox este în orice caz *serios*, orice și-ar putea închipui alții....

Dar, pentru cei care nu au avut încă ocazia să citească romanul, despre ce este vorba în „Jocul cu mărgelile de sticlă“ ? Acțiunea se petrece într-un viitor oarecare, care ar poate fi la fel de bine și un trecut oarecare, așa cum ne indică situarea celor câteva povestiri anexate narațiunii principale, a căror acțiune se petrece în vremurile semi-legendare sau imemorabile ale începuturilor omenirii (și religiei), ale istoriei (și religioase) indiene sau ale primelor secole creștine. Deci, „a fost o dată ca niciodată“, la fel ca în orice poveste (de fapt *utopie*) „adevărată“, ne situează într-un cadru simbolic oricând valabil.

Și, foarte pe scurt, după o epocă a derizoriului cultural (epoca „foiletonismului“), care este cea a secolului nostru XX (dacă vreți, „al serialelor“, nu numai Tv), oamenii (serioși) de cultură se vor fi apucat să creeze „*jocul cu mărgelile de sticlă*“, o sinteză perfectă a tuturor științelor și artelor, ei ocupându-se totodată și de educația tineretului societății în provincii pedagogice de tipul *Castaliei*, cea care este prezentată în roman. Iar eroul principal este Josef Knecht, un „ludi magister“, un fel de „maestru al jocului (cu mărgelile...)“, cea mai înaltă poziție în ierarhia instituției respective, căruia îi este descrisă viața și activitatea. Experiențele sale de viață sunt tot atâtea ocazii pentru

discuții ale raportului „castalienilor“ cu lumea, cu Biserica (Apuseană) etc. Finalmente Josef Knecht abandonează poziția sa privilegiată în cadrul „jocului...“ pentru „a intra în lume“, unde, după ce începe să se ocupe de educația fiului unui prieten al său, foarte curând sfârșește înecat în apele reci ale unui lac de munte...

Chiar și numai din acest cât se poate de succint rezumat se pot desluși câteva simboluri majore ale romanului - care sunt și cele care ne interesează. În primul rând, însuși „*jocul*“ care dă și titlul cărții este definit ca un simbol al „culturii“, dorindu-se să fie, așa cum aminteam mai înainte, o sinteză a tuturor cuceririlor științifice și artistice ale oamenilor. Apoi *Castalia* este o cât se poate de transparentă imagine a unei anumite „caste“, o elită cu anumite privilegii, dar și cu responsabilități, a celor care au putut „accesa“ la „jocul“ culturii. În sfârșit, gestul final al eroului (un gest într-adevăr *eroic*) de abandonare a poziției celei mai înalte în ierarhia „jocului“ - la care era cel mai îndreptățit - pentru „altceva“, pentru o chemare mai importantă, este cel care atrage cel mai mult atenția, prin implicațiile sale.

Așa cum s-a remarcat, și la Hermann Hesse *utopia* („culturală“) poartă în sine germenul negării sale. Într-o paranteză se mai poate de asemenea observa că, și mai în general, și de fapt, orice utopie ține de o oarecare „cultură“ omenească - și oarecum reciproc, și orice „cultură“ are în ea o oarecare nuanță utopică. Gestul de abandonare a Cast(aliei) și a „jocului“ de către Josef Knecht - gestul unui „erou (adevărat) al culturii“ - pentru ceva mai adevărat și mai important, este doar expresia cea mai directă a negării (utopiei) „jocului cultural“. Acest gest

de abandonare și negare mai este însă pregătit și de întâlnirea și dialogul cu *realitatea religioasă*, în special cu cea *creștină* (în carte, cu reprezentantul venerabil al unuia dintre cele mai vechi ordine monahale, cel benedictin) și cu *suferința oamenilor* mai „simpli“ din lume... În special din aceste direcții foarte *serioase* vin argumentele în favoarea negării și abandonării utopiei *doar* „culturale“, oricât de ispititoare ar fi „înălțimile“ rarefiate și rafinate ale exclusivismului său.

Dar mai există în „Jocul cu mărgelile de sticlă“ și o negare mai subtilă a „jocului“ utopic, cu o nuanță fină de ironie profundă a înțeleptului, și chiar de auto-ironie, fără a atinge însă cinismul altor rafinați și blazați „culturali“. Pentru că până la urmă „Jocul...“ este doar un... „joc“. Iar „jocul“ este domeniul „copilului“ din fiecare om. Sub formă de „joacă“ la vârsta copilăriei, mai târziu, la vârsta adultă, „jocul“ poate fi atât simbolul păstrării sau regăsirii curăției copilăriei, dar și semnul „puerilismului“ celui ce „a dat în mintea copiilor“. În acest moment lucrurile se despart prin aceea că omul matur, „bărbatul desăvârșit“, la fel ca eroul cărții noastre, poate depăși oricând „jocul“, spre lucrurile serioase, pe când copilul (nevinovat) și „puerilul“ (smintit) nu poate ieși din stadiul sau capcana „jocului“.

Și, în acest sens, lucru interesant, între tinerii intelectuali de acum câteva decenii, atât de preocupați de ridicarea și reformarea culturii după chipul idealului înfățișat de „jocul cu mărgelile de sticlă“, prea puțini au fost cei care au sesizat capcana rămânerii *doar* în „joc“ și au reușit să se ridice deasupra... Pentru cei interesați de istoriile „subterane“ ale culturii, să ne amintim că la vreo câțiva

ani după apariția „Jocului cu mărgelile de sticlă“ în limba română, s-au inițiat și în România o serie de simulacre de „jocă“ sportivă și culturală, numite fie „Cântarea României“, fie „Daciada“ - ce se doreau, printre altele, să fie asemănătoare modelelor păgâne străvechi de „jocuri“ cultural-sportive, cele olimpice...

Și iarăși, pentru cei care totuși nu au înțeles, tot încă din titlul cărții de care ne ocupăm, autorul „apasă“ mai insistent în sensul necesarei negări a derizoriului „jocului“ de tip cultural, oricât ar fi el de evoluat și perfecționat. Căci „Jocul...“ nu doar că este numai un „joc“, ci, ca orice „jocă“ ce se „respectă“, el operează „cu mărgelile de sticlă“.

Peste ani, infantilismul unor trecute interpretări simbolice ale „tinereții necoapte“ poate stârni zâmbete îndreptățite. *Perfecțiunea sfericului „mărgelilor“ ? Puritatea și transparența „sticlei“,* materia din care sunt făcute mărgelile ? Posibil, dar acesta este un nivel imediat și simplist al metaforei și alegoriei culturii... Viața unui simbol mai profund este mult mai bogată și, paradoxal, acolo unde este *înțelepciunea* sa, în caracterul său spiritual, ea este ...mai simplă. Astfel, „mărgelile de sticlă“ *nu sunt mărgăritare* adevărate, ele sunt doar simulacre, copii *fără valoare*... Mărgăritarele sunt pentru *oameni*, ele nu se aruncă la „porci“; „mărgicile“ fără valoare nu contează chiar dacă se aruncă la gunoi... ele înșeală, „iau ochii“ doar pe moment...

Iar dacă ne interesează „istoria“ mărgelilor de sticlă, să ne mai amintim că aurul și bogăția Americii au fost „cumpărate“ de „omul alb“ de la indienii cam „infantili“ cu... mărgelile de sticlă. Dar Duhul (sau Spiritul, că doar suntem într-un domeniu cultural mai apusean) nu poate fi

înșelat. „Mărgele de sticlă“ dai (sau, pardon, „plătești“), „roadele“ lor le primești. Și, ca într-o poveste adevărată, „mărgele conchistadorilor“ au rodit nenumărate „jocuri cu mărgele de sticlă“, care se tot revarsă, de nu mai încap lumea de ele. Căci ce altceva sunt „sistemele“ și „rețelele globale“ - „totalitare“, spunea un „incult“ inspirat - (nu numai) de televiziune sau de Internet, unde America este mereu „prima“ („the first“) și unde, ca într-o „întrupare“ („împielitare“, spunea Noica) a viziunii ce pare acum palidă a „Jocului...“ lui Hermann Hesse, se întâlnesc toate „bogățiile culturale“ ale întregii istorii a lumii - și lucrurile par să vrea să meargă și mai departe... ? Sau „jocurile religioase“ numite secte - tot mai greu de numărat în „bogăția“ și diversitatea lor „culturală“ - toate scurgându-se dinspre „soare-apune“ ?

Și pentru că vorbeam mai la început despre problemele receptării răsăritene a culturii occidentale, trebuie spus în acest context că și reciproca este adevărată: Apusul a avut mereu probleme cu receptarea Răsăritului, ca și a altor culturi în general. Să nu ne amăgească „bogăția“ bibliotecilor și a studiilor științifice occidentale asupra acestor culturi. Cu rare excepții (personale), aceste culturi „trăiesc“ în Occident doar „traduse“ în termenii culturii acestui Occident, adică bine aranjate în rafturile arhivelor „democratice“ ale unei viziuni post-scolastice, mai nou informatică, în care toate culturile au aceeași (eventuală lipsă de) importanță, interesante (?) obiecte de muzeu. Dar acesta este stadiul de „joc“ al culturii. Cei pentru care cultura a fost o problemă „de viață“ („idealiștii“) și nu doar una „de imagine“ socială (sau mai nou, „mediatică“) au fost și cei care au încercat cu seriozitate depășirea

impasurilor unei astfel de culturi-joc. Și aceștia au fost aceia care au trebuit să se „lepede“ de ea la fel ca eroul romanului lui H.Hesse. Dar și „recuperarea culturală“ a răzvrătiților a funcționat, „operele“ lor ajungând tot în „sertarele“ clasificărilor cultural-istorice - până la urmă chiar și „Jocul cu mărgelile de sticlă“ a devenit încă o carte între alte cărți (fie și foarte bune...).

Totuși, atunci când încercările de negare și de depășire nu au sfârșit în disperări romantice sinucigașe sau cinism intelectualist, a trebuit regăsită rădăcina de „cult“ a „culturii“ - și „jocul cu mărgelile de sticlă“ prezintă un fel de formă de „pseudo-“ sau „para-cult“. Însă, pentru a fi adevărat, un *cult* trebuie să fie *dumnezeiesc*.

Și aici ajungem iarăși la problema receptării ortodoxe (și românești) a culturii (nu numai occidentale), care devine una a atitudinii față de problemele esențiale. Deoarece este cel puțin periculos să te mai joci, atunci când ești în fața problemelor vieții și morții, ale mântuirii și ale legăturii cu Dumnezeu.

Iar avertismentul marilor oameni de cultură, chiar ai Occidentului - între care Hermann Hesse este doar *unul* dintre multele exemple posibile - este în sensul depășirii tipului doar „ludic“ (până la urmă superficial) de cultură, pentru *trecerea* (o „Pasha“, o înviere al culturii) către o cultură mai gravă, mai adevărată... De ce nu ar fi valabil acest avertisment (al experienței culturale a Occidentului însuși) și pentru răsăriteni ? Pentru că, oricum, dincolo de porțile acestei „depășiri“ occidentale, cultura Răsăritului Ortodox s-a aflat deja dintotdeauna - ca o cultură a comuniunii întru legătura vie și de viață dătătoare a Duhului, iar nu numai a „informației“ scăpate de sub control...

Cât despre țipetele „de presă“ isterice sau veninoase ale „oamenilor de cultură de o zi (pe alta)“, aceștia - de o condiție discutabilă chiar și din perspectiva culturală atât de trâmbițată și bolnavi de prejudecata lipsei de prejudecăți (în lipsa luminii Duhului) - și-au primit întotdeauna răsplata: admirația unei gloate mărunte și complexate, care îi și înghite de obicei puțin mai târziu, nesatisfăcută de prestația „jucătorilor“ de moment.

Dar cei care s-au lepădat de sine (și de toate „jocurile“ și „jucăriile“ lor) și „și-au luat crucea“, făcându-se următori singurului Învățător adevărat - al singurei *culturi* cu putință a fi adevărate - aceia au putut vedea apărând și zorile Învierii...

Sibiu
aprilie 1998

Democrația Ierarhiei*

Democrația ("puterea poporului", a tuturor "celor mulți") nu este anarhie.

Ierarhia nu înseamnă tiranie sau dictatură (adică o guvernare după bunul plac al cuiva). Ea presupune o **LEGE** pe care *toate* treptele ierarhiei o respectă. În această *respectare a legii de către toți*, în mod egal, constă însă, totodată, și adevărul "democrației".

Modelul dumnezeiesc al ierarhiei reprezintă cel mai cutremurător *exemplu de democrație*.

Luptele între ideologiile mai democratice sau mai "ierarhiste", în măsura în care ele nu află legătura autentică, profundă și reală dintre cele două aspecte, se reduc (ca de obicei) la simple bătă(li)i "politice" - deși și aici este vorba despre o uzupare a termenului atunci când "politica" nu mai urmărește binele "polis"-ului, a cetății, adică binele obștesc.

Sfântul Dionisie Areopagitul, vorbind despre ierarhia cerească și cea bisericească¹, desfășura o grandioasă perspectivă în care Însuși Dumnezeu ocupă "treapta" cea mai

---

* Articol publicat în "Porunca iubirii" (Sibiu-Făgăraș), revista Asociației pentru Isihasm, nr.3, 2002, p.70-72, 77.

¹ Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Ierarhia cerească și Ierarhia bisericească*, trad. de Cicerone Iordăchescu, ed.II, Iași, 1994.

de sus într-o ordine de El hotărâtă, urmând apoi "treptele" ființelor create, îngeri de diferite ranguri și apoi oamenii - trepte prin care se revarsă iluminarea Harului dumnezeiesc, cel de viață dătător.

O receptare modernă și doar intelectuală (de fapt "intelectualistă") a acestei reprezentări poate aluneca ușor spre simplificare (inevitabil superficială), putându-se ajunge chiar până la schematizarea grotescă și cu totul rătăcită în care "Șefu" " ăl mare stă "călare" pe o "structură" și dacă tot are puterea, de ce nu ar face orice-l taie capul și desigur după bunul său plac, cei mai de jos trebuind să suporte consecințele, fie bune, fie rele. Încă un pas și revolta demonică ("an-arhică", contra ierarhiei) a unor îngeri ar putea fi "justificată" (la o ierarhie așa "tiranică"), profitându-se și de "fisura" (sau "scăparea" din vedere) în respectiva construcție ierarhică, provocată de *libertatea* ("de decizie") acordată ființelor raționale de către Dumnezeu, încă de la Facere².

Dar să fie vorba într-adevăr despre vreo "fisură" sau "scăpare" dumnezeiască în acest dar al libertății ?

De fapt imaginea răutăcioasă și caricaturală de mai sus s-ar potrivi mai degrabă unor false "democrații" și adevărate ierarhii tiranice "create" (prin alegeri "democratice", adică manevrate de bătrâna *minciună*) de minți a căror libertate e adânc inbolnăvită de patimă. Unei minți cât de cât

---

² „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său... A dat apoi Domnul Dumnezeu lui Adam poruncă și a zis: Din toți pomii din rai poți să mănânci, iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit.... Femeia, socotind (! – n.n.) că rodul pomului este bun de mâncat... a luat din el și a mâncat și a dat bărbatului său și a mâncat și el” (Fac.1,27; 2,16-17; 3,6).

limpezite, ierarhia dumnezeiască i se descoperă într-o cu totul altă lumină, în lumina *Descoperirii dumnezeiești*. Și CE ne revelează Dumnezeu ? Din păcate, lucruri de mare mirare și anevoie de înțeles, chiar absurde pentru mintea comună a veacului - din păcate... (adica, din păcatele noastre).

Și mai ales Mântuitorul nostru Iisus Hristos este o culme a paradoxului, din punctul de vedere al ierarhiei. Este El Dumnezeu întrupat ? După 2000 de ani de întoarcere pe toate fețele a învățaturii, a minunilor și a întregii Sale lucrări pe pământ să zicem că ar trebui să acceptăm (dacă vrem, dacă putem) că El este Dumnezeu. Dar din clipa *acceptării acestei premise a Dumnezeirii Sale*, începe "scandalul" ierarhiei (după mintea...).

Iată câteva elemente ale "problemei", "pre limba vremii": chiar de la Nașterea Sa "nonsensul" (aparent !) abundă. Că o fi vrut "Șefu' " (mai corect "Domnu' ") să se coboare la "mase", să facă o "baie de mulțime", să strângă ceva mâini, să asculte ceva pășuri ale prăpădiților și toate celelalte, ar mai fi de înțeles, că în fond "dă bine la imagine", și încă imagine "democratică" (!). Dar să vină ca un prunc, și încă atât de neputincios, și (auzi dom'le !) să se culce în "iesle dobitocească" - or fi dezinfectat-o body-guarzii păzitori ?. Parcă e totuși prea mult pentru "Bosu' boșilor". Dar mai departe gluma se îngroașă și mai rău, că o ține tot așa și încă și mai și...

Zi și noapte, nu tu un palat mai ca lumea (sau măcar o vilă de câteva stele, că doar El a făcut toate stelele de pe cer), nu tu o căruță de lux, sau o haină mai de șmecher (adică "de firmă", care să coste cât mâncarea pe câțiva ani a unei familii); și nici măcar vreun cont "ca lumea" în vreo

bancă, să ajungă să ia banu' de la gura peștelui³ (de ăla de apă, nu de stradă...) ca să plătească taxele, și Cezarului ("ce-i al Cezarului"⁴ - nici chestia asta nu se prea înțelege, ce, nu era El Patronu' și lui ăla ? - un fel de ascultare "pe dos" în ierarhie ?) ! Ba chiar să se pună rău cu bancherii și să le strice tarabele la Templu⁵, unde aveau "vad" bun !? Foarte, foarte periculos și... neproductiv; că dacă ăia se pun împreună și-I blochează toate conturile (dacă pot... sic !).

Și să meargă tot pe jos, că până și pe apă a trebuit să pășească⁶ (mă rog, asta e o chestie mai ciudată)... Și tot prin case de sărăntoci (să nu aibe El "unde să-și plece capul"⁷ !), cu vameși⁸ și femei păcătoase⁹, că parcă nu mai era atâta "lume bună", regi și împărați, (ier)arhieriei și cărturari, ca sa nu mai zicem de farisei, cu care să se

---

³ Mat.17, 22-27: "...Învățătorul vostru nu plătește darea ? ... Iisus i-a zis: ...mergând la mare, aruncă undița și peștele care va ieși întâi, ia-l, și, deschizându-i gura, vei găsi un statir (*un ban de argint*). Ia-l și dă-l lor pentru Mine..."

⁴ "Dați dar Cezarului ce sunt ale Cezarului..." Mat.22,21 / Marc.12,17 / Luc.20,25.

⁵ "Și a intrat Iisus în templu și a alungat pe toți cei care vindeau și cumpărau în templu și a răsturnat mesele schimbătorilor de bani..." Mat.21,12 / Marc.11,15 / Luc.19,45 / Ioan 2,14.

⁶ "Iar la a patra strajă din noapte, a venit la ei Iisus, umblând pe mare." Mat.14,25 / Marc.6,48 / Ioan 6,19.

⁷ "Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi; Fiul Omului însă nu are unde să-și plece capul" Mat.8,20 / Luc.9,58.

⁸ "Și când ședea El la masă, în casă, iată mulți vameși și păcătoși au venit și au șezut la masă împreună cu Iisus și cu ucenicii Lui. Și văzând fariseii, au zis ucenicilor: Pentru ce mănâncă învățătorul vostru cu vameșii și cu păcătoșii ?" Mat.9,10-11 / Marc.2,15-16 / Luc.5,29-30.

⁹ "Și iată era în cetate o femeie păcătoasă și, aflând că șade la masă, în casa fariseului, a adus un alabastru cu mir. Și, stând la spate, lângă picioarele Lui, plângând, a început să ude cu lacrimi picioarele Lui, și cu părul capului ei le ștergea. Și săruta picioarele Lui și le ungea cu mir."

arate "în lume". Asta nu putea decât să afecteze "imaginea" ierarhiei.

Și apropo de imagine, nu stătea deloc bine cu "media" (multi- și mass-); tot "față câte față" și tot "gură către gură", unde ajungem așa, că nu mai apucă să ajungă "mesajul publicitar" la potențialul client !? Și să treacă două mii de ani până să rezolvăm noi "singuri-singurei" chestia cu Hollywood-ul, cu TV-ul, CNN-ul și Internetu', ca să punem mâna pe sufletul clientului (sau pacientului) !

În fine a încercat El s-o mai dreagă cu ierarhia, că "s-a făcut ascultător până la moarte, și încă moarte pe cruce"¹⁰, dar dacă El e cel tare de ce nu și-a "dres" ceva "legi" ca să-I fie "mai moale" ? Te pomenești că El chiar *credea* "până la moarte" în Cuvântul Lui și-n respectul Ierarhiei... !? Ei, asta ar fi o chestie de mirare (cum spuneam de la început) chiar și pentru "credincioși" (sau, mă rog, fie și credincioși).

Încercând să revenim la tonul serios (ceea ce este destul de greu, de când lucrurile serioase par să fi ajuns uneori "de tot râsul"), care ar fi explicația manifestării atât de contradictorii (repetăm, doar aparent) a Mântuitorului în raport cu ierarhia (concretizată și în ierarhiile lumii) ?

Explicația ar fi destul de simplă, nu simplistă, și ea pare să cam zdruncine temeliile înțelegerii comune a ierarhiei... Pentru că este vorba despre *iubire*. Ce caută iubirea în construcția atât de "clară și "țeapănă" a ierarhiei ?

---

¹⁰ "Dumnezeu fiind în chip ... S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și ... S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte" (Filip.2,6-8)

Dar tocmai asta este, că acolo unde este iubire, cei ce vor să fie cei dintâi trebuie să se facă slujitori celorlalți¹¹ și "cel ce este mai mic între... toți, acesta este mare" (Luc.9,48) ... În felul acesta, până la urmă este vorba despre o teribilă și dinamică *democrație*, dar fără nici o urmă de anarhie sălbatică, pentru că tot iubirea este cea care împiedică tot ceea ce ar putea să chinuie pe celălalt.

În această *ierarhie* adevărată, *libertatea* de care vorbeam mai la început se poate manifesta cu adevărat *democratic* (e vorba de libertatea fiecăruia vis-a-vis de ceilalți și chiar vis-a-vis de Dumnezeu), pentru că ea este totodată cu totul plină de *iubire*, iubire adevărată pentru ceilalți, iubirea fiind plinirea desăvârșită a libertății. Libertatea dăruită ființelor raționale, departe de a fi vreo "fisură" în ierarhie, este astfel "doar" un dar al nesfârșitei bunătăți și iubiri dumnezeiești - chiar cu riscul asumat ca acest dar să fie folosit pentru mânuirea pietrei tari a cuvântului spre uciderea Cuvântului: "Răstignește-L ! ... Răstignește-L" (Marc.15,13-14). Dar și taina Învierii și a nemuririi stă tot în puterea iubirii.

Și de aceea Ierarhia dumnezeiască - și orice ierarhie după chipul acesteia - este totodată o adevărată democrație, a adevăratei libertăți, a tuturor, ca iubire.

Sibiu
2001

---

¹¹ "Și șezând jos, a chemat pe cei doisprezece și le-a zis: Dacă cineva vrea să fie întâiul, să fie cel din urmă dintre toți și slujitor al tuturor" Marc.9,35 / 10,43-44 / Mat.20,26-27.

Înălțarea Eroilor*

Ce este un erou știm aproximativ fiecare.

Eroul este cel care într-o situație grea, de multe ori disperată, salvează alți semeni ai săi, adesea cu prețul vieții. Chiar când se întâmplă ca eroul să nu moară neapărat, situația care face să se nască un erou este de obicei fără ieșire, și doar curajul și jertfa unuia pare să mai constituie o scăpare pentru ceilalți.

Amintirea eroilor ne emoționează totdeauna și mai ales dacă noi suntem cei salvați, sau dacă nu s-a stins în noi conștiința ("re-cunoștința") că jertfa celui alt ne-a salvat pe noi.

Eroul este adesea singur, este adesea un exemplu, în fața lașității "normale" a celorlalți. Și, de fapt, curajul eroului nu ne salvează atât trupurile, cât sufletele. Ne arată că există și *ceva mai mult*, mai de preț decât viața doar a trupului. Ei urmează Cuvântului dumnezeiesc ce ne învață să nu ne temem "de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; temeți-vă mai curând de acela care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheena" (Mar.10,28). Pentru că *frica* de uciderea trupului este deja și o *moarte a sufletului*, a sufletului care nu mai crede în nemurire și în Înviere, fiindcă întunericul trupului singur, gol de duh, a acoperit lumina chipului dumnezeiesc din noi. Și atunci

---

* Articol publicat în "Îndrumător Bisericesc", Sibiu, Anul 150 (2002), p.139-141.

curajul jertfei eroului este bisturiul care ne operează în chiar inima noastră, moartă de frică, astfel ca din carnea moartă să țâșnească măcar izvorul lacrimilor. Și ne este astfel curajul întrupat al eroului o hrană sufletească spre sporirea duhovnicească.

Suntem mișcați până la lacrimi de *moartea* eroului Pentru că aceasta este partea cea mai cumplită. Pentru că gestul eroic dezvăluie dintr-o dată că cel care se jertfește este mai bun decât noi ceilalți, care scăpăm cu viață. Și El, cel mai bun dintre noi, moare. Pare o nedreptate a sorții, se pare atunci că Însuși Dumnezeu este nedrept. Cum se poate ca cel mai bun "să plătească" (jertfa supremă), iar ceilalți, neputincioșii și uneori nemernicii, care nu au putut face nimic (sau nu au avut curajul) "să scape" ?

Momentul eroic este și un moment de descoperire, a măreției unora și nimicniciei altora - uneori mai târziu pentru aceștia din urmă, atunci când își arogă merite și-și trag foloase josnice printr-o laudă fățarnică și deșănțată a celor buni, dar (din "fericire" pentru ei) morți.

Și mai este astfel actul eroic un moment de răscruce - pentru unii sau pentru alții nimic nu mai este, nu mai poate fi apoi la fel ca înainte...

Adâncul sufletului nostru cere o dreptate a eroului, un sfârșit fericit și mai adevărat (mult mai adevărat) decât "happy end"-ul de plastic al filmelor ieftine. Dar la aceasta doar mângâierea cea pe măsura Descoperirii dumnezeiești, păstrată în învățătura și slujrea Bisericii ne mai poate ajuta. Atunci când la Înălțarea Domnului, printr-o veche tradiție sunt prăznuiți și eroii, aceștia sunt oarecum apropiați stării Sfinților - pentru că, în mod reciproc, nu sunt Sfinții adevărați eroi ? Și atunci putem înțelege mai bine citirea din *Cartea Înțelepciunii lui*

Solomon, care se face la pomenirea Sfinților mucenici și martiri ("mărturisitori") ai credinței, același text care se citește și la Duminica *tuturor* (!) Sfinților: "În ochii celor fără de minte, dreptii sunt morți cu desăvârșire și ieșirea lor din lume li se pare mare nenorocire. Și plecarea lor dintre noi, un prăpăd, dar ei sunt în pace. Chiar dacă, în fața oamenilor, ei au îndurat suferințe, nădejdea lor este plină de nemurire. Și fiind pedepsiți cu puțin, mare răsplată vor primi, căci Dumnezeu i-a pus la încercare și i-a găsit vrednici de El. Ca pe aur în topitoare, așa i-a lămurit, și ca pe o jertfă de ardere întregă, așa i-a primit" (Înțel.3,2-9).

Dacă eroii sunt după chipul Sfinților, aceștia din urmă sunt după chipul Sfântului Sfinților, după chipul Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Asumându-și la Întruparea Sa nu partea "satisfacțiilor" puternicilor și bogaților lumii acesteia, ci "calea Crucii", a jertfirii "până la moarte" (Filip.2,8) pentru toți ceilalți, Mântuitorul nostru Iisus Hristos S-a descoperit pe Sine Însuși și ca fiind Însuși Eroul eroilor, plinirea desăvârșită a eroismului, în persoana Sa recapitulându-se tot eroismul cu puțință al omului și încă mult mai mult. Iar eroii cei dintre oameni sunt ca niște chipuri ale Eroului veșnic, al Celui jertfit nu numai pentru o parte a oamenilor, ci pentru tot neamul omenesc. E un alt nume al Sfințeniei celei după chipul Sfințeniei dumnezeiești.

Cât de înspăimântătoare trebuie să fi fost moartea Mântuitorului, ca nu numai a Celui mai desăvârșit Om, "ecce homo" (deși și asta era de ajuns ca să cutremure orice suflet), cât ca moarte a Însuși Dumnezeului Celui Întrupat...! Chiar nimic nu mai rămânea de nădăjduit pentru om.

Dar cât de necuprins cu mintea și cu sufletul este și răscumpărarea și răsplătirea Învierii și apoi a Înălțării întru Slava lui Dumnezeu !

Și cât de dreaptă și de înaltă este părtașia eroilor la însăși Înălțarea (după Înviere) întru slava dumnezeiască a Celui ce s-a jertfit pentru toți. Orice laudă omenească pălește în fața unei asemenea măririi, pentru că nu mai este vorba despre vreo "nemurire" a cărților de istorie sau a statuilor ce se schimbă și se topesc după poftele politice, ci este chiar Nemurirea cea adevărată, a Sfinților, întru viața cea fericită în Împărăția lui Dumnezeu: "Străluci-vor în ziua răsplătirii și ca niște scânteii care se lasă pe miriște, așa vor fi. Judeca-vor neamurile și stăpâni vor fi peste popoare și Domnul va împărăți întru ei, în veci. Ei vor înțelege adevărul, ca unii care și-au pus încrederea în Domnul; cei credincioși vor petrece cu El în iubire, căci harul și îndurarea sunt partea aleșilor Lui" (Înțel.3,7-9).

Mai trebuie spus că este vorba bineînțeleles de eroii cei *adevărați*, iar nu de mârșavia minciunii ce îndrăznește să încerce și poartile nemuririi..., dar nemernicia își ia plată pe măsură: hârtii și "bogății" și bani falși, "bucurii" și plăceri (ce fel !) și laude găunoase, atât numai cât să înșele pe cei dinainte înșelați de patimile lor, în patimile lor. Citirea din *Înțelepciunea lui Solomon* îi amintește (jalnică "pomenire") și pe aceștia: "Cei nelegiuți vor fi pedepsiți după cugetul lor cel viclean, pentru că nu le-a păsat de cel drept, iar de Dumnezeu s-au depărtat. Defăimătorii înțelepciunii și ai învățaturii sunt ticăloși, și nădejdea lor este deșartă și ostenele lor fără de folos și lucrurile lor netrebnice. Femeile lor sunt fără de minte și copiii lor sunt stricați și spița lor este blestemată (...) Că de vor și avea

viață lungă, nu vor fi de nici o treabă și bătrânețile lor, la urmă de tot, vor fi fără cinste. Iar de vor muri de timpuriu, vor fi fără nădejde și fără mângâiere vor fi în ziua judecății, căci neamul celui nedrept are sfârșit groaznic." (Înțel.3,10-19).

Eroismul și eroii adevărați mai sunt și o *școală a eroismului* adevărat. Nu "fapta de arme" doar, adică ceea ce constituie de multe ori "litera" cea mai evidentă a eroismului, ci *spiritul*, duhul vitejiei este cel care rodește spre viață, spre viață adevărată, iar nu spre distrugerea belicoasă. Și atunci orice renunțare la ispitele ticăloase pentru ceva mai bun și mai adevărat, chiar dacă nu așa "de cinste" pentru "ochii lumii", este eroism în lupta care "nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri" (Efes.6,12). Și de aceea, spre exemplu, orice mamă sau orice părinte care se jertfește în toți anii vieții, până la moarte, pentru copiii săi (cu adevărat pentru ei și pentru binele lor, iar nu pentru mândria sau "realizarea" lor prin copii, sau cine știe ce altă rătăcire) poate fi mult mai erou decât unii "eroi".

Și dacă mântuirea înseamnă urmarea lui Hristos, adică asumarea și ridicarea Crucii, ea înseamnă astfel totodată calea eroilor, a celor cărora în Sfânta zi a Înălțării Domnului, pentru vrednicia faptelor lor și întru fericita lor adormire, le facem veșnică pomenire.

Sibiu
2002

Omul în cultură și civilizație*

Vorbim încă adesea despre *cultură și civilizație* ca fiind esențiale pentru definirea *ființei umane*, pentru definirea *identității* noastre - adică pentru a ști cu siguranță *cine* suntem. Din păcate, la fel ca multe alte adevăruri simple dar fundamentale, și cele despre cultură și civilizație sunt uneori atât de "strâmbate", încât ajung de nerecunoscut.

Astfel, cultura și civilizația unui popor - adică și a noastră - NU se măsoară în kile de carne pe cap de locuitor, cum ne învățau uneori comuniștii, nici în numărul de ciocolate pe cap de copil - în general NU se măsoară după vreun număr de "capete", fie și de boi sau "de tăiat".

Cultura și civilizația nu înseamnă miliardele câștigate peste noapte la Tv-("*asta e televiziunea - care-mi place*") sau EuRo-Bingo (asta să fie EUropa ? asta să fie ROMânia ?) și alte jocuri "de noroc" sau loterii "carita(s)bile" - pentru un "popor de jucători". Joaca la copii are o rațiune firească, la adulți însă jocul "de-a viața" nu mai înseamnă decât pervertirea speranței în idiotie. Oare pâinea cea de toate zilele, atâta cât poate fi, nu se mai câștigă și prin muncă cinstită ?

Cultură și civilizație NU înseamnă nici case mari ("vile" sau chiar palate) și conturi în bancă adunate prin

---

* Publicat în "Telegraful Român", Anul 148 (2000), nr.19-22 (15 mai și 1 iunie), p.2.

jefuirea SEMENILOR noștri - decât poate cel mult într-o *civilizație și "cultură" de câini* (turbați, of course).

Cultura și civilizația NU sporesc odată cu numărul de tâlhari și ucigași, de cuvântări în Parlament (care nu înseamnă doar "vorbitor" - decât dacă-i pușcărie), de zâmbete fotogenice sau "charismatice" și de femei dezbrăcate pe foaia de ziar, pe ecran, la telefon sau Internet, ca și pe clasicul "trotuar".

Cultura și civilizația NU se raportează nici la numărul de puști, mitraliere, bombe și portavioane, tancuri și anticoncepționale, decât dacă este vorba despre vreo (pseudo-) "civilizație de asasini".

Cultura și civilizația NU au neapărat legătură nici cu numărul de televizoare și canale (și ce se mai scurge pe ele), sau cu extinderea rețelelor de mafioți și de computere.

Cultura și civilizația înseamnă soți și soții, iar NU concubini, părinți și fii, iar NU străini - soți, copii și părinți care să se iubească și să se îngrijească, iar NU să se dușmănească și să se ucidă. Cultura și civilizația înseamnă "mici" și "mari" care se *iubesc* și se *ascultă* unii pe alții, fără înșelăciune, cârtire sau lăcomie. Pentru că iubirea este de la Dumnezeu ("Dumnezeu este iubire" - 1 Ioan 4,8) și nu are nimic de-a face cu "averea" și cu "mărirea", nici acestea cu cultura și civilizația. Pentru că civilizația și cultura sunt doar ale iubirii, ale "celor mici" și ale "săracilor" care nu vor să fie "mari" și bogați atunci când alții sunt lipsiți.

Cultura și civilizația NU înseamnă nici măcar mai multe școli și facultăți (dar fără învățători și învățăcei) și diplome "cu bani" sau "fără", nici mai multe academii și academicieni vanitoși sau prea multe biblioteci, cărți și alte

hârtii tipărite fără cititori și NU înseamnă (Doamne, iartă nebunia) nici măcar mărețe biserici și mănăstiri numai “de zid”.

Pentru că civilizația și cultura NU înseamnă nici pseudo-poeți, nici pseudo-savanți, pseudo-culți sau pseudo-civilizați, NU înseamnă nici un fel de pseudo-orice, pentru că "pseudo", adică *minciuna*, nu înseamnă ADEVĂR - așa cum albul nu e negru și negrul nu e alb, sau altfel spus albul e alb și negru e negru, adică binele e bine și răul e rău, deși "pragmatic" și de "bonton" (post)modernist este să fie oricum, după interes, plăcere sau frică, adică după patima nestăpânită, adică după orbire... - și toate celelalte “știute și neștiute”.

Cultura și civilizația ÎNSEAMNĂ în primul și în primul rând OAMENI, oameni adevărați, oameni “de caracter”, adică oameni *cu suflet*, cu suflet liber de robia lăcomiei, a vanității, a minciunii și a celorlalte răutăți - “Pentru că ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde ? (Mat.16,26) - adică nu doar “haine” culturale și civilizatorii, pentru că “nu haina face pe om”. Pe un gunoi sau un mort hainele oricât de scumpe sunt doar “cârpe lepădate”, adică tot gunoi.

Iar cultura și civilizația adevărată este cea *a sufletului*. Pe un om (cu suflet) cinstit, bun, *de omenie* (adică om-om), orice veșmânt, oricât de sărac, devine și este aleasă podoabă.

La fel stau lucrurile și cu toate cele amintite mai înainte ca NE-constituind cultură și civilizație. Fără oameni-oameni adevărați toate sunt gunoaie “istorice”, adică trecătoare, fantome și strigoi...

Dar oamenii-oameni, oamenii luptând să fie oameni, adică icoane spre asemănarea cu Dumnezeu, adică sfinți (nu

lupi prefăcuți, în haine din pieile mieilor - jupuiți de ei), doar aceia, sfinții !, înseamnă și pot clădi cultură și civilizație. Cu astfel de oameni, nu numai bisericile și mănăstirile, ci și orice “zidire” de cultură și civilizație omenască își capătă lumina cea dumnezeiască, Harul cel de sus, care preface toate în Sfântă și Preacurată Biserică - ca un început al Raiului, al Împărăției veșnice, spre adevărata și veșnica civilizație și cultură, spre Mântuire și Nemurire.

Sibiu

ianuarie 2000

FAMILIA

«...ca să dea și celor lipsiți...»*

Cu siguranță *Familia* este una dintre cele mai mari Taine ale existenței, întemeierea unei familii numărându-se între Sfintele Taine ale Bisericii.

De la Facere, ni s-a descoperit că familia este o *instituție (instituire) dumnezeiească*, atunci când Însuși Dumnezeu «a făcut pe om după chipul Său...; a făcut bărbat și femeie. Și Dumnezeu i-a binecuvântat zicând: «Creșteți și vă înmulțiți...» (Fac.1,27-28), împreună cu toate celelalte, până la unirea tainică a bărbatului cu femeia, pentru că «de aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup» (Fac.2,24).

Taina sacră a familiei este apoi restaurată de Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos, atunci când reia descoperirea de la Facere, în răspunsul Său către farisei: «N'ați citit că Cel ce i-a făcut de la început i-a făcut bărbat și femeie ? Și a zis: pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup. Așa încât nu mai sunt doi, ci un trup. Deci, ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă.» (Mat.19,4-6).

Iar Biserica păstrază până astăzi în Sfânta Taină a Cununii cuvintele Sf.Apostol Pavel, care luminează Taina întemeierii Familiei drept chip al legăturii lui Dumnezeu cu

---

* Articol publicat în "Îndrumător Bisericesc", Sibiu, Anul 154 (2006), p.111-116.

oamenii, a lui Hristos cu Biserica: «Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos și în Biserică.» (Ef.5,32)

Astfel familia, ca loc și al nașterii de prunci, este și locul unde de la început fiecare ființă omenească face exercițiul iubirii, unde poate simți și învăța ce este **Iubirea**. Pruncul ce iradiază și așteaptă iubire de la cei din jurul lui reprezintă oarecum starea firească, *normală*, a omului făcut «după chipul lui Dumnezeu» (Fac.1,27) - pentru că «Dumnezeu este iubire» (1 Ioan 4,16).

Dar, după căderea strămoșilor noștri (Fac.3), de-a lungul istoriei omenirii și familia a fost supusă uneori rătăcirii, prin tot felul de ispite. Doar purtarea de grijă a lui Dumnezeu nu a lăsat să se nimicească și să se piardă cu totul duhul cel adevărat, sănătos și curat al familiei - mai ales prin venirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Harul cel mântuitor copleșind și realitatea familiei, prin Sfintele Taine și toate celelalte lucrări ale Bisericii.

Însă, după cum se știe, Harul ajută nemăsurat, dar nu silește libertatea noastră. Lupta cu ispitele și rătăcirea rămâne pentru fiecare om o luptă și o cruce de purtat, spre mântuire. Slujba Sfintei Taine a Cununiei pune și în chip văzut, înțeles, o comoară de învățături la îndemâna bărbatului și a femeii care se însoțesc pentru a întemeia o familie. Dar mai apoi fiecare dintre aceste învățături descoperite trebuie să rodească cu grijă în sufletele soților, ca într-o grădină a Raiului cu multe feluri de pomi, care fiecare trebuie îngrijit spre rodire împreună, în armonie și nu vreunul în paguba altuia.

Aceste lucruri trebuie bine și mereu înțelese în duhul lor adevărat, dumnezeiesc, pentru a lăsa loc cât mai puțin rătăcirii, dacă se poate chiar deloc - cu ajutorul lui

Dumnezeu. Poate fi chiar de-a dreptul periculos ca slujba *bisericească* a cununiei să rămână în mintea cuiva, și mai ales a tinerilor, doar ca un «obicei» oarecare, bine a fi împlinit eventual numai pentru mulțumirea și liniștirea «bătrânilor» din familiile de unde provin mirii.

Cuvintele dumnezeiești ale slujbelor trec totdeauna dincolo de «litera» hârtiei pieritoare, către Duhul cel născător de viață și înțeles. Iată spre exemplu câteva cuvinte care ar putea trece neobservate printre multe altele, din chiar cea dintâi *Rugăciune* pentru miri din Sfânta Taină a Cununiei: «... ca să dea și celor lipsiți...».

Pentru a înțelege mai bine aceste câteva cuvinte, iată și contextul mai larg în care sunt acestea rostite: «(Însuși, Stăpâne preasfinte...) Păzește viața lor fără bântuială. Și le dă lor roua cerului de sus și din belșugul pământului. Uplete casele lor de grâu, de vin, de untdelemn și de toată bunătatea, *ca să dea și celor lipsiți*; și dăruiește și celor ce sunt dimpreună cu dânșii toate cererile cele pentru mântuire.»¹

Dacă ar fi să ne limităm la un «cerc con-textual» foarte mic, am putea să înțelegem că ar fi vorba mai ales doar de «grâu, vin și untdelemn», din care viitorii soți «să dea și celor lipsiți». Sau, altfel spus, despre «mâncare», despre «cele trupești necesare vieții».

Dar trebuie neapărat observat că după rugăciunea de a «umple casele lor de grâu, de vin, de untdelemn» este îndată menționată și «toată bunătatea» - între cele menite a umple casele viitorilor soți. După urmarea logică în frază, și din aceasta ar trebuie «să dea și celor lipsiți».

---

¹ *Molitfelnic*, Ediția a III-a, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 1976, p.72.

Ce putem înțelege din această «toată bunătate», fără îndoială o expresie a plenitudinii bunătății. Să se refere și ea doar la «cele materiale»? Chiar și o extrapolare logică foarte «omenească» ne dezvăluie că tot «grâul, vinul și untdelemnul» nu ar fi de chiar nici un folos dacă mirilor, viitoarei familii, le va lipsi iubirea, buna înțelegere sau chiar viața, deoarece și acestea fac parte din «toată bunătatea». Unor morți, fizic și/sau spiritual, nu le mai este de folos chiar tot «grâul, vinul și untdelemnul». Este nevoie de viață, fizică (trupească) și spirituală (sufletească), de iubire, pentru a exista bucurie și de cele «materiale». După cum spune Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos «nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu» (Mat.4,4); iar despre valoarea celor «nemateriale», despre valoarea sufletului omenesc amintește că «ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul?» (Marc.8,36).

Dar când vorbim despre «bunătate» fie și la modul comun, oare nu ne gândim și la o calitate *sufletească*? Am putea acum înțelege că soții unei familii (creștine) se cuvine să dea și **bunătate** celor lipsiți de aceasta?

Să ne ajutăm înțelegerea *bunătății familiale* printr-o referire mereu foarte actuală la **asistența socială** a «celor lipsiți»; lipsiți de ajutor, sau de hrană, de adăpost, de sănătate, de părinți etc. În acest caz, viziunea (**vederea mentală**, ca să nu spunem *spirituală*) a «ce trebuie făcut» variază uneori de la indiferență («lasă-i dom'le să se descurce..., că sunt liberi să muncească» etc.) până la o rezolvare cât mai comodă. Între rezolvările relativ comode se numără de obicei «alocarea de fonduri» pentru îmbunătățirea hranei, cazării..., mărirea numărului de

«asistenți» (sociali) angajați și eventual ceva numit «asistență psihologică». Fără a fi «psihiatrică» (care privește boala psihică), asistența psihologică ar privi problemele părții sufletești a celor ce au nevoie de asistență (socială).

Dacă am numit «comodă» (din punct de vedere sufletesc) soluția financiară a asistenței sociale, aceasta nu înseamnă neapărat că este și «ușoară». Procurarea celor necesare (sau a banilor corespunzători) pentru «cei lipsiți» poate fi chiar dificilă. Dar când aceste dificultăți materiale (financiare) sunt rezolvate, oare «cei lipsiți» au avut parte de «toată bunătatea»? În fond, în plan *social*, este la fel ca atunci când *individual* dăm «de pomană» unui cerșetor. Dacă acesta este zilnic prea insistent, poate deveni deranjant.

Și astfel, spre exemplu, într-o localitate de câteva sute sau mii de familii cu un orfelinat ce îngrijește câteva zeci sau sute de copii lipsiți sau părăsiți de părinții lor, dacă respectivii orfani mai strică un gard sau mai fură câte un fruct (sau mai multe) din livezile oamenilor, se poate întâmplă ca ei să devină un fel de «inamici publici» pentru locuitorii «normali» ai localității. Să fi fost copilul uneia sau alteia dintre familiile locului, mama sau bunica s-ar fi grăbit să le ia apărarea, că «de, sunt copii». Familia își întinde apărarea și dragostea pentru copiii săi, dar orfanului cine îi va da dragostea, dincolo de «pomana (materială) cuvenită»?

La fel stau lucrurile și cu bătrânii sau bolnavii cronici. Câți își mai pot afla sfârșitul «în patul lor», înconjurați de dragostea fiilor și nepoților, când este mai simplu sau mai comod (financiar și social) să fie îngropați prematur într-un mormânt de grijă materială (azil și/sau spital), unde

zvoana de viață a lumii (a marii familii a societății) mai pătrunde doar prin gaura îngustă a unui televizor sau radio ?! Îmbrățișarea de dragoste familială a societății este departe sau subțire, de cele mai multe ori. - Dintr-o poziție moralizatoare «de forță» (când «ne e bine»), având și o pretenție «creștină», bineînțeles că la unii se poate spune că suferă sau sfârșesc așa cum merită după o viață petrecută într-un mod necuvenit. Dar «dragostea este binevoitoare..., toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă...» (1 Cor.13,4-7).

Pentru a trage o primă concluzie: cea mai puternică instituție de «asistență socială» rămâne *familia*, mai ales din punctul de vedere sufletesc, spiritual, care pentru om este cel esențial: «ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul său ?» (Marc.8,37). Din acest punct de vedere, al dragostei și al comuniunii, orice alte forme de «asistență socială» cât de greu vor putea suplini instituția familiei !

De aici rezultă în mod firesc importanța ocrotirii realității *spirituale*, esențiale, a familiei. Dar situația ocrotirii familiei, din acest punct de vedere, în vremurile «post-moderne» pare să devină tot mai dificilă.

Ispitele a tot felul de «bună-stări» materiale (cu implicații spirituale !) rup tinerii de părinți, uneori chiar soții unul de altul și-i duc din satele și orașele natale în orașe și sate tot mai depărtate, uneori «peste mări și țări». Ispitele acestea sunt mari pentru că sfătuitoarii și «pildele» altor «fericiți îmbogățiți» care ne umplu («mediatic») din toate părțile ochii și mințile se străduie să ne convingă cum că «tot binele» este «să ai» cât mai mult, că aceasta este o condiție inclusiv pentru bunăstarea și fericirea spirituală, aceasta din urmă însemnând de obicei doar nici mai mult,

nici mai puțin decât plăcerea distracției. O «înțeleaptă» (după «mintea lumii») concepție de viață... sau de moarte ?

Oare ce fel de «sistem educativ» mai poate ajuta astăzi sănătatea familiei ? Familia s-a apărut mult timp prin sine însuși, din familiile vechi sănătoase născându-se alte familii noi. Exemplul viu, pilda prezentă a celor dinainte era mai ales comoara care se preda din generație în generație. Acum *credința* în cei dinainte, în părinți, este adesea ștearsă sau subminată de deșteptăciunile «știrilor», a «noutăților» de pe o zi pe alta - hrană spirituală amăgitoare, care însetează fără a sătura vreodată și care creează dependență («robie») spre căutarea nimicului cu chip de plinătate. O cale sigură spre nimicire.

Nenumărați «învățători» («guru») la modă pândesc și sar cu tot felul de «soluții» - nutriționiste dacă nu finanțiste, pseudo-politice dacă nu prostituționiste de-a dreptul etc. - pentru a-i «recupera pentru lume» pe cei care încearcă o ieșire spre ceva mai adevărat, pentru a-i readuce în cercul vicios, demonic, al «vânării de vânt»...

În cazul familiei, la polul opus propovăduitorilor (desigur mincinoși ai) dizolvării familiei tradiționale (din bărbat și femeie, care nasc copii), se mai pot vedea reacțiile radicale ale familiilor ermetice închise, ale «clanurilor» sau «triburilor» care-și protejează existența și bunăstarea «cu orice preț». Prețul aceste poate fi reprezentat de reguli dure, ce pot să pară eventual «super-creștinești», sau de hărnicia materială ce «trebuie răspătită de Dumnezeu», aținerea «sterilizată» deoparte de cei «păcătoși» (cum «selecționați» ?), un neo-fariseism care undeva, ascuns în adâncul ascuns al sufletului, trebuie să mai răstignească

vreun chip al lui Hristos, încă vreun semen - de judecat ca păcătos și nevrednic să fie, sau să fie cu «regească» milă îngăduit din partea celor care «știm noi că sunt mântuiți» pentru «merite prea prisositoare», dar mai ales pentru «smerenia cea mare», ascunsă văzut... - dar ce se întâmplă «în ascuns» doar Dumnezeu o mai ști, când duhovnicul cu greu mai poate ceva...

Uneori răutatea ascunsă și care a dospit vreme îndelungată se vedește în adevărate și ucigătoare războaie între «familii», dinastii, triburi, neamuri etc. Atunci câte una sau mai multe astfel de «sfinte familii» se vădesc a fi doar una sau mai multe Mafii ucigașe.

Pericolul ce pândește aceste familii este egoismul familial, care este confundat cu iubirea. Este în fapt o iubire pervertită, fiindcă egoismul familial nu înseamnă iubire (familială). Dacă «adun» (să nu spunem «fur», eventual milioane, adică «mult-mult») «pentru familie», pare justificat (*pare* doar !), din punct de vedere moral, social... Dar dacă **știi** (și *mass-mediile* ne ajută, poate aceasta este o parte bună a lor) că alții «au» (acces la) mult mai puțin, atunci ce justificare morală, socială etc. mai are putere și adevăr ?

Desigur, ne putem dezvolta filozofii, «concepții» savante, chiar religii și credințe care să ne amortească *bunătatea* din noi, dacă nu poate să ucidă «chipul lui Dumnezeu» în noi. Iar dacă ajungem să și ucidem (material și/sau spiritual) «din bunătate», din «bunătatea» vreunei filozofii sau chiar a unei credințe mincinoase, în realitate pricinuite de vreun duh necurat, «împielit» într-un nume aparent de adevăr, atunci suntem chiar noi în situația «celor lipsiți» de *bunătate*.

Egoismul familial de acest fel, incapabil să comunice sufletește (spiritual) cu restul societății, chiar când se agață de însemnele Bisericii, nu face decât să uzurpe în mod cu totul necuvenit adevărul iubirii. Pentru că există o legătură esențială a oricărei familii cu restul societății omenești, cu restul omenirii, cu restul *familiei omenești*. Că este vorba despre originea comună în familia inițială a lui Adam și a Evei, sau că este vorba despre Tatăl cel ceresc, făcătorul omului și a oricărui om și Cel de la Care izvorăște orice viață («Tatăl nostru Care ești în ceruri...»), toate exprimă comuniunea ființială, esențială, a tuturor oamenilor, implicit și a tuturor familiilor - cu păzirea cuvenită a diferențelor specifice.

*

Și în această privință, ca în toate privințele, modelele de urmat astăzi, pare-se că mai mult decât oricând, sunt cele ale Sfinților Sfintei Biserici. Săracii, dar fericiții lui Dumnezeu, ei sunt cei ce ne învață sărăcia cea sănătoasă, postul cel stăpânitor de cele trupești și bogăția nemăsurată, dumnezeiască a celor duhovnicești, bogăția nemăsurată a iubirii adevărate. Ei au biruit pustiul lumii acesteia cu apele dătătoare de viață ale Harului dumnezeiesc. Înfrânarea în ispite pe care ne-o pun înaintea înseamnă bărbăția în fața amăgirilor și iluziilor mincinoase, stăpânirea adevărată de sine spre vederea cea adevărată a adevărului tuturor lucrurilor văzute și nevăzute, după măsura chipului pe care Dumnezeu Însuși l-a dăruit oamenilor. Ei ne arată apropierea de locul cel Sfânt al Tainei de iubire a Sfintei Treimi, de unde izvorăște orice dar și mai ales darul iubirii. Din acest izvor al Harului în Biserică se hrănește mai apoi și viața de iubire a oricărei familii.

Astfel încât, până la urmă, sănătatea familiei constă în legătura ei adevărată cu Duhul dumnezeiesc al Bisericii. Discernământul spiritual, deosebirea duhurilor este dificilă și pentru viața de zi cu zi a familiei. Dar străduința membrilor familiei, împreună și fiecare în parte, este ajutată de viața duhovnicească în Biserică. Iar instituția văzută a **nașilor** exprimă și ea, între altele, tocmai legătura nevăzută a familiei cu restul societății, societate care în chipul ei dumnezeiesc este (sau devine) însăși Biserica.

Familia, în Taina sa cutremurătoare, din care se nasc uneori monștri, prin rătăcire, dar și sfinți cu ajutorul mereu prezent al lui Dumnezeu, rămâne mereu locul sfânt al întâlnirii libertății omului «după chipul lui Dumnezeu» (pe de o parte), cu voia veșnică, atotputernică și adevărată, dar mai ales plină de iubire nemărginită, a Dumnezeirii.

Sibiu

ianuarie-februarie 2006

Vârstele comuniunii*

Din "zicerile" lumești ale vârstelor: "nu mai sunt tinerii de azi ca cei de altă dată...", (și reciproc) "nu se mai dau la o parte bătrânii, ca să mai facă loc tinerilor..."

O adâncă taină învăluie trecerea omului prin această lume, prin vârstele vieții pământești. Vrând-nevrând, după nașterea hotărâtă de Dumnezeu și de părinți, cel mai adesea fiecare om trebuie să meargă, la rândul său, pe cărarea ce duce de la pruncie și copilărie, prin adolescență și prin tinerețe, până la vârsta adultă și apoi la bătrânețe, după care urmează o altă mare taină, cea a trecerii prin moarte.

În viețuirea împreună a atâtor oameni pe pământ, în societatea umană, se poate vorbi și despre o inevitabilă "întâlnire" a diferitelor vârste. Între vârste există sau se creează în mod necesar o strânsă și vie legătură. Mai ales în jurul vârstei de mijloc, a vârstei adulte, a omului "în putere", se organizează și celelalte vârste, copilăria și bătrânețea, cu neputințele lor specifice.

În viața socială *vârsta* nu mai rămâne doar un aspect biologic individual, care poate fi numai "vegetal" sau "animal". În relația cu semenii săi, omul își împlinește vocația de *persoană*, iar vârsta înseamnă în acest caz asumarea unor funcții, rosturi și responsabilități cu caracter *social*.

---

* Articol publicat în "Îndrumător Bisericesc", Sibiu, Anul 147 (1999), p.116-120.

Din această perspectivă copilăria și tinerețea biologică a omului este vârsta pentru *joaca* împreună cu alți copii, dar și pentru *învățătură și ucenicie* pe lângă cei de vârstă matură, ca școlar, elev, student. Vârsta adultă este vârsta *profesiunii*, prin care folosul propriu este legat de săvârșirea unei lucrări și în folosul celorlalți. Este și vârsta afacerilor și a politicii, nu neapărat în sensul lor nenorocit. În sfârșit, bătrânețea este prin excelență o vârstă a *împlinirilor*, a înțelepciunii ajunse și împărtășite *urmașilor*, înaintea „marii treceri”.

Poate mira lipsa „iubirii” în schița de mai sus a vârstelor. Înțeleasă într-un sens „actual” adesea îngust, până la urma trist de meschin, iubirea ar fi caracteristică mai mult adolescenței și tinereții, cu o oarecare sau eventuală împlinire în vârsta mai adultă. Dar iubirea înseamnă mult mai mult, este un dar dumnezeiesc și chiar un *nume* al Dumnezeirii, însoțind viața omului de-a lungul tuturor vârstelor.

De fapt, lipsa sau scăderea iubirii, la fel ca și rătăcirea în false „iubiri”, face ca și între vârste *înțelegerea* să fie uneori dificilă - „înțelegerea” nu doar intelectuală, ci și „a inimii”, a iubirii care naște *comuniune* între oameni.

Altfel, se ajunge la „ziceri”, de obicei răutăcioase, ca cele de la începutul acestor rânduri.

*

Ispitele în calea comuniunii între oamenii de diferite vârste sunt multe. Și ele par diferite pentru fiecare vârstă.

Spre exemplu, la „vârsta înțelepciunii”, unii bătrâni par să *uite* cum a fost tinerețea. Poate și dintr-o ispită a comodității. Uitarea e foarte comodă..., ca și beția. Este ca un fel de orbire sufletească. Nu mai „vezi” cu mintea, nu

mai înțelegi lucruri altminteri destul de simple și chiar evidente. Dar această orbire poate să ascundă o cauză mai adâncă și mai rea, și anume *mândria*.

Poți fi mândru de orice, însă *motivul* respectiv al mândriei nu face decât să-i ascundă acesteia *goliciunea păcătoasă*. La o vârstă mai înaintată poți fi mândru de ceea ce ai ajuns și „ești“, ca un fel de caricatură a chipului lui Dumnezeu în om. Pentru că doar Dumnezeu *este* cu adevărat, iar ceea ce am ajuns noi să fim este doar prin mila purtării Sale de grijă și a îngăduinței pentru greșelile noastre.

Sau poți fi mândru de ceea ce ai dobândit, material sau spiritual, ceea ce face numai ca, după vorba populară, mândria să fie soră și cu prostia (adică orbirea minții de care vorbeam mai înainte). Pentru ca dacă ai „dobândit“, înseamnă că mai înainte nu ai avut, și ai *primit* ceva de la cineva (de fapt Cineva). Și dacă „progresăm“ în închipuiri până la a ne atribui „merite“ proprii, ca niște mici „demiurgi“ ai „ajungerii“ sau „dobândirii“ noastre, atunci mai simpla prostie (a orbirii) poate să ajungă - cât de tristă și înspăimântătoare „ajungere“ - până la curată nebunie (cu tot ce înseamnă „ne-bun“).

Vorbind despre ispitele bătrâneții, nu înseamnă a da vreo „dreptate“ rătăcirilor tinereții. Ispitele par în acest caz altele. Tinereții pare să-i lipsească *clarviziunea*, mai simplu spus vederea limpede a propriului viitor, atunci când judecă bătrânețea.

Totuși, la drept vorbind, nu trebuie cine știe ce „clarviziune“ extra-ordinară pentru a-ți „vedea“ viitorul pământesc foarte probabil în chipurile celor deja bătrâni. „Eu nu voi ajunge așa (în nici un caz)“, spus la tinerețe,

înseamnă tot o „orbire“, și tot sufletească, a minții care nu „vede“, nu înțelege cu adevărat. Negarea („orbească“ a) foarte posibilei decrepitudini proprii la bătrânețe poate fi și o „strâmbare“ a aspirației adevărate a sufletului spre *veșnicie*, firească pentru chipul dumnezeiesc sădit în om.

Sau, aceeași negare „tinerească“ (ce înseamnă în acest caz „infantilă“) poate fi arogarea, desigur tot închipuită, a unei „siguranțe“ a „științei“ ce va să fie cu noi - „știință“ care, dacă nu „vine“ de undeva sau de la cineva, nu avem cum să o „dobândim“. „Putem“ bineînțeles (bineînțeles ?) să *cădem* (căderea e, iarăși, ușoară) în închipuirea fals „demiurgică“ a „meritului“ propriu a propriei „științe“ care, la fel ca la bătrânețe, nu ascunde decât boala *golicionii mândriei*. Și aici ajungem la aceeași cauză, comună și tinereții și bătrâneții, în ceea ce privește lipsa de comuniune între vârste. Tinerii de azi sunt (vor fi) bătrânii de mâine sau, altfel zis, cei care au „contractat“ boala mândriei la tinerețe au multe șanse să o „ducă“ și la bătrânețe.

Aceeași orbire a mândriei, la orice vârstă, ne face să absolutizăm momentul vârstei respective, uitând celelalte momente proprii de vârstă. „Uitarea“ aceasta înseamnă și multe altele, între care faptul că „uităm“ să ne *asumăm* în întregime ceea ce *am fost* și ceea ce (poate) *vom fi*. Suntem nu doar momentul prezent (adesea „închipuit“) al unei vârste - deși suntem și numai aceasta - ci suntem și toate momentele și vârstele pe care le-am trăit și atât cât le vom mai trăi. De fapt *suntem* ai clipei prezente (ca într-un început al veșniciei) în măsura în care ne asumăm trecutul și așteptăm pregătiți taina viitorului.

Dorim de obicei să uităm cele rele și „slabe“ ale noastre, fără a observa că riscăm astfel să uităm și din cele

bune. Însă doar neuitând mai ales greșelile și slăbiciunile noastre (și asumându-ni-le, oricât ar fi de greu de „dus” și de suportat) putem evita *repetarea* vechilor greșeli sub o altă înfățișare, în așa fel încât mersul nostru înainte să fie pe o potecă cât mai sigură. Iar la această ne poate ajuta mult *oglinnda celorlalte vârste*, în chipul semenilor noștri de altă vârstă.

Și, oarecum reciproc, asumarea propriilor vârste, trecute sau viitoare, este deja un pas spre *înțelegerea întru comuniune* cu celelalte vârste, ale *celorlalți* semeni ai noștri. Pentru că această asumare, sau, după caz, „recâștigare” a propriilor vârste înseamnă și (re)găsirea adevăratei *identități* proprii, *personale*, *întru comuniune* cu ceilalți, dincolo de confundarea identității proprii cu momentul unei vârste imediate, de frica „dispersării” în timp și dincolo de rătăcirea individualității singuratice.

*

Între vârste, celelalte două, *copilăria* și *vârsta adultă* sunt, mai nou, cele mai nebăgate în seamă. Și din motive oarecum diferite.

Dintr-o perspectivă ce prețuiește îndeosebi „emanciparea precoce” și „coacerea forțată” sau maturizarea artificială (în sensul de „falsă”), copilăria ar putea fi desconsiderată pentru „slăbiciunea” ei: cine se uită la ce zice sau chiar ce face copilul ? Drept care și responsabilitatea sa, socială, chiar și penală, este cu totul relativă. Relativă la cei „mai în vârstă”, de care el *ascultă*.

Copilăria este astfel *nevinovată* și (de obicei) *ascultătoare*. *Slăbiciunea* împreună cu sora ei *sărăcia* (la modul direct copilul nu „are” nimic după *lege*, chiar dacă

dincolo de aceasta are *totul*) ar fi în acest caz *condițiile* pentru nevinovăție și ascultare și nu ar mai fi atunci chiar așa de disprețuit, mai ales dacă ținem seama că toate acestea la un loc determină *fericirea* prunciei și a copilăriei, pe care în celelalte vârste doar *sfînțenia* o mai poate redobândi; „Feriți cei săraci (cu duhul)...“ (Mt.5,3; Lc.6,20)

De aceea *copilăria*, sub toate aspectele ei, este o rădăcină a *existenței* omului și un reper veșnic pe calea aflării rosturilor sale fundamentale, a dobândirii *mântuirii* - ca să folosim totuși acest cuvânt certificat de milenii de folosire și atât de propriu pentru această realitate, chiar dacă poate părea arhaic pentru pretențiile unei „modernități la modă“: „căci împărăția lui Dumnezeu este a unora ca aceștia...: cine nu va primi împărăția lui Dumnezeu ca un prunc nu va intra în ea“ (Lc.18,16-17).

În schimb, cealaltă vârstă amintită, vârsta adultă, începe să nu mai existe pentru conștiința personală. După avântul și entuziasmul (recunoscut de obicei ca nefondat) al tinereții, acum „grijile vieții“ sau varianta lor mai „elevată“ care sunt „preocupările“ de tot felul, uneori „distracțiile“, toate „răpesc timpul“ (vieții) și conștiința *existenței* și a identității autentice. Omul adult nu mai are timp pentru „cine suntem, încotro mergem, de ce etc. ?“, preferându-se întrebări și răspunsuri mai „ieftine“, „pre-fabricate“ (de cine... ?), „la modă“ etc.

Însă este păcat de o așa pierdere, pentru că tocmai aceasta este vârsta luptei pentru răspunsurile adevărate, necesare înțelepciunii bătrânețelor, spre a fi împărtășite urmașilor. Și mai sunt aceste răspunsuri, mai ales, pentru veșnicie... Pentru că e timpul ajungerii la „starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos“ (Ef.4,13).

*

Vorbind despre împlinirile fiecărei vârste și despre necesara comuniune a tuturor vârstelor, nu putem uita modelul, de fapt mult mai mult, *icoana* viețuirii împreună a tuturor vârstelor în cadrul *familiei*.

În familie vârstele omului capătă, pe rând și pentru totdeauna, alte numiri și înțelesuri. Ca prunc, copil și tânăr el este *fiu* sau *fiică* pentru părinții săi (dar și *nepot* sau chiar *strănepot* pentru cei mai bătrâni), poate fi sau deveni eventual și *frate* sau *soră*, ca adult devine *tată* sau *mamă* (fără a înceta totodată să fie fiu sau fiică față de părinții săi), iar mai apoi, spre bătrânețe devine și *bunic* și chiar *străbunic*. Numirile acestea trec și dincolo de moarte, rămânând în amintirea urmașilor, spre veșnică pomenire.

În familie, între diferitele vârste, adică între părinți și copii, ca și între frați, rodește mai departe spre comuniune legătura dragostei, a *iubirii* dintre soț și soție, cea care a stat de la început la baza întemeierii familiei înseși.

Învățarea și simțirea (experierea) în familie a iubirii curate, adevărate, singura ce poate naște înțelegere și comuniune între oameni, indiferent de deosebiri dintre ei (inclusiv de vârstă), este ceea ce face ca familia să fie „școala” necesară și pentru orice fel de comuniune *socială*. Cândva se mai vorbea despre „cei șapte ani de acasă”. Ruperea într-un fel sau altul a acestei rădăcini *familiale* face mai târziu posibilă disoluția oricărei alte forme de coexistență socială.

Iar icoana dumnezeiască a familiei: *Tatăl* ceresc, *Preacurata Fecioară Maică* a *Fiului* lui Dumnezeu Cel Întrupat, care „celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu” (Ioan

1,12), și actualizarea acestor realități în Sfintele Taine ale Bisericii fac, toate împreună, ca și înțelesurile „familiei creștine“ să fie mult lărgite și nemăsurat înălțate...

*

Ca o continuare cu totul firească, necesara comuniune familială și socială a vârstelor își găsește o desăvârșită împlinire în însăși așezământul dumnezeiesc al Bisericii. Ar fi imposibil de înțeles Biserica fără prezența *tuturor* creștinilor, de *toate* vârstele. Ar fi chiar împotriva *ființei* Sale, care este cea *a comuniunii*.

Și toate împlinirile amintite ale comuniunii vârstelor în familie se regăsesc și în Biserică. Pentru că, după cuvintele Sfântului Apostol Pavel, taina întemeierii familiei, a legăturii dintre bărbat și femeie, „taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos și în Biserică“ (Ef.5,32).

Astfel, comuniunea în „familia Bisericii“ cuprinde (cel puțin potențial) pe *toți* oamenii, deci și de *toate* vârstele, chemați la comuniunea unii cu alții și spre comuniunea tuturor cu Dumnezeu, după chipul dumnezeiesc al comuniunii Sfintei Treimi și pe atât cât este cu putință oamenilor.

Atunci preotul este și un *iconom al diferitelor vârste*, lucrând la înțelegerea și comuniunea lor, întru înțelepciunea și lumina Harului dumnezeiesc. Unind duhovnicește în sufletul său câștigurile tuturor vârstelor, el va învinge ispitele caracteristice uneia sau alteia dintre vârste. Și spre câștigarea celor *veșnice* atât de către sine cât și de păstoriții săi, el se va face și în această privința „tuturor toate“ (1 Cor.9,22), pentru „ca toți să fie una“ (Ioan 17,21).

Iar inima sacramentală a Bisericii, Sfintele Slujbe, departe de a deveni vreun fel de „spectacole adecvate“ unei

Pr. Vasile Grăjdian

vârste sau alteia (ca și vreunei categorii sociale sau profesionale), vor fi ceea ce au fost întotdeauna, adică locul și vremea regăsirii și întâlnirii *tuturor* cu Dumnezeu, spre dobândirea vieții veșnice întru Împărăția cerurilor, a Tății și a Fiului și a Sfântului Duh.

Sibiu

ianuarie-februarie 1999

Alegerea cea bună*

Alegerea, adică dreptul (și oarecum capacitatea) de a alege între cel puțin două alternative ține de condiția umană. De aceea, omul nu poate să nu aleagă, pentru că și alegerea "ne-alegerii" este tot o alegere.

Scopul alegerii este de obicei destul de concret. Omul alege dintre cele două sau mai multe variante care i se propun *la un moment dat* pe cea mai bună - sau care i se pare mai bună. În acest punct începe să se dezvăluie seriozitatea alegerii. Pentru că dacă ceea ce *i se pare* omului nu corespunde realității, alegerea poate fi și proastă. Iar ce înseamnă o alegere proastă, omul are ocazia să o constate "din plin" după respectiva alegere - așa cum ne arată istoria nenorocirilor omenirii întregi, ca și cea a nefericirilor fiecărui om în parte.

Conform acestei istorii, se pare că omul are o problemă cu *capacitatea* sa de a alege (și de aceea în prima frază am pus-o în paranteză și însoțită de acel "oarecum"). Desigur, *dreptul* omului de a alege constituie totodată, inevitabil, și o *capacitate* a lui (de a alege). Problema nu este aceea a capacității de a alege "în general", ci a capacității de *a alege bine*. Și aceasta este o problemă serioasă, deoarece urmările pot fi grave, de fapt deosebit de grave - pentru om, pentru fericirea sa.

---

* Articol publicat în "Porunca iubirii" (Sibiu-Făgăraș), revista Asociației pentru Isihasm, nr.5-6, 2000, p.57-58.

Anticiparea urmărilor unei alegeri posibile, "vederea înainte" a acestor urmări pare un dar cu totul remarcabil, o adevărată *înțelepciune*, pe care însă câți o posedă cu adevărat ? Tot nenumăratele experiențe nefericite au făcut ca lumea să socotească necesară o minimă *maturitate*, măcar fizică, pentru exercitarea dreptului de a alege în anumite cazuri socotite importante, cum este spre exemplu dreptul de vot.

Maturitatea ar fi poate un criteriu pentru capacitatea de a alege cât de cât bine pentru că un număr mai mare de ani de viață duce și la o oarecare "înțelepțire", fie aceasta și în urma altor alegeri nefericite, dar care totuși nu i-au fost fatale celui în cauză, deci au fost totuși "acceptabile". Această ironie tragică a "maturității" omenești a fost exprimată de un african și s-ar putea rezuma astfel: simplul fapt ca un om ajunge la o vârstă mai înaintată înseamnă că nu a făcut pe parcurs chiar cele mai rele alegeri, sau că Dumnezeu îl iubește deosebit de mult. Pentru Africa, unde în vremurile acestea speranța de viață este dramatic redusă, *supraviețuirea* pare a fi un criteriu al "maturității" și "înțelepciunii".

Și am ajuns la două lucruri importante legate de alegere: dreptul de vot și supraviețuirea. Ceea ce astăzi numim "drept de vot" privește *alegerea "aleșilor"*, a *conducătorilor*, a celui sau a celor care să-i conducă pe oameni pe calea cea bună, spre fericire. Este un moment grav, deoarece o alegere proastă în această situație poate duce la o proastă conducere, ceea ce înseamnă dezordine, foamete, război și orice altă nenorocire ce pune în joc însăși *supraviețuirea* unei întregi societăți omenești.

Memoria esențială a omenirii, tradiția, a păstrat peste generații (și pentru înțelepțirea tuturor acestor generații) ceea

ce au constituit experiențele cele mai importante ale omului în această privință - Sfânta Tradiție a Bisericii fixându-le și în scris, în Sfintele Scripturi. Chiar de la Facerea omului, Dumnezeu, Făcătorul "după chipul Său" al omului (Fac.1,27), i-a dăruit acestuia *libertatea alegerii* (Fac.2,16-17). Și momentul exercitării acestei libertăți nu a întârziat. Și a fost vorba de a alege chiar de cine *să asculte*, pe cine să urmeze, deci pe cine să-și aleagă omul "conducător". Din păcate ("din păcate" este o expresie foarte potrivită acestui loc) cel rău a fost mai *ispititor*, iar alegerii (proaste !) de a asculta pe acesta i-a urmat suferința și moartea (Fac.3). Astfel, de la început, votul dat prost în ceea ce privește "alesul" a pus în discuție fericirea și chiar supraviețuirea omului.

Mai târziu, au existat și alte momente de "alegeri". În pustie, poporul ales (*ales de Dumnezeu*, 1 Deut.7,6; și totuși... !), poporul lui Israel, a ezitat adesea când a fost de ales între a urma lui Dumnezeu și Legii Acestuia, sau a urma poftelor și patimilor robiei egiptene, a "vițelilor de aur" (Ieș.32). Și în pofida avertismentelor profeților (aceștia erau cei ce "vedeau" realitatea) privind pericolele privilegiilor acordate regilor și altor conducători pământești, când a fost de ales între Dumnezeu (!) și un eventual "regișor" oarecare, a fost ales acesta din urmă (1 Reg.8)... - poate încă o împlinire a Cuvântului dumnezeiesc, "mulți dintâi vor fi pe urmă și cei de pe urmă vor fi întâi" (Mat.19,30).

După multă altă istorie nefericită cu alegeri și regi, istorie "agrementată" cu măceluri mai obștești sau mai particulare pentru putere (ce "putere" !), un alt moment cutremurător a fost alegerea foarte publică și "democratică"

(tot *de viață și de moarte*) între Iisus Hristos (Mântuitorul, salvatorul întregii lumi !) și ucigașul Baraba (Luc.23,13-25)... Cum s-a ales ține deja de Istoria Mântuirii noastre...

E totuși o (contra)performanță să alegi de atâtea ori prost ! Dar este, mai ales, un AVERTISMENT ! "Înșelătorul" este aproape, la orice astfel de alegere.

Mai mult chiar, alegerea "de oameni", de către oameni sau chiar de Dumnezeu, lasă mereu loc libertății teribile datorite omului, inclusiv libertății căderii. Căderile poporului *ales de Dumnezeu* ("te-a ales Domnul Dumnezeuul tău ca să-I fii poporul Lui ales din toate popoarele de pe pământ" - 1 Deut.7,6) le-am menționat deja... Să ne mai amintim de căderea lui Iuda, cel *ales* între Apostoli de însuși Dumnezeu Cel Întrupat ("Oare, nu v-am ales eu pe voi, cei doisprezece ? Și unul dintre voi este diavol. Iar El zicea de Iuda al lui Simon Iscarioteanul..." - Ioan 6,70-71).

Care este atunci alegerea cea bună, dacă cea "de oameni" și când este dumnezeiască se arată uneori destul de nefericită, datorită slăbiciunii firii omenești a celui ales ?

Se pare că alegerea cea bună este întotdeauna dincolo de alegerea "mică" de om din lumea aceasta. Pentru că ea este în primul rând *duhovnicească*, adică ea este în legătură cu Duhul cel Sfânt, dar și cu ispitirile duhurilor celor înșelătoare. Alegem mânați de duhul poftei, al lăcomiei, al ambiției și îngâmfwării, roadele "întrupării" ce urmează acestora vor fi pe măsură, adică suferință și moarte. Alegem ascultând de îndemnul Duhului celui bun, al iubirii celei adevărate (nu a celei fățarnice), primim atunci darul puterii de a duce cu credință și nădejde orice greutate ar urma, chiar până dincolo de moarte, fiindcă pentru cei care

fac alegerea cea bună, adică pentru Sfinți, dincolo de moarte nu poate fi decât Învierea și nemurirea, viața cea veșnică și fericită în Împărăția lui Dumnezeu.

Pentru că Însuși Dumnezeu, atunci când S-a întrupat ca om, pentru mântuirea noastră din rătăcire și moarte, El Însuși, Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, om adevărat, dar și Dumnezeu adevărat (la care nu poate fi cădere sau greșală !), *ne-a arătat alegerea cea cu totul bună*, atunci când a ales pentru noi toți ca să fie "ascultător până la moarte" (Filip.2,8) doar de Dumnezeu, de Tatăl cel ceresc. Și în tot ce a făcut și a învățat a arătat "întruparea" acestei alegeri și ascultări ("nu voia Mea, ci voia Ta să se facă" - Luc.22,42), căreia s-au făcut următori toți Sfinții (oameni ca și noi), începând cu Prea Curata Fecioară Maria, Maica Domnului, ale cărei cuvinte "Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău" (Luc.1,38) au fost după chipul Cuvântului Celui Născut dintrânsa.

Pot aduce vreo fericire adevărată alegerile pe patru, pe mai mulți sau pe mai puțini ani, a unor oameni care pot cădea în rătăcirii, uneori mai rău ca animalele - fie ei și pe primul loc al puterii pământești ("the first...") ? Sau ce poate urma alegerii de a aduce ofranda osteneții proprii pe altarul lăcomiei desfrânate, a "vițeilor (sau altor dobitoace) de aur", fie că se numesc Bingo, Caritas, FNI, speculație la bursă, loterie sau ce nume și-or mai inventa (că doar "împielițarea" lor - vorba lui Noica - se schimbă) ? Poate doar o "fericire" mincinoasă de moment, pentru că ce fericire e aceea zidită în palate "civlitate" la porțile cărora suferă și mor mulțime atât de mare de frați ai noștri (păi da, *frați* ai noștri încă de la Adam, și mai ales de la Hristos), de atâtea ori prunci nevinovați ?

Pr. Vasile Grăjdian

Și apropo, pentru cei care "cred" ("credință" tare mică la suflet și atât de puțin creștină) că România se învecinează doar cu Vestul și Nordul bogat (chiar dacă de atâtea ori nemernic), să ne reamintim că România veșnică se învecinează și cu Răsăritul și Sudul în care cei mai mulți dintre semenii noștri viețuiesc - de fapt mai mult mor - în suferință și deznădejde mai grea decât a noastră.

De aceea, orice *alegere* a noastră, fie va fi *de iubire* adevărată, adică *de Dumnezeu*, în fiecare clipă a vieții noastre, ori nu va mai fi nimic (chiar nimic). Dar mai bine să fie !

Sibiu

octombrie 2000

Viața creștină și igiena mediatică*

Omul este făcut din *trup și suflet*. Este o afirmație atât de comună încât de multe ori uităm și neglijăm implicațiile acestei realități. Pe de altă parte, ideea *igienei*, tot la modul comun, este aceea că atât trupul cât și sufletul trebuie îngrijite, ca să fie sănătoase - sănătatea fiind o condiție a normalității și, chiar mai mult, a fericirii omului. Iar educația omului în sensul unei vieți sănătoase, igienice din toate punctele de vedere, constituie unul dintre aspectele - mai implicite sau mai explicite - ale culturii (sau civilizației) oricărei societăți sănătoase, normale.

La acest nivel principial, general, și astăzi părerile sunt asemănătoare atât în ceea ce privește învățătura bisericească, tradițională, cât și în planul vieții mai laice, de zi cu zi... La un nivel mai concret însă lucrurile încep să se diversifice. Astfel, dacă în general trupul ar avea nevoie de hrană bună, program de muncă și de odihnă echilibrat, soare, apă, aer, lumină etc., părerile diferă, de la o epocă la alta și de la o zonă geografică la alta, asupra a ceea ce înseamnă „bună“ în privința hranei, sau „echilibrat“ în privința muncii și odihnei, ca și în celelalte privințe.

Totuși, întotdeauna, concepțiile igienice ale unei societăți au asigurat membrilor săi un minim general acceptabil de viață „normală“ pentru orice om și cei care au

---

* Articol publicat în “Telegraful Român”, Anul 146 (1998), nr.1-4 (1 și 15 ianuarie), p.6-7.

avut ocazia „migrării“ între diferite culturi și civilizații s-au putut până la urmă adapta, mai mult sau mai puțin.

Însă, vorbind despre o *concepție* asupra igienei trupului, deja pășim în domeniul *sufletului, al spiritualului*. Pentru că, inevitabil, chiar dacă în prezentarea lucrurilor vorbim despre „suflet și trup“ ca despre două entități deosebite, totuși în realitate ele nu sunt despărțite și *unitatea* lor tainică, în care sufletul este locul conștiinței de sine al omului, constituie ceea ce numim, în general, *omul*.

Și de aceea, igiena sufletului, pe măsura importanței acestuia în cadrul constituției umane, a fost mereu un domeniu privilegiat al culturii și civilizațiilor. Iar în măsura în care fericirea societății - personală, individuală și colectivă - era până la urmă legată de cultura și civilizația sufletului, această igienă a sufletului, disciplina prezervării sănătății lui s-a confundat cu însăși cultura și civilizația diferitelor societăți.

Într-o astfel de perspectivă, calea mântuirii omului, a sufletului (dar și a trupului) său, descoperită prin Iconomia dumnezeiască - a Întrupării Fiului lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru Iisus Hristos - este și plinirea oricărei „igiene“ posibile, pentru că restaurarea chipului și a asemănării dumnezeiești este singura sănătate și normalitate autentică, absolută, pentru om. Mai trebuie doar ca fiecare om să și-o aproprieze, să facă în așa fel încât această cale să devină „a sa“, proprie.

Diversitatea istorică, dincolo de a fi fost icoana uimitoare a bogăției Creațiunii, a reprezentat adesea și terenul pentru numeroase ispitiri și rătăcirii de la calea cea adevărată. „Igienă“ învățaturii creștine, păstrată în Biserică, a dat totdeauna răspunsul adevărat la toate problemele

apărute astfel, chiar dacă uneori a fost greu de deosebit adevărul de amăgire.

O astfel de situație, care se referă în special la „igiena“ sufletească, a apărut odată cu răspândirea în ultimul secol a mijloacelor de comunicare *masivă și în masă* a informației, mijloace numite, generic, *mass-media*. Acestea, alături de o serie de binefaceri aparente, au provocat și probleme, dintre care unele pot avea urmări grave pentru sănătatea, normalitatea, și la o adică, chiar pentru mântuirea omului.

Când vorbim despre *mass-media* ne gândim, la modul concret (și comun) mai întâi la *ziaristică, la presă*, primul în ordine cronologică dintre mijloacele moderne de răspândire pe scară largă a informației și care a devenit posibilă prin perfecționarea și ieftinirea tiparului, ca și prin generalizarea alfabetizării populației. Apoi este vorba despre mijloacele tehnice ale ultimului veac, despre „mediile“ (mijloacele) de *înregistrare* a sunetului și imaginii (de la *fono-graf* la *compact-disk*, de la *foto-grafie* la *cinemato-grafie* etc.) și de *transmitere* a lor (de la *telefon* la *Inter-net*, de la *radio* la *tele-viziune* și sateliți dedicați comunicațiilor...).

Mai ales ultimele decenii au fost martorele unei „democratizări“ cu totul deosebite a *mass-mediilor*, fiind greu de găsit azi vreun loc pe pământ unde să nu existe măcar un radio cu baterii sau mereu prezenta foaie tipărită de ziar. Și lucrurile par să se dezvolte în continuare...

Dar foarte curând, s-au auzit și vocile unor oameni treji care au început să avertizeze asupra *pericolelor* și chiar a *crizelor* foarte serioase declanșate de aceste evoluții. La început, aceste *mass-media* păreau să fie doar o amplificare,

o mărire a puterii de *comunicare* între oameni. Adică tiparul ar fi o continuare perfecționată a *manu*-scrisului, radio-ul și telefonul portabil un înlocuitor al hăulitului de pe deal pe deal, fotografia și *tele*-viziunea un desen sau o pictură „la minut“, eventual o „vedere“ mai ageră sau (mai „la distanță“) și așa mai departe.

Aglomerarea însă *peste măsură* a mediilor, a *mijlocelor* de comunicare a făcut să se uite cel mai adesea *scopul* lor, și anume că la cele două „capete“ ale mijlocului de transmitere este câte o *persoană* care comunică. Egalitatea fundamentală a persoanelor umane manifestată în *dialogul față către față* a fost înlocuită de retorica (de obicei mincioasă) a unui „lider“ sau „grup“ de opinie (cel mai adesea auto-ales), căroro mijloacele tehnice le pot „potrivi“ bine de tot „glasul“ și „imaginea“ publică. O „față“, artist, politician, sportiv etc. se poate adresa - cu ce orgoliu - la o mulțime incontrollabilă de alte „fețe“, al căror răspuns nu mai poate fi în aceste condiții decât cel al unei gloate statistice, a unei „masse“ nediferențiate de indivizi *fără față*, care ridică mâna sau trimit cărți poștale de adeziune *depersonalizată*. Astfel, de fapt, mediatizarea distruge comunicarea, ca să nu mai vorbim de comuniune, prin anularea *celuilalt* din relația „față către față“.

În cadrele vechi, tradiționale, rostirea *cuvântului* în public sau citirea publică a unei *scrieri* - și a Scripturii prin excelență - înseamnă o investitură a unei puteri și autorități, dumnezeiești, nemăsurat superioare celui investit, investitură în care lucrează Harul izvorât din comuniunea tainică a Sfintei Treimi și care vorbește „față către față“ chipului dumnezeiesc din fiecare persoană umană, născând comuniune cu Dumnezeu și între oameni.

În acești termeni problema mediatică devine una cu implicații religioase și bisericești, mai ales în măsura în care Biserica este pe acest pământ cadrul nașterii comuniunii *adevărate* întru Hristos.

Împătimirea mediatică - oare mai era nevoie și de aceasta, pe lângă atâtea patimi „clasice“ ? - dependența mediatică o constatăm și la noi în ultimii ani, la atâția care petrecem ore nenumărate din *viața* dăruită de dragostea Dumnezeiască privind televizorul (ziarul, internetul etc. etc.), care ne înstrăinează pe unii de alții, și mai ales pe copii de părinți, căutând o mâncare care nu ne satură și care ne transformă sufletul într-un câmp pustiu plin doar de gunoaie. Și, ce este mai grav, obișnuindu-ne ochiul sufletului cu o realitate „de plastic“, mincinoasă, orbim pentru adevărata realitate a vieții, ce este icoană a Dumnezeirii, descoperită nouă, oamenilor, pentru mântuirea noastră.

De aceea o *igienă mediatică*, o grijă pentru păstrarea sănătății și prevenirea îmbolnăvirilor sufletești (și apoi și trupești) de tot felul devine necesară pentru fiecare creștin și în acest domeniu - mai ales în vremuri atât de contaminate de poluarea, de necurăția mediatică. Și să nu ne amăgim că putem oricând și oricât selecta și filtra ceea ce ne pătrunde în suflet - inclusiv pe căile mass-mediilor. Otrăvurile sunt cu atât mai înșelătoare cu cât sunt mai dulci... Exemplele și exercițiul orgoliului, al disprețului, al lăcomiei, al derizoriului și al lipsei de sens, ce se scurg pe canalele mediatică, ne cultivă insistent și insidios (fără să băgăm de seamă) sufletele în această direcție, care numai a iubirii nu este. Pentru că design-ul mediatic, „îmbrăcarea“ publicitară sau artistică a „mărfii“ este

probabil singura ce merită o admirație pe măsură, și ne înșeală „la meserie“. Orgoliul că nu putem fi înșelați - că de, doar suntem „oameni mari“ - este primul care este cultivat și asigură orbirea necesară oricărei înșelătorii ulterioare (cultivarea amorului propriu a rămas „principiul excocheriei“ încă de la strămoșii noștri Adam și Eva: „veți fi ca Dumnezeu“ - Fac.3,5).

Postul, exercițiul înfrânării rămâne și în acest domeniu cântarul robiei pătimase sau al libertății și stăpânirii de sine a noastră: putem să trăim măcar o vreme fără „programul mediatic“ zilnic, putem să cugetăm, să stăm cu rudele și prietenii într-o „vorbitură“ curată (fără a pune în loc beția, bârfa sau altă patimă de rușine), sau, mai mult, putem să ne rugăm (mai ales în Biserică) cel puțin atât cât pierdem timpul „mediatic“ ? Să ne rugăm cu frică să nu cădem din acest câștig duhovnicesc.

Dar dacă nu suntem capabili de aceasta și găsim tot felul de motive și scuze pentru împătımirea noastră, atunci suntem atât de singuri și bolnavi, cu sufletul atât de pustiu și plin de tot felul de fiare întunecate. Și trebuie să ne căutăm vindecarea nu în alte amăgiri, ci acolo unde se învață iubirea, la *cuvântul față către față* cu părinții și frații noștri, cu părinții și frații noștri din familie, cu cei duhovnicești, din Biserică, întru Hristos.

Și atunci vom înțelege de ce Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care spune despre Sine Însuși că „precum fulgerul iese de la răsărit și se arată până la apus, așa va fi și venirea Fiului Omului“ (Mat.24,27), nu a ales o astfel de cale „mediatică“ pentru a aduce mântuirea oamenilor - și oare să avem orgoliul prostesc de a crede că „jucărelele“ noastre mediatice nu puteau fi nemăsurat întrecute de

atotputernicia Făcătorului a toate ? - ci a venit la sânul Preacuratei Fecioare Maria „chip de prunc luând“ și petrecând împreună cu câțiva dintre semenii noștri, „bărbați care s-au adunat cu noi în timpul cât a petrecut între noi Iisus Hristos“ (Fapt.1,21). *Aceștia* s-au făcut ucenici și Apostoli ai Săi, mai mult poate decât cei ce au ascultat doar cuvântările sale (mai „mediatice“) și care la acest nivel „public“ au putut fi și înșelați de vorbăria fariseilor, până la a striga „Răstignește-L ! Răstignește-L !“ (Ioan 19,6).

„Pentru că Dumnezeu rânduise pentru noi ceva mai bun“ (Evr.11,40) „și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr (Ioan 1,14). Și însuși „Dumnezeu, Care a zis «Strălucească, din întuneric, lumina» - El a strălucit în inimile noastre, ca să strălucească lumina slavei lui Dumnezeu, pe fața lui Hristos“ (II Cor.4,6).

Sibiu

decembrie 1997

"Complexarea culturală"*

"Războiul rece" care a durat câteva decenii s-a terminat, după cum se spune, cu înfrângerea sistemului comunist. Despre învingători, numai de bine. În ce ne privește, s-a întâmplat să ne aflăm în tabăra care a pierdut.

Desigur, tot în ce ne privește, această *înfrângere* a fost socotită la momentul respectiv și ca o *victorie* a libertății. După un alt deceniu de la această înfrângere-victorie entuziasmul a mai pălit și paradoxul cam duplicitar victorie-înfrângere îi face pe unii să bănuie doar încă o altă victorie a "victorioșilor", și anume victoria în domeniul propagandei, care ne-a convins că "bine c-a pierdut cine-a pierdut, că-i mai bine pentru toți".

După respectiva "schimbare" istorică nu se poate contesta fair-play-ul, stilul "de domn" (mă rog, "gentelmen") în care puternicii învingători au întins mâna spre foștii adversari, acum puși sau ajunși "la pământ" din punct de vedere economic, social... și din alte puncte de vedere, între care și cel al încrederii în sine și în viitor. Mâna întinsă s-a materializat în primul rând în împrumuturi și sfaturi (uneori plătite chiar din împrumuturi) de cheltuire a respectivelor împrumuturi pentru depășirea crizei sau crizelor de tot felul ce caracterizează perioada numită de "tranziție" spre o societate de tip "câștigător".

---

* Articol publicat în "Telegraful Român", Anul 147 (1999), nr.13-14 (1 aprilie), p.3.

Cam târziu s-a observat că prin alte continente mai sudice „tranziția” spre o stare mai fericită nu se mai tot termină de multe decenii. De unde, iarăși în ce ne privește, au urmat dileme târzii pentru oameni deștepți de cultură și politică, pentru care suntem îndemnați mediatic foarte insistent să facem neîncetate "exerciții de admirație". - Apropo de "întârzierea" dilemelor ("întârziat" nu înseamnă totuși neapărat "arierat", cu toată francofonia noastră) mintea țărănească găsisese expresia atât de frumos nuanțată "mintea românului de pe urmă" pentru destul de prozaica "prostie".

Revenind la victoria asupra comunismului, în care sistem învins fuseserăm și noi "încadrați", trebuie spus că propaganda învingătorilor (învingători și la acest capitol) a lăsat să se înțeleagă că este vorba despre o victorie *totală* (a nu se confunda neapărat cu "totalitarismul", deși "globalismul" propagandistic merge tot pe acolo - mă rog, "esprit de finesse"). Adică "economic" era clar că mașinile erau mai bune, mai multe și mai ieftine la învingători, ca să nu mai vorbim de bogăția super-magazinelor, a "super-piețelor", ca doar e "economie de piață", unde "orice" (chiar așa !?) și chiar "oricine" se poate cumpăra, dacă se vinde.

Iar din punct de vedere "militar", așa cum se mai demonstrează din când în când (spre împrăștierea "remember-ului morire"), bombele și armele sunt și ele mai mari și mai tari, și chiar mai "inteligente" de când computerele au lăsat impresia că și mașina poate fi "inteligentă", nu numai omul. - În paranteză fie spus, dacă o armă "inteligentă" reușește să ucidă unul sau mai mulți oameni, asta ar putea fi o "demonstrație" că respectiva armă

(sau cei din spatele ei) ar fi "mai inteligentă" (respectiv "mai inteligenți") decât cei uciși - de unde ar putea rezulta o punere în discuție sau chiar încă o "victorie" asupra bazelor raționa(menta)le ale omului...

Atâtea victorii în atâtea domenii lasă să se înțeleagă finalmente o victorie mai *generală* a "sistemului". Adică victoria economică-militară-tehnică-etc. ar presupune și o superioritate din punct de vedere social și politic. Dar acestea din urmă ne îndreaptă deja atenția în mod necesar spre planul mai general și mai important al însăși *civilizației și culturii*, acolo unde și aspectul *spiritual* este cel mai evident declarat.

Și astfel ajungem la *locul* unde o victorie poate fi "totală" sau nu mai poate fi deloc. Aici, în planul Spiritului, sau (după nuanța nu doar "geopolitică") al Duhului, este locul *identității* unei civilizații, a unui popor, a unei persoane. Este de fapt, și la modul cel mai propriu, locul *nemuririi*, acolo unde victoriile "economice" și "militare" nu mai aproape nici o putere, pentru că sunt la fel de "perisabile" istoric precum sunt și cele "sociale" și "politice" pe care se sprijină sau pe care le influențează.

De aceea o înfrângere în acest plan înseamnă moarte și dispariție într-un sens mult mai deplin, existențial. Nu numai că mor împreună cu cei înfrânți generații nenumărate trecute sau viitoare - altfel spus în cazul nostru ar muri împreună cu noi și *în noi* generații întregi de părinți și frați ai noștri, a căror cale și tot ce ne-au lăsat ar fi greșit în cazul unei înfrângeri, ca să nu mai vorbim de nădejdea unor generații viitoare... Nu numai că ar putea muri și bogăția unei limbi, bogăția cuvântului ei *în duh*, viața și înflorirea ei viitoare, care nu se poate transmite sau "salva" doar prin "traduceri" în limbi "de circulație".

Dar mai ales ar putea fi atinsă *inima* unei culturi și civilizații adevărate, care pentru noi românii, pentru *identitatea* noastră ca și români, a fost întotdeauna credința cea *strămoșească* în nemurire și fericire, credința cea dreptămăritoare, *creștină* și *ortodoxă* în Înviere și de fapt în Dumnezeu. Aici nu mai poate fi vorba de vreo "înfrângere" politică sau de alt fel, ci de *rătăcire*, de pierderea nimicitoare de sine.

Pentru că aici, în acest plan esențial lucrurile au un cu totul alt înțeles, mai adevărat, și o cu totul altă valoare. Spre exemplu, chiar "sărăcia economică", departe de a fi vreo spaimă "socială", poate fi *bogăția dumnezeiască* a sărăciei Sfinților. Și de aceea în acest plan *al Duhului* orice fel de "complexare" de tip „cultural" ce ar putea apărea ca un semn al vreunei "înfrângeri spirituale" - în fața "victoriei" vreunei sau altei pseudo-civilizații care se dovedesc toate până "*la urmă*" (în "roade") doar "ambalaje" ale *des-frâului* de orice fel, fie și frumos "*legalizat*" (ce "lege" ar mai putea fi aceasta ?) - nu ar fi decât o tristă prostie.

Pentru o mai corectă (și mai adâncă) înțelegere, atunci când se vorbește despre "des-frâu" trebuie înțeles "pierderea frâielor" *stăpânirii de sine* (ca o întunecare a chipului dumnezeiesc, *stăpânitor*, din om) în nenumărate domenii ale existenței: în cel al "puterii" nestăpânite (ce "putere" e cea care nu poate fi "stăpânită" ?), al "cunoașterii" oarbe, al "ordinii" sau "libertății" nemăsurate (*fără* măsură), al lăcomiei "economice" (individuale sau sociale), al "distracției" "cu orice chip" și "cu orice preț", ce distruge ființa umană, ca să nu mai amintim de desfrâul "credințelor" pseudo-religioase produse "la bandă" și "după módele" sau "modélele" momentului.

Ce "complex(are) cultural(ă)" ar trebui să (re)simtă creștinul ortodox cuminte (*cu-minte*) în fața atâtor "schimbări" produse de "victoriile" și "înfrângerile" unora asupra altora, ale atâtor "puternici ai zilei", ai zilei trecătoare, doar "istorice" (iată un sens lamentabil al "personalităților *istorice*"), cu toată propaganda sau publicitatea "culturalistică" și "civlizistică" însoțitoare ?

Cu siguranță niciunul, ci cel mult spaimă și tristețe pentru rătăcirea exceselor desfrâului, al nostru sau al altora (și care poate deveni "al nostru").

De aceea adevărata *victorie* în aceste condiții "istorice" rămâne (veșnic !) doar cea din lupta (zilnică, nu "zi-aristică") împotriva ispitelor păcatului "ucigător de oameni". Și de aceea în această *luptă bună* chiar și "înfrângerea" suferinței și a morții poate să însemne de fapt *Învierea*, spre viața veșnică, în singura împărăție adevărată, a lui Dumnezeu.

Sibiu

martie 1999

Duhul slujirii liturgice și spiritul spectacolului*

Este vorba despre un domeniu al multor confuzii actuale. Lumea spectacolului pare să-și cultive spiritul aproape pretutindeni, până la a considera toată "lumea ca un spectacol". Magia modernă a conexării imediate la câteva ore sau măcar minute de uitare a realității (de multe ori triste), printr-o simplă apăsare de buton, ne urmărește încă din copilărie.

De la desene animate și jocuri pe calculator până la spectacole, filme și emisiuni "serioase" (eventual "științifice"), totul devine ceva "normal", "necesar" zilnic pentru socializarea și "viața" în vârste a individului mai mult decât modern - vezi "post-modern".

Pare o nouă "demiurgie" fiecare moment de "show", atunci când *imediata realitate-realitate* se stinge pentru sufletele noastre pentru a face loc măcar pentru un timp unei "realități" făcute, "create" de unul sau mai mulți "creatori" în ale spectacolului. E și un fel de "apocalipsă", în măsura în care lumea adevărată, reală, dispare pentru noi pentru a se "descoperi" o "altă lume", "o lume nouă", cu "realitatea" ei proprie... Apropo de "Lumea Nouă", nu este aceasta actualmente campioana "show-bussiness-ului" ?

---

* Articol publicat în rev. "Potirul" (Sibiu), Anul I (2000), Nr.3 (iunie), p.4.

Orice spectacol, mai clasic-antic "de teatru" sau mai modern "multi- și mass-mediatic" propune aproape inevitabil o "viziune" a lumii sau o "bucată de lume" cu titlu de model chiar pentru lumea reală "de afară", din afara spectacolului.

Cam pe aici începe și slăbiciunea "spectacolului". Lucrând mai ales cu cele "arătate" (de "show") simțurilor, el folosește cele "văzute" *ale lumii* - pe care, pentru a fi cât mai original, interesant, neobișnuit etc. le combină cât mai "creator". În felul acesta este vorba mai mult despre o siluire a Creației (deja existente), decât despre o autentică și nouă creație. "Originalitatea", "noutatea", "neobișnuitul" spectacolului concret sunt doar "cântecul de lebedă" sau horcăitul unor "bucăți de realitate" ucise în "arena circului" pentru aplauzele sadice sau de fapt doar inconștiente ale publicului spectator. Perisabilitatea spectacolelor, a modelelor trecătoare dovedesc prea bine aceasta. "Murind" așa repede (spiritual), apare mereu nevoia de "altceva nou", "mai tare", ca după o mâncare care nu satură, ci doar amăgește foamea.

Spiritul și "realitatea" spectacolului pot fi și deosebit de agresive vis-a-vis de realitatea reală. Având pretenția de a propune o realitate "mai bună", ameliorată, show-ul devine politic (sau invers, politica devine un show, cu "actori" "charismatici") și urmează apoi "spectacolul științei și al tehnicii" prin care lumea e "aranjată" ca un "decor" de spectacol turistic, ascunzând cât mai bine (drăguța minciună a scamatoriei, prestidigitației, a hoției numită "iuțeală" de mână" face și ea parte din spectacol) în culise cadavrele poluării, sărăciei și foametei ("celorlalți", care se uită pe la garduri).

Deși mentalitatea spectacolului are în ea ceva ucigaș (și sinucigaș), ea își are rădăcina în nefericirea omului. Nevoia de distracție (de comedie) și de "sfârșit" (finita la comédia) - un "final" fie "fericit", happy-end, fie tragic (fără scăpare), numai să se termine odată cu tristețea și plânsetul, adică, până la urmă, o mentalitate de "înger căzut" - această nevoie așadar capătă în orice spectacol o "rezolvare", e adevărat, cam mincinoasă. Mincinoasă pentru că presupune o uitare, o fugă, o orbire, o lașitate în raport cu asumarea realității și a propriei condiții. "Participarea" sufletească la vitejiile eroilor din filme doar amortesc conștiința propriei slăbiciuni. Și rămânem atât de singuri, pentru că realitatea "virtuală", "de plastic", a spectacolului ne astupă cu totul vederea adevărată de noi înșine și de ceilalți...

O cu totul altă spiritualitate dezvăluie slujbele bisericești. Duhul Liturghiei nu propune o "altă lume", după felul spectacolului, ci face transparente rațiunile dumnezeiești ale tuturor lucrurilor acestei lumi, create de Dumnezeu. Cele "văzute" ale lumii nu mai sunt "stoarse" de duhul lor prin cine știe ce combinare meșteșugită după singură mintea ispitită a omului, ci din contra, sunt *umplute* de Harul dumnezeiesc, Cel de viață dătător. Acesta înnoiește și preface lumea creată de Dumnezeu în Sfântă Biserică, în însuși Trupul lui Hristos.

Iar Istoria Mântuirii actualizată în Sfânta Liturghie nu este un "story" ieftin cu "happy-end", ci este părtașia noastră la "calea lui Hristos". Astfel ne împărtășim de hrana cea dumnezeiască, de "pâinea cea de toate zilele", "cea spre ființă", care ne satură nespus și la care ne întoarcem mereu, ca la o pregustare neîncetată a

necuprinsului dumnezeiesc... Pentru că în slujbele Bisericii devenim și *suntem* noi înșine, fiecare în parte și cu toții împreună, în adevărul, în credința și în nădejdea noastră comună în Dumnezeu.

Ce altă "noutate" lumească ar putea să înlocuiască noutatea *veșnică* a creștinismului, așa cum se înlocuiesc unele pe altele "noutățile la modă", trecătoare, ale "spectacolului cultural" secular ?

În sfârșit, uneori se încearcă reducerea slujbei bisericești la nivelul vreunui fel de spectacol. Este o confuzie între două realități, prin care una mai înaltă este coborâtă la nivelul celei mai de jos. Dar chiar și într-un astfel de caz, chiar dacă am socoti însăși Liturghia ca un spectacol, într-o înțelegere mai ridicată poate fi vorba despre regăsirea condiției absolute, originare și esențiale a spectacolului, ca arătare (show), descoperire, Revelare a Dumnezeirii. Însă numai la acest nivel, cel mai înalt cu putință, poate fi vorba despre vreo apropiere și chiar întâlnire autentică de sens între slujbă și spectacol.

Și de aceea, în toate aceste situații trebuie să opereze o necesară "deosebire a duhurilor", pentru a înlătura confuzia reduționistă (cu sărăcia sa de sens) și a face loc distincției, înțelegerii luminoase, întru bogăția Duhului.

Sibiu

iunie 2000

Erori acustice în biserici*

Aspecte introductive. Probleme firești ale rostirii și cântării bisericești

De câteva decenii amplificarea electro-acustică a vocii sau a muzicii a devenit un lucru obișnuit și în multe biserici ortodoxe. La fel ca și în cazul iluminatului electric, folosirea unor mijloace tehnice moderne în spațiul liturgic tradițional nu a părut a avea urmări negative flagrante, respectivele instrumente contribuind la asigurarea unui confort auditiv și vizual sporit pentru credincioși.

De fapt, la fel ca în orice folosire a unei unelte tehnice, aceasta nu este neapărat bună sau rea "în sine", aprecierea din acest punct de vedere depinzând de felul în care este utilizată respectiva unealtă. La fel stau lucrurile și cu amplificarea sonoră din biserici, care poate fi folosită mai bine sau mai rău.

În paginile următoare ne vom referi la câteva dintre erorile cel mai frecvent întâlnite în amplificarea sunetului în biserici, încercând și indicarea unor căi de îndreptare, dintr-o perspectivă inclusiv teologică și eclesială.

*

Necesitatea amplificării tehnice a sunetului a apărut în situațiile în care cele rostite sau cântate, de o persoană

---

* Articol publicat în "Îndrumător Bisericesc", Editura Andreiana Sibiu, Anul 157 (2009), p.157-167.

sau un grup de persoane, nu erau auzite suficient de bine de către cei care trebuiau să le audă, să le asculte și să le înțeleagă. Cauzele pentru o astfel de situație pot fi de mai multe feluri. Ele pot privi atât pe cel sau pe cei care cuvântă sau cântă, dar la fel de bine pot privi și locul sau condițiile în care se cuvântă și/sau se cântă.

În ceea ce privește persoana (sau persoanele) implicate în comunicarea verbală, cea mai simplă situație este aceea a unui dialog “de la om la om”, în care fiecare om folosește vorbirea pentru comunicare în mod firesc, așa cum a deprins aceasta încă din primii ani ai copilăriei petrecuți în familie. *Tăria* vorbirii (intensitatea sau nivelul său “dinamic”) este moderată, adecvată unei distanțe mici, de dialog, între persoanele implicate. Și *claritatea* rostirii (sau cât de “răspicată” este vorbirea) trebuie să fie suficientă pentru înțelegerea de către celălalt. La modul curent această adaptare (sau reglare) a tăriei și clarității vorbirii se face oarecum “de la sine”, în urma unui îndelungat exercițiu social zilnic și în funcție și de răspunsul celuilalt, care dovedește dacă a existat receptarea celor comunicate prin vorbire, atitudine etc.

În mod asemănător stau lucrurile și în cazul comunicării verbale într-un grup relativ mic, de la câteva până la câteva zeci de persoane. Gruparea celor implicați într-un spațiu încă restrâns permite o comunicare verbală de intensitate acustică moderată. Mai trebuie adăugat că cei care dialoghează trebuie să stea “față către față” și “gură către gură” (sau, altfel spus, cu gura către urechea celuilalt sau către urechile celorlalți), pentru că altfel sunetul vorbit sau cântat ajunge mult slăbit la urechea celuilalt sau celorlalți.

Participarea sufletească la cele rostite, fie și numai prin ascultare, dar mai ales prin reacție verbală (răspuns), face din *con-vorbire* și un prilej de *comuniune*. Iar față de vorbirea prozaică, despre cântare, mai ales atunci când cei adunați cântă toți împreună, se poate spune că aceasta reprezintă de asemenea un prilej mai mult decât de simplă comunicare, mijlocind *comuniunea*. Și, în mod asemănător vorbirii, cântarea într-un grup de doi sau câteva (zeci de) persoane se poate face la un nivel moderat, firesc din punctul de vedere al dozării intensității acustice a fiecărei voci, existând totodată o preocupare pentru armonizarea, acordarea vocilor, din punctul de vedere al intonației comune.

Situația începe să se schimbe odată cu înmulțirea participanților la comunicarea verbală sau la cântare. Câteva sute de oameni deja nu mai încap în câțiva metri și, odată cu creșterea distanței între vorbitor sau cântăreț și cei care ascultă, intensitatea (ca și clarietatea) acustică a rostirii sau cântării trebuie să crească în mod adecvat, pentru o bună sau măcar suficientă receptare de către ceilalți (ascultători). Și armonizarea și sincronizarea cântării în comun a unui număr mare sau foarte mare de participanți devine mult mai dificilă, ceea ce face uneori necesară apariția unui coordonator sau a unui “dirijor” al cântării.

Factorul care apare de data aceasta, exterior persoanei (sau persoanelor) implicate în vorbire sau cântare și care le schimbă acestor îndeletniciri parametrii acustici, este *distanța* (în spațiu). Intensitatea sunetului scade odată cu distanța (în proporții măsurabile fizic), ceea ce poate crea probleme de receptare pentru ascultătorii aflați mai departe de vorbitor sau cântăreț. De observat că situația aceasta privește în mod inevitabil o aglomerare mare de

persoane, în care caz distribuția participanților este inegală ca distanță - unii aflându-se în imediata apropiere a sursei de sunet, în timp ce mulți alții nu vor încăpea decât mai departe. Situația poate fi reprodusă și în cazul în care doar doi sau câțiva oameni doresc să comunice la o distanță mai mare. Inevitabil, și aceștia vor trebui să-și “înalțe” nivelul vocii, adică să strige, pentru a se face înțeleși.

Astfel, pentru a compensa problemele create de distanță, nivelul de intensitate acustică al rostirii (și al cântării) trebuie ridicat în mod corespunzător. Însă din totdeauna s-a observat și faptul că înzestrarea vocală este diferită la oameni, inclusiv (sau îndeosebi) din punctul de vedere al tăriei emisiei sonore. În mod firesc, cei cu voce mai puternică se vor adapta mai ușor la problemele “de distanță” ale comunicării și cântării.

Situația unei mulțimi de oameni (de la câteva sute în sus) însă creează și alte probleme acustice. Majoritatea oamenilor fiind de înălțimi comparabile sau apropiate, în cazul unei mulțimi așezate pe un loc drept (plan), cei din jurul vorbitorului sau cântărețului vor împiedica (sau vor *ecrana*), cel puțin parțial, propagarea sunetului către cei aflați mai departe în mulțime. O statură mai înaltă îl va avantaja în mod evident pe vorbitor/cântăreț. Și aceasta explică și apariția unor “ridicături” sau a unor locuri mai înalte, cum sunt diferitele amvoane din biserici, în așa fel încât cele rostite sau cântate de vorbitor/cântăreț să ajungă pe deasupra capetelor ascultătorilor cât mai departe și la cât mai mulți.

Dacă o problemă de statură (sau de înălțime) a unei persoane se poate ușor îndrepta prin folosirea unui amvon, în cazul calităților vocale și îndeosebi în ceea ce privește “volumul” (tăria) vocii lucrurile sunt mai dificile. Un har

înnăscut sau o înzestrare naturală în acest sens pot fi doar oarecum compensate prin studiu și pregătire vocală. Însă, chiar și în cazul unei impostări (/ impostsării) corecte sau corectate a vocii, care favorizează tăria emisiei vocale, totdeauna înzestrarea nativă va ieși în evidență și aceasta explică practica obișnuită, dintotdeauna, a selecției viitorilor preoți și cântăreți bisericești inclusiv “după voce”. Pentru că în practică, o voce “înaltă”, puternică, este adesea asociată unui “cuvânt cu putere”, cu autoritate.

Mai poate fi amintită, între calitățile necesare vorbirii/cântării în public, și *rezistența* vocii, folositoare atunci când trebuie vorbit/cântat un timp mai îndelungat. Această calitate este ajutată de respectarea unei vieți sănătoase și a unei igiene vocale specifice (ferirea de răceli, o încălzire treptată a vocii înainte de a cânta etc.).

Rostirea și cântarea în spații închise (în biserici)

Alte aspecte care influențează acustic vorbirea și cântarea în cazul unor mulțimi mari de oameni - adică pentru vorbirea sau cântarea “în public” - privesc locul sau lăcașul în care se desfășoară respectiva acțiune. Din acest punct de vedere se pot deosebi situațiile vorbiri/cântării într-un spațiu *închis* (biserică, sală etc.) de cele ale vorbirii/cântării în spațiu *deschis* (cum ar fi, spre exemplu, o câmpie).

Pentru viața bisericească, situația cea mai comună este cea a *interiorului* (închis al) unei biserici. Experiența milenară a construcției de clădiri destinate cultului sau altor manifestări publice, experiență care a fost preluată și dezvoltată și în creștinism, a făcut ca cele mai multe dintre bisericile parohiale să fie proiectate și construite de obicei după modele reușite dinainte, ceea ce a avut

drept rezultat un mare număr de biserici cu o bună acustică “naturală”. O mare majoritate dintre acestea sunt de dimensiuni potrivit de mari pentru a cuprinde până la câteva sute de credincioși, iar arhitectura tradițională a navelor lor, cu proporții echilibrate și forme cel mai adesea rotunjite, ca și materialele folosite (piatră, zidărie de cărămidă etc.), favorizează propagarea și reflexia sunetului rezultat în urma vorbirii și cântării, astfel încât acesta să fie bine auzit din aproape orice punct al interiorului respectivelor biserici, fără a mai fi nevoie de vreun fel de amplificare “artificială”.

Încă un aspect care favorizează acustica naturală bună din bisericile tradiționale este și *cultura liniștii* în biserică. Orice creștin învață de mic copil, prin exemplul și îndemnul celor mai în vârstă din familie că lăcașurile bisericesti sunt locuri de reculegere, în care manifestările exterioare excesive sunt supuse unei înfrânări ascetice, în așa fel încât cele ale Duhului dumnezeiesc să-și găsească sălaș în sufletele credincioșilor. Din punct de vedere sonor, liniștea și tăcerea constituie ambientul firesc în care se poate vorbi domol și se poate cânta lin, făcând ca vreo neliniște manifestă să tulbure liniștea *religioasă* a sufletelor. Și la fel cum în liniștea nopții se pot auzi orice șoapte sau sunetele slabe venind uneori de la mari depărtări, și în liniștea Bisericii se pot asculta cel mai bine cuvintele dumnezeiești mântuitoare, rostite sau cântate.

Liniștea din bisericile zidite într-un mod tradițional este favorizată și de grosimea mai mare a pereților și de ferestrele mai mici, care izolează de obicei suficient interiorul bisericii de zgomotul și gălăgia “lumii din afară”. Dacă uneori zidurile sau pereții (eventual de lemn ai) bisericii nu sunt destul de groși, mai există și obiceiul

păstrării unui spațiu de protecție (inclusiv acustică) în jurul unei biserici sau mănăstiri, pentru a se asigura o suficientă distanță de agitația zgomotoasă a vieții de zi cu zi.

Așadar, atât experiența străveche de zidire a bisericilor sau de organizare a spațiului din jurul acestora, ca și cultura liniștii și a tăcerii în lăcașul de cult, creează condițiile pentru o acustică naturală bună și o bună auzire (în liniște) a celor rostite sau cântate în Biserică. Și cea mai bună dovadă a acestei tradiții sănătoase sunt cele aproape două milenii de viață liturgică în Bisericile creștine, până la introducerea mijloacelor de amplificare electro-acustică în cursul secolului al XX-lea.

Argumentele și problemele introducerii amplificării electro-acustice în biserici

Ne putem întreba acum care sunt argumentele mai noi în favoarea introducerii amplificării sonore “artificiale” în biserici. Cea mai comună situație ar fi aceea în care vocea unui preot sau cântăreț nu este suficient de puternică pentru a fi auzită de credincioșii dintr-o biserică, fără ca respectivul “glăsuitor” să facă eforturi nefirești și deosebit de obositoare.

Motivele pentru această situație ar putea fi “arhitecturale” sau “personale”. Cele dintâi s-ar referi la o biserică nefirească de mare sau prea “făloasă” pentru o parohie de câteva sute de enoriași practicanți (această dimensiune a parohiei fiind eficientă și pastoral). Motivele “personale” ar putea ridica întrebări privind selecția viitorilor preoți sau cântăreți, care ar trebui să posede o înzestrare vocală suficientă, sau, în cazul unor voci “mai mici”, ar fi vorba despre repartizarea într-o biserică pe măsură. Dar aceste probleme, pe care le-am putea numi erori “mai vechi” (ca să

nu le numim “învechite” sau “tradiționale”) de acustică în biserici, depășesc cadrul prezentelor pagini și ar putea face obiectul unor studii speciale...

Problemele mai sus menționate ale cuvântării și cântării, cele mai multe legate de intensitatea (tăria) sonoră necesară, au părut a putea fi rezolvate odată cu apariția amplificării sonore prin mijloace electro-acustice. Așadar, pentru confortul vocal al preoților/cântăreților, ca și pentru cel auditiv al credincioșilor, pare de dorit, în cazuri ca cele menționate, introducerea unei instalații de amplificare sonoră.

Înainte de a spune câteva cuvinte despre *selectarea, instalarea și întreținerea / utilizarea* unei instalații de amplificare, mai trebuie făcută o remarcă de principiu: o instalație de amplificare (sonoră) în general doar *amplifică*, adică mărește doar intensitatea sunetului, fără a interveni hotărâtor asupra altor calități ale vorbirii sau cântatului. Altfel spus, dacă vorbirea și cântarea este înglănată, mormăită, neclară, cu voce neîngrijită, la fel și încă mult mai rău se va auzi și în difuzoarele instalației de amplificare. Și dacă vorbitorul sau cântărețul nu “spune” nimic, urletele amplificării cu atât mai mult nu vor spune nimic mai mult decât tot nimic (ca în înmulțirea cu zero, rezultatul este întotdeauna tot zero).

Rezumând, adesea sau măcar uneori, instalația de amplificare *amplifică* și pune încă mai bine în evidență și defectele sau insuficiențele vorbitorului și ale cântărețului. La fel ca și fardurile prea groase, care vor să acopere urâciunea feței, un mijloc numai tehnic cum este amplificarea nu poate acoperi goliciunea sufletească sau lipsa harului, vocal și mai ales spiritual.

În continuare sunt necesare, așa cum aminteam mai înainte, câteva observații privind *selectarea, instalarea și întreținerea / utilizarea* cât de cât corectă a unei instalații de amplificare. De fapt, de aici începe lungul șir al erorilor tehnice mai “noi” ale acusticii din biserici.

O instalație de amplificare ideală ar fi aceea care ar permite redarea *identică* în întreg spațiul bisericii, până în cele mai îndepărtate colțuri, a vocii preotului sau cântărețului, așa cum aceasta se aude de la distanța sau apropierea firească a dialogului dintre oameni (până la câțiva pași, cel mult, depărtați unul de altul). În practică aceasta este deosebit de dificil de realizat și de aceea este în general acceptat un compromis suficient.

Pentru a fi mai clare dificultățile de învins, trebuie amintit pe scurt în ce constă “lanțul de aplicare” electro-acustică. Sunetul este preluat de unul sau mai multe *microfoane*, care transferă (sau convertesc) oscilația acustică într-o oscilație analogă de curent electric, transmisă prin fir (sau, mai nou, wireless, “fără fir”) către *amplificatorul* propriu-zis, unde semnalul este amplificat electronic de mai multe ori. Apoi, semnalul astfel amplificat este transmis prin fire la *difuzoare*, cele care, invers decât microfoanele, transformă oscilația electrică amplificată într-o oscilație sonoră (acustică) întărită, pentru auditori. În ultimii ani, pe diferitele tronsoane al amplificării, semnalul poate fi procesat și transmis digital, cu efecte evidente de îmbunătățire a calității

Fiecare dintre elementele acestui “lanț” tehnic a fost perfecționat de-a lungul ultimului secol tocmai pentru a remedia insuficiențele dovedite adesea în practică. Spre exemplu, hârâiturile, fâsâielile, „sunetul de fond” sau tot felul de alte sunete parazite ale unor instalații vechi sau

ieftine (prezente uneori în biserici) sunt mult ameliorate sau chiar suprimate la dispozitivele mai noi sau mai scumpe. Desigur, aceasta creează o altă problemă, cea a înlocuirii periodice, la câțiva ani, a instalației vechi, perimate sau depășite (asemănător schimbării automobilelor cu altele mai noi), cu diferența de preț corespunzătoare. Și această ar fi problema *selectării* tipului de instalație pentru amplificare, unde este indicat întotdeauna sfatul unui *specialist*. Tot un specialist este și cel care dimensionează, proiectează și instalează sistemul de amplificare în funcție de situația concretă a fiecărei biserici. Faptul că uneori, după un timp de folosire ale noii instalații, se apelează la alt specialist pentru a remedia neajunsuri ale instalației în funcțiune sau chiar pentru a purcede la o altă instalație, dovedește că și în acest domeniu competența specialiștilor este diferită, iar aflarea unui bun (sau adevărat) profesionist este asociată adesea unui comision sau onorariu corespunzător. Iar lipsa competenței sau suficiența amatorismelor sunt cele ce explică cele mai multe neajunsuri întâlnite în practică.

Spre exemplu, se pot încă întâlni amplificări cu difuzoare frontale foarte puternice („ca la nuntă” sau ca la concertele rock), ce provoacă un haos sonor deosebit prin ecou și reverberație, mai ales în biserici mari sau goale (cu puțini credincioși prezenți). Folosirea unor difuzoare (sateliți) mai mici și mai numeroase, distribuite corespunzător în zonele mai defavorizate din punct de vedere sonor este mult mai indicată în astfel de cazuri, cu condiția echilibrării adecvate - eventual pentru diversele nivele de umplere a navei bisericii cu credincioși, ce modifică simțitor condițiile acustice - ceea ce impune iarăși prezența unui specialist.

De asemenea, o instalare neglijentă sau o proastă protejare în timp a firelor instalației, adesea foarte lungi, poate face ca, în lipsa unei *ecranări* corespunzătoare, instalația să „prindă posturi de radio” sau să emită paraziți supărători. Mai ales obiceiul mutării, deplasării, schimbării locului microfoanelor în biserică necesită și reamplasarea firelor respective, care astfel *se deteriorează* destul de repede prin îndoire, întindere, călcare etc. Un alt efect secundar al mutării microfoanelor la întâmplare prin spațiu bisericii este apariția frecventă a efectului de *microfonie* (ca un „ison” tehnic mai gros sau mai „țiuit”, deosebit de deranjant pentru ureche), atunci când un microfon sau altul ajunge în fața sau în apropierea unui difuzor, preluând sunetul deja amplificat al acestuia, într-o „bucă” tehnică de supra-amplificare ce se întrerupe doar prin intervenția grăbită (sau disperată) a cuiva din apropierea stației, pentru a coborâ „din butoane” nivelul general de amplificare sau doar cel al microfonului în cauză.

Și microfoanele „fără fir”, folosite fără o minimă cultură electro-acustică, chiar dacă dau impresia că rezolvă unele probleme, în schimb fac să apară altele. Astfel, chiar dacă problema deteriorării firelor de microfon este evitată, efectele de microfonie sunt cu atât mai frecvente, cu cât mobilitatea microfoanelor „scăpate” de servituțile firelor este mai mare și plasarea lor în poziții contraindicate mai frecventă. Apoi, unele microfoane „fără fir” au un consum electric mare și poate apărea necesitatea schimbării bateriei sau a microfonului în mijlocul unei predici sau a cântării - iar dacă nu sunt pregătite totdeauna alte baterii încărcate, apare încă un motiv de iritare prea puțin „liturgică”.

Tot legat de mobilitatea exagerată a microfoanelor, în cazul unor procesiuni, fie și numai în jurul bisericii, se poate întâmpla ca în anumite locuri sau sub anumite unghiuri semnalul wireless să dispară (ca la telefonul celular, fiind vorba tot despre o transmisie de semnal radio), apărând goluri de amplificare, uneori cu efect „comic”, ce distrag și ele de la scopul liturgic.

În ceea ce privește *calitatea* sunetului amplificat, aceasta trebuie reglată în funcție de formele, dimensiunile, tipul materialelor de construcție ale bisericii sau legat de caracteristicile tehnice ale amplificatorului și difuzoarelor. Pentru aceasta, în afară de butonul de „volum”, mai există uneori numeroase alte butoane care trebuie manevrate la o instalație de amplificare, așa cum sunt „egalizatoarele”, care acționează asupra unor plaje diferite de frecvență și care prost „pilotate” pot face de nerecunoscut glasul celui de la microfon. Dacă există șoferi buni și slabi, iar aceștia din urmă pot produce accidente mortale, și „sunetiștii” amatori, nepricepuți și infumurați pot produce „nenorociri acustice” în biserici, care este adevărat că „nuucid” trupul, ca automobilele, dar ucid duhul slujbei, cu implicații spirituale și existențiale poate chiar mai grave.

Pentru a trage o concluzie cât mai simplă în ceea ce privește folosirea amplificării electro-acustice în *interiorul* bisericii - care este situația cel mai des întâlnită - probabil cea mai bună amplificare este cea care nu se remarcă în nici un fel, inclusiv prin nici una dintre neplăcerile cele mai înainte amintite. Așadar, folosirea amplificării cu bun simț, doar într-o măsură suficientă și utilizând aparate de cât mai bună calitate (*niciodată* „la maxim” !), poate servi uneori și oarecum la îmbunătățirea calităților acustice ale slujbei.

Dar, pentru bisericile mici și medii (de până la câteva sute de persoane), zidite tradițional, cultura liniștii pentru toți participanții la actul liturgic, o rostire limpede, de intensitate moderată, din partea preotului și a cântăreților, ca și folosirea de către aceștia a locurilor special prevăzute (inclusiv ca avantaj acustic) pentru rostire și cântare - în fața altarului, a ușilor împărătești sau în mijlocul bisericii, la amvon și strană - toate acestea ar trebui să fie suficiente pentru un bun ambient sonor eclesial, chiar în lipsa amplificării. Doar la praznice și hramuri, când aglomerația este mai mare, amplificarea își poate afla o oarecare justificare.

Amplificarea în aer liber

Aminteam mai la început și despre situația vorbirii/cântării bisericești într-un spațiu *deschis*. O situație acustică *intermediară*, între spațiul închis al interiorului unei biserici și cel deschis ale unui câmp fără îngrădiri aparente, este slujirea într-o curte cu ziduri sau garduri mai înalte sau într-o piață închisă cu clădiri de jur împrejur - sau chiar într-o poiană înconjurată de copacii pădurii. Pe de o parte, sunetul “întors” de clădiri sau de împrejurimi favorizează un nivel sonor adesea suficient pentru o “auzire” acceptabilă, pe de altă parte, se adaugă gălăgia “cetății” și alte zgomote parazite, unele relativ “naturale”, cum este vuietul unui vânt mai puternic sau “foiala” unei mulțimi mai mari de oameni. Chiar dacă nu este identică, situația are multe note acustice comune cu cea dintr-o arenă sau de pe stadion.

Între problemele acustice care apar în împrejuririle de mari dimensiuni, afară de insuficiențele unei voci normale de a acoperi distanțe totuși prea mari sau zgomotele

parazite accidentale, mai trebuie amintit și fenomenul de *ecou*, care este observabil la distanțe de peste 17-20 de metri - explicabil prin aceea că urechea omenească deosebește sunetele diferite, apărute la mai mult de o zecime de secundă, timpul necesar sunetului să se întoarcă de la o distanță de peste 17 metri, adică după ce parcurs dus-întors cel puțin 34 de metri, ceea ce reprezintă o zecime din cei circa 340 m/secundă, viteza sunetului prin aer. “Bâlbâiala” ecoului se suprapune peste zgomotele parazite și slăbiciunea “de distanță” a vocii, îngreunând încă mai mult înțelegerea celor auzite.

Favorizarea acustică naturală în aer liber a vorbitorului/cântărețului (cântăreților) se face de regulă prin așezarea acestuia / acestora într-o *poziție mai înaltă și într-o parte*, în cadrul împrejurării, în așa fel încât toți ascultătorii să fie în față - așezarea la mijloc, poate da impresia de “comunicare”, dar cei din spatele cuvântătorului nu vor auzi mare lucru. De asemenea, existența unui zid sau amenajarea unui chioșc ca o pâlnie de “difuzor” în spatele “scenei” poate ajuta proiectarea naturală a sunetului spre înainte.

În cazul folosirii unor amplificări electro-acustice foarte puternice și cu difuzoare dispuse grupat în față publicului, pentru adunări de mii sau chiar zeci de mii de ascultători, se poate întâmpla ca cei din imediata apropiere a difuzoarelor să se retragă de acolo fiind agresați de volumul exagerat, ceea ce creează și o “distanță” între “scenă” și “public”, iar alții vor alege chiar să se plimbe sau să vorbească undeva prin spatele publicului, ca și cum ar asculta transmisia evenimentului la radio.

Obișnuirea nefericită cu amplificări de tot felul mai face ca simțul acustic normal să fie pervertit. Aș ilustra

aceasta printr-o întâmplare petrecută cu ocazia unei conferințe în fața unei adunări de câteva sute de persoane, cu amplificarea de rigoare. Unul dintre participanți era orb și stătea aproape tot timpul cu spatele la vorbitorul de pe “scenă” - chiar și atunci când respectivul participant a avut o intervenție din public - deoarece în spatele său se afla un difuzor și el de acolo auzea vorbirea “persoanei” celeilalte și i se părea firesc să se îndrepte “cu fața” într-acolo atunci când vorbea “feței” celeilalte persoane. În respectiva adunare era astfel probabil singurul care auzea corect.

Pentru a aminti doar în treacăt situația cuvântării și cântării în spații exterioare complet *deschise*, cum sunt mari adunări pe câmpii, să observăm că în astfel de cazuri, care pot implica zeci, sute de mii sau chiar milioane de participanți, amplificarea (desigur *necesară*) presupune investiții și pregătiri excepționale, iar succesul adesea discutabil ca nivel calitativ și de comunicare este acceptat, cu îngăduință, tocmai din cauza situației excepționale, cu totul ieșite din comun.

Câteva considerații teologice

Nici un fel de amplificare electro-acustică nu va putea egala valoarea eclesială, pastorală, dialogală și umană a vorbirii firești, naturale, “față către față” și “gură către gură” a preotului și cântăreților cu restul de câțiva /câteva zeci sau sute de participanți la evenimentul liturgic. Vrând-nevrând, amplificarea constituie un *mediu* de comunicare, care “mijlocește”, în lipsa comunicării directe și a comuniunii simple și autentice. Este apoi un mediu *instrumental*, la fel ca “tele-fonul”, “tele-vizorul”, “tele-graful” etc, care toate marchează și exprimă *distanța*, suplinită tehnic, dintre

persoanele care doresc comunicarea și chiar, mai mult, care doresc *comuniunea* între ele. În Sfintele Slujbe ale Bisericii, Cuvântul dumnezeiesc întrupat în cuvintele rostite sau cântate de către preot sau de cântăreț, “față către față” și “gură către gură” cu ceilalți credincioși, pregătește și premerge chiar comuniunea tuturor credincioșilor cu Însuși Cuvântul Lui Dumnezeu, Întrupat sacramental în Sfântul Trup și Sânge al Sfintei Euharistii.

La fel ca prea-multele clopote “orchestrate” melodic și armonic, și *instrumentele acustice* ale amplificării (oare nu sunt membranele și pâlniile difuzoarelor un fel de “tobe și trâmbițe” ce înșeală idolatru auzul și astfel însăși ființa omului ?) derutează și rătăcesc într-un mod lumesc simțul comun al apropierii prin cuvântul rostit sau cântat către Însuși Cuvântul lui Dumnezeu Cel Întrupat în Sfintele Slujbe ale Bisericii.

Iar dacă vrem și o paradigmă divină, un model dumnezeiesc al cuvântării și cântării bisericești (“ne-amplificate”), să nu uităm că la Întruparea Sa, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu cel Atotputernic, nu a poruncit în atotputernicia Sa “să fie”, ca la Începuturi (Fac.1), “amplificări” nefirești și tehnice ale vocii sale, ci s-a adresat firesc și *apropiat* celor câțiva Apostoli ai Săi, cu care a și cântat la sfârșitul Cinei celei de Taină (Marc.14,26; Mat.26,30), la fel ca și celor câtorva zeci de ucenici sau sutelor (mai probabil - sau chiar mii ?) de ascultători ai Propovăduirii Sale - ca un *om adevărat*, deși era totodată și *Dumnezeu adevărat*.

Sibiu

mai-octombrie 2008

Valorile tradiționale în contextul noilor standarde europene de calitate a managementului instituțional și educațional*

Integrarea europeană a României a produs în ultimii ani și va produce în continuare schimbări numeroase, inclusiv prin impunerea unor standarde europene în domeniul managementului instituțional și educațional. În acest context, *integrarea în viața românească* - în viața materială, dar mai ales în cea spirituală - *a noutăților* aduse de integrarea europeană cere un efort serios și susținut, de înțelegere și de aprofundare a schimbărilor, pentru obținerea unor rezultate autentice, benefice.

Este vorba nu doar de adoptarea superficială a unor noi structuri și/sau proceduri de conducere și/sau de verificare, eventual numai la nivelul unui limbaj neologic și tehnic "la modă" (un nou "limbaj de lemn" cu nuanță ideologică ?), ci trebuie să fie vorba de ceva mai serios, care să ne ajute cu adevărat la *îmbunătățirea reală a calității* noastre umane, a *vieții* personale și sociale, politice, economice etc.

---

* Rezumatul studiului prezentat la *Simpozionul Internațional (Proiect transfrontalier) "Calitatea managementului instituțional și a managementului educațional la standarde europene"*, organizată de Colegiul Național Pedagogic "Andrei Șaguna" Sibiu 24-26 noiembrie 2006, publicat în volumul simpozionului, Edit."Alma Mater" Sibiu (ISBN 973-632-330-07; 978-973-632-330-0), p.50-52.

Adesea *integrarea României în Europa* a fost înțeleasă mai ales (sau numai) ca și o *integrare a valorilor europene în România* ? Un efect secundar al unei astfel de înțelegeri poate fi acela de a considera că respectivele valori europene ar trebui să înlocuiască valorile românești (vechi, dar nu învechite, tradiționale), sau cel puțin o parte dintre acestea. În realitate lucrurile stau cu totul altfel și mai ales nuanțele trebuie bine înțelese. Există un respect al valorilor care ne definește, ca persoană și comunitate, și cu această identitate *definitorie* trebuie să intrăm într-o comunitate mai mare, cum este și cea europeană. Valorile esențiale sunt cele care trec peste generații, care au fost verificate prin generații și de aceea sunt predate de la o generație la alta, ca și *Tradiție*. Aceste valori, începând chiar cu limba maternă și mergând până la valorile morale și religioase, sunt cele care ne-au introdus în lume și în înțelegerea ei, și de fapt chiar numai prin acestea putem să aderăm (sau nu) și la o realitate relativ nouă, precum cea europeană.

A considera că valorile europene ar trebui să înlocuiască valorile românești este de fapt același lucru cu a considera valorile europene ca și opuse unor valori românești. Dar cele mai multe și cele mai importante valori europene sunt, în profunzime, *aceleași* ca și adevăratele valori românești. Chiar dacă vitregiile unor vremuri au făcut ca unele valori să fie uneori umbrite, ele așteaptă în adâncul sufletului nostru ca să răsară și să crească - pentru că este vorba despre *valori esențiale*, de obicei de factură *spirituală*, cum sunt cele *culturale, morale, religioase*.

Pentru a lua numai un exemplu relativ actual, cazul *corupției*, cu nivelul ei apreciat drept exagerat și care poate constitui o piedică pentru aderarea României la Comunitatea Europeană, trebuie observat că în acest caz, ca și în altele asemănătoare, nu este vorba despre vreo "valoare", ci despre *lipsa unei valori* străvechi (chiar veșnice) cum este *cinstea* - la fel cum boala nu este o valoare în sine, ci doar o expresie a *lipsei* sănătății (aceasta din urmă constituind o valoare). Cu o astfel de valoare tradițională esențială cum este *cinstea* (și cu toate cele asemenea acesteia: bunătatea, mila, hărnicia etc., adică cele adunate în ceea ce numim *omenie* și care în tradiționala ortodoxie românească sunt asociate numelui lui Hristos), putem intra oricând în orice comunitate umană (adică *omenească*) autentică. Și la fel stau lucrurile cu orice este important, ca valoare, pentru ființa noastră românească. Pentru că dacă ar fi vorba despre altceva, despre valori mincinoase sau perverse, vreo "intrare" sau "aderare" la așa ceva nu ar prezenta nici un interes adevărat - cu orice eventual risc.

Așadar, doar regăsindu-ne rădăcinile adevărate ale ființei noastre - dincolo sau dincoace de vreo "aderare" - ne vom afla deja în ființa cea adevărată a Europei, care este aceeași cu a noastră și cu aceleași rădăcini, cu aceleași valori profunde, de fapt creștine. Doar pe o astfel de temelie se vor putea clădi și li se va putea face "cârmuirea" ("managementul") viitoarelor proiecte de instituții sau de educație a actualelor și noilor generații de români (europeni, desigur), la standardele (*de valoare* !) europene.

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	5
---------------------	---

BISERICESTI

Postul, (calea Raiului sau despre) hrana dumnezeiască a ascultării.....	7
Vederea lui Dumnezeu, în iubire.....	25
"Ascultător până la moarte" (Filip. 2,8).....	36
Oameni și porci în "marea vieții..."	51
Învierea noastră cea de toate zilele, spre ființă.....	62
Învierea din adânc.....	62
„În această noapte...” (Luc.12, 20) „umblați ca fii ai luminii” (Ef.5,8).....	71
„Ca un prunc“	79
La Botezul Domnului - 1997.....	82
“Cuvântul Crucii, pentru cei ce pier, este nebunie; iar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu” (I Cor.1,18).....	86
Viața liturgică în Biserica Ortodoxă.....	91

CULTURALE

Birocrație și Mântuire.....	82
Lecția Apusului.....	89

„Jocul cu mărgelile de sticlă“ și „omul de cultură“	100
Democrația Ierarhiei.....	106
Înălțarea eroilor.....	111
Omul în cultură și civilizație.....	115
Familia - «...ca să dea și celor lipsiți...».....	118
Vârstele comuniunii.....	126
Alegerea cea bună.....	133
Viața creștină și igiena mediatică.....	138
"Complexarea culturală"	144
Duhul slujirii liturgice și spiritul spectacolului.....	148
Erori acustice în biserici.....	151
Valorile tradiționale în contextul noilor standarde europene de calitate a managementului instituțional și educațional.....	164

ALTE LUCRĂRI ALE AUTORULUI:

- Cântări bisericești* (culegere), Sibiu, 1994, 240p.
- Cântarea ca teologie* (Studii și articole de teologie a cântării liturgice), Editura Universității “Lucian Blaga”, Sibiu, 1998, 243p. (ISBN 973-9280-84-6).
- Cântările Sfintei Liturghii* (culegere pentru cor mixt), Sibiu, 1998, 231p.
- Teologia cântării liturgice în Biserica Ortodoxă - Aspecte de identitate a cântării liturgice ortodoxe*, Editura Universității “Lucian Blaga”, Sibiu, 2000, 258p. (ISBN 973-651-058-1).
- Cântări religioase, colinde și lucrări instrumentale*, Editura Universității “Lucian Blaga”, Sibiu, 2000, 118 p. (ISBN 973-651-171-5).
- Aspects homilétiques dans les “Stichera Eothina” de Léon VI le Sage*, Editura Universității “Lucian Blaga”, Sibiu, 2001, 205p. (ISBN 973-651-283-5).
- Elemente de cântare bisericească și tipic*, Editura Universității “Lucian Blaga”, Sibiu, 2002, 275p. (ISBN 973-651-447-1).
- Lucrări corale religioase și colinde* ale Prof. Vicențiu Fântână (edit.), Sibiu, 2002, 190p. (ISBN 973-651-487-0).
- Cântăreți bisericești din Ardeal, Vol.I* (Protopopiatele Sibiu, Săliște), Editura Universității “Lucian Blaga”, Sibiu, 2003, 238p. (ISBN 973-651-618-0; ISBN 973-651-619-9) - în colaborare cu Sorin Dobre.
- Oralitatea cântării bisericești din Ardeal*, Editura Universității “Lucian Blaga”, Sibiu, 2004, 300p. (ISBN 973-651-778-0).
- Cântăreți bisericești din Ardeal, Vol.II* (Protopopiatele Sibiu, Săliște, Brașov, Râșnov), Editura Universității “Lucian Blaga”, Sibiu, 2004, 221p. (ISBN 973-651-618-0; ISBN 973-651-936-8) - în colaborare cu Pr.Lect.Drd.Sorin Dobre, Prep.Ing.Grecu Corina, Bibliotecar-Arhivist Ing.Streza Iuliana.
- Cântăreți bisericești din Ardeal, Vol.III*, Editura Universității “Lucian Blaga”, Sibiu, 2005, 264p. (ISBN 973-651-618-0; ISBN 973-739-038-5).
- Cântarea liturgică ortodoxă din sudul Transilvaniei*, Editura Universității “Lucian Blaga”, Sibiu, 2007, 464p. (ISBN 978-973-739-518-4) - în colaborare cu Pr.Lect.Drd.Sorin Dobre, Prep.Ing.Grecu Corina, Bibliotecar-Arhivist Ing.Streza Iuliana.
- Studii de teologie innografică*, Editura Universității “Lucian Blaga”, Sibiu, 2008, 350p. (ISBN 978-973-739-618-1).